

Załącznik Nr 1
do Uchwały II/1/2014 z dnia 15.12.2014 r.
Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU na lata 2007-2015 DLA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „GORCE-PIENINY”

(Krośćenko n/D, Ochoćnica Dolna, Czorsztyn)

Krośćenko 2014 r.

Spis treści

SPIS TREŚCI.....	2
1. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA /LGD /JAKO JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNEJ ZA REALIZACJĘ LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU / LSR/	3
2. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO LSR WRAZ Z UZASADNIENIEM JEGO WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI	17
3. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU OBJĘTEGO LSR, WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z PRZEPROWADZONEJ ANALIZY. ..	37
4. OKREŚLENIE CELÓW OGÓLNYCH I SZCZEGÓŁOWYCH LSR ORAZ WSKAZANIE PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ SŁUŻĄCYCH OSIĄGNIĘCIU POSZCZEGÓLNYCH CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH W RAMACH, KTÓRYCH BĘDĄ REALIZOWANE OPERACJE, ZWANYCH DALEJ „PRZEDSIĘWZIĘCIAMI”	41
5. OKREŚLENIE MISJI LGD	50
6. WYKAZANIE SPÓJNOŚCI SPECYFIKI OBSZARU Z CELAMI LSR	52
7. UZASADNIENIE PODEJŚCIA ZINTEGROWANEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LSR .	53
8. UZASADNIENIE PODEJŚCIA INNOWACYJNEGO DLA PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH W RAMACH LSR	54
9. OKREŚLENIE PROCEDURY OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR, PROCEDURY WYBORU OPERACJI PRZEZ LGD, PROCEDURY ODWOŁANIA OD ROZSTRZYGNIEŃ ORGANU DECYZYJNEGO W SPRAWIE WYBORU OPERACJI W RAMACH DZIAŁANIA, O KTÓRYM MOWA W ART. 5 UST. 1 PKT 21 USTAWY Z DNIA 7 MARCA 2007 R. O WSPIERANIU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH Z UDZIAŁEM ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU ROLNEGO NA RZECZ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH, KRYTERIÓW, NA PODSTAWIE KTÓRYCH JEST OCENIANA ZGODNOŚĆ OPERACJI Z LSR, ORAZ KRYTERIÓW WYBORU OPERACJI, A TAKŻE PROCEDURY ZMIANY TYCH KRYTERIÓW.....	55
10. OKREŚLENIE BUDŻETU LSR DLA KAŻDEGO ROKU JEJ REALIZACJI	69
11. OPIS PROCESU PRZYGOTOWANIA I KONSULTOWANIA LSR	72
12. OPIS PROCESU WDRAŻANIA I AKTUALIZACJI LSR	75
13. ZASADY I SPOSÓB DOKONYWANIA OCENY (EWALUACJI) WŁASNEJ	77
14. OKREŚLENIE POWIĄZAŃ LSR Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI ZWIĄZANYMI Z OBSZAREM OBJĘTYM LSR	78
15. WSKAZANIE PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, PRZEDSIĘWZIĘĆ LUB OPERACJI REALIZOWANYCH PRZEZ LGD W RAMACH INNYCH PROGRAMÓW WDRAŻANYCH NA OBSZARZE OBJĘTYM LSR	84
16. PRZEWIDYWANY WPŁYW REALIZACJI LSR NA ROZWÓJ REGIONU I OBSZARÓW WIEJSKICH	85
17. INFORMACJA O DOŁĄCZANYCH ZAŁĄCZNIKACH	87

1. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania /LGD/ jako jednostki odpowiedzialnej za realizację Lokalnej Strategii Rozwoju /LSR/

1) nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze;

Nazwa: STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „GORCE- PIENINY”

Status prawny: stowarzyszenie z uwzględnieniem zapisów art. 15 ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Data wpisu w KRS: 16 stycznia 2006 roku

Numer KRS: 0000249150

2) opis procesu budowania partnerstwa;

Powołanie do życia Lokalnej Grupy Działania wiązały się z udziałem grup partnerskich gminy Krościenko i gminy Ochotnica w **Pilotażowym Programie Ledera+**. Przyznanie pomocy finansowej na pozwoliło na powstanie LGD, która była jednostką odpowiedzialną za sporządzenie i realizację **Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich „Gorce-Pieniny”**. **Działania związane z powołaniem LGD** prowadzone były od początku realizacji projektu w ramach **I Schematu „Pilotażowego Programu Leader+”** w ramach **Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006”**, który miał na celu pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w tworzenie oraz realizację lokalnych strategii rozwoju obszarów wiejskich.

Pierwszy etap tych działań związany był z analizą prawną ram instytucjonalnych dla powstającej Lokalnej Grupy Działania przez układ partnerski Gorce-Pieniny. Proces ten zakończył się poprzez wybór **stowarzyszenia** jako formy prawnej Lokalnej Grupy Działania. Po wyborze przez układ partnerski Gorce-Pieniny formy prawnej powstającej LGD prowadzone były konsultacje dotyczące projektu Statutu. Po określeniu ostatecznego brzmienia Statutu LGD **„Gorce-Pieniny” w dniu 3 grudnia 2005r na spotkaniu KOMITETU Założycielskiego zostało powołane Stowarzyszenie**, na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku – Prawo o Stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.).

Stowarzyszenie **powstało** jako oddolna inicjatywa partnerów różnych sektorów **w trakcie realizacji Schematu II programu Leader+, i zostało zarejestrowane** w Krajowym Rejestrze Sądowym **16 stycznia 2006 roku** pod numerem KRS:0000249150.

Stowarzyszenie posiada numer statystyczny REGON 120203871.

Siedzibą Stowarzyszenia jest Krościenko nad Dunajcem, ul. Rynek 32, 34-450 Krościenko n/D, powiat nowotarski, województwo małopolskie.

Komitet Założycielski **Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”** stanowiło **30 osób**, które zostały zarekomendowane do prac Stowarzyszenia przez **30 podmiotów** Gorce-Pieniny.

Lista partnerów publicznych i społeczno-gospodarczych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. Nr 116, poz.1206), którzy zarekomendowali członków założycieli do Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”:

PARTNERZY PUBLICZNI	
1.	Gmina Krościenko nad Dunajcem
2.	Gminna Ochotnica Dolna
PARTNERZY SPOŁECZNO – GOSPODARCZY	
1.	Górecka Beata – Krośnica
2.	Surowiał Bronisława – Krościenko nad Dunajcem
3.	Strózczyk Krystyna – Krościenko nad Dunajcem
4.	Ponicki Edward – przedsiębiorca – Grywałd
5.	Knutelski Zbigniew – Krościenko nad Dunajcem
6.	Szyba Tadeusz – Krościenko nad Dunajcem
7.	Skubisz Gerwazy – przedsiębiorca - Krościenko nad Dunajcem
8.	Hryc Danuta – Krośnica
9.	Topolski Alojzy – Krośnica
10.	Majerczak Robert – Krościenko nad Dunajcem
11.	Kwiatek Wiesław – Krościenko nad Dunajcem
12.	Gabryś Franciszek – Krościenko nad Dunajcem
13.	Krystyna Kubik – Krościenko nad Dunajcem
14.	Kwiatek Jan – Krościenko nad Dunajcem
15.	Mierzynski Kazimierz – przedsiębiorca - Krościenko nad Dunajcem
16.	Ziemiarek Maria - Tylmanowa
17.	Kozielec Wojciech - Tylmanowa
18.	Chlebek Zbigniew - Ochotnica
19.	Wąchała Małgorzata - Tylmanowa
20.	Ligas Jan - Tylmanowa
21.	Macanowski Marian – przedsiębiorca - Ochotnica
22.	Chryczyk Maria - Ochotnica
23.	Rusnak Józef - Ochotnica
24.	Błachut Zdzisław – Ochotnica
25.	Królczyk Irena - Ochotnica
26.	Urbaniak Stanisława - Ochotnica
27.	Konopka Kazimierz - Ochotnica
28.	Franczyk Józef - Ochotnica
29.	Bożena Konopka - Ochotnica
30.	Ziemiarek Maria - Ochotnica

Zarząd **Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny”** został powołany w następujący sposób:

10 członków Zarządu zostało wybranych przez Walne Zebranie Członków spośród kandydatów zgłoszonych przez członków zwyczajnych Stowarzyszenia.

Zarząd Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny” został wybrany z zachowaniem proporcji polegającej na tym, iż Zarząd składać się będzie z co najmniej 50% członków zwyczajnych Stowarzyszenia wskazanych przez poszczególne podmioty będące partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz przy zachowaniu wymogu statutowego, że w składzie Zarządu nie może być mniej niż 40% kobiet i mniej niż 40 % mężczyzn.

Stowarzyszenie wdrażało zadania wypracowane dla swojego obszaru- w trakcie realizacji **Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich**, która obejmowała swym zasięgiem obszar Pienin i Gorców. Działania tej grupy w okresie lipiec 2006 - lipiec 2008 skupione były na obszarze 12 miejscowości. Wszystkie miejscowości administracyjnie należą do dwóch gmin: Krościenko n/D i Ochotnica Dolna oraz do jednego powiatu: nowotarskiego. Z jednej strony są niezwykle zróżnicowanym krajobrazowo, kulturowo, historycznie i społecznie obszarem, a z drugiej strony posiadają wiele cech i wartości wspólnych.

Zarząd Stowarzyszenia Gorce- Pieniny **rozpoczął realizację projektu w maju 2007 roku.**

Niektóre zadania zostały zlecone do wykonania przez zewnętrznych ekspertów:

1. Projekt zagospodarowania wraz z koncepcją funkcjonalno- przestrzenną terenów wokół źródeł mineralnych w Krościenku;
2. Projekt zagospodarowania kompleksu rekreacyjnego- placu zabaw dla dzieci w Krościenku;
3. Opracowanie dokumentacji technicznej ciągu ścieżek rowerowych zlokalizowanego na obszarze objętym działaniem LGD;
4. Opracowanie dokumentacji funkcjonalno- przestrzennej Szlaku Kultury Wołoskiej;
5. Dokumentacja techniczna na odbudowę schroniska turystycznego na Lubaniu;
6. Projekt zagospodarowania oraz opracowanie funkcjonalno-przestrzenne kompleksu kulturalno-sportowo- rekreacyjnego w Ochotnicy Dolnej;
7. Ekspertyza dotycząca możliwości wykorzystania energii kinetycznej wód powierzchniowych jako potencjalnego źródła energii na obszarze działania LGD;

Zadania w punkcie 1 do 7 zlecono Politechnice Krakowskiej im. T. Kościuszki 31-155 Kraków; ul. Warszawska 24 – Wydział Architektury Planowania Wsi, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Instytut i Gospodarki Wodnej.

8. Opracowanie strony internetowej obszaru Gorców i Pienin pod kątem promocji regionu jako potencjalnego miejsca turystyki i wypoczynku;
9. Przeprowadzenie warsztatów szkoleniowych dotyczące nauki ginących zawodów- zadanie pod kierownictwem Zarządu Stowarzyszenia przeprowadzane były przez twórców ludowych z terenu gminy Krościenko i Gminy Ochotnica.

W trakcie realizacji zadań ZROW oraz dzięki pracy zarządu stowarzyszenia chęć przystąpienia do LGD Gorce - Pieniny wyraziła w 2008r. SĄSIEDNIA GMINA - CZORSZTYN.

Odbyły się spotkania pomiędzy wóldarzami gmin oraz Zarządem Stowarzyszenia, podczas których przedstawiono dorobek 2 letniego działania Stowarzyszenia.

Po podjęciu decyzji o przystąpieniu gminy Czorsztyń do LGD „Gorce- Pieniny” we wszystkich spotkaniach informacyjnych oraz związanych z budowaniem LSR uczestniczyli również partnerzy z gminy Czorsztyń.

W dniu 19 grudnia 2008 roku Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny” dokonało wyboru Zarządu w składzie 6 osób oraz wyboru Komisji Rewizyjnej w składzie 5 osób.

3) charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD;

„LGD „Gorce- Pieniny” zrzesza członków zwyczajnych, wspierających i honorowych. Liczba członków LGD na dzień 15-12-2014 r. wynosi 116, w tym 20 to podmioty prawne i 96 - osoby fizyczne.

*Lista członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gorce – Pieniny”
ze wskazaniem reprezentowanych sektorów*

Osoby prawne posiadające osobowość prawną:

Lp	Nazwa podmiotu	Osoba reprezentująca podmiot	Sektor
1.	Gmina Krościenko nad Dunajcem	Zastępca Wójta	publiczny
2.	Gmina Ochotnica Dolna	Wójt	publiczny
3.	Gmina Czorsztyn	Zastępca Wójta	publiczny
4.	Miasto i Gmina Szczawnica	Burmistrz	publiczny
5.	Klub Sportowy „Sokolica” w Krościenku	Leszek Bobak i Elżbieta Czubin-Orkisz	społeczny
6.	Fundacja Dzieci Pienin w Krościenku	Ryszard Wojtarowicz	społeczny
7.	Ochotnicza Straż Pożarna w Krośnicy	Marta Brząkała	społeczny
8.	Góralskie Stowarzyszenie Agroturystyczne Koło Terenowe Krościenko	Danuta Machała	społeczny
9.	Góralskie Stowarzyszenie Agroturystyczne Koło Terenowe Czorsztyn	Barbara Babiak	społeczny
10.	Gminne Centrum Kultury w Krościenku nad Dunajcem	Józef Szalwia	publiczny
11.	Fundacja Rozwoju Gimnazjum i Szkoły Podstawowej w Maniowach	Dorota Plewa	społeczny
12.	Gminne Centrum Kultury w Kluszkowcach z siedzibą w Maniowach	Janina Plewa	publiczny
13.	Wiejski Ośrodek Kultury w Ochotnicy Górnej	Lucyna Rusnak	publiczny
14.	Wiejski Ośrodek Kultury w Ochotnicy Dolnej	Monika Jagieła	publiczny
15.	Rzymskokatolicka Parafia pw. Św. Marcina w Grywałdzie	ks. Alfons Górowski	społeczny
16.	Gminna Biblioteka Publiczna w Kluszkowcach	Joanna Bator	publiczny
17.	Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku n/D	Władysława Bodziarczyk	publiczny
18.	Ochotnicza Straż Pożarna Krościenko n/D	Krzysztof Waksmundzki	społeczny
19.	Wiejski Ośrodek Kultury w Tylmanowej	Kazimiera Jagieła	publiczny
20.	Związek Podhalan oddział w Krościenku nad Dunajcem	Iwona Martyniak	społeczny

Osoby fizyczne:

Lp.	Imię i nazwisko	Reprezentowany podmiot	Sektor
1.	Markus Aneta	Markus Aneta	społeczny
2.	Błachut Zdzisław	Błachut Zdzisław	społeczny
3.	Bodziarczyk Stanisław	Bodziarczyk Stanisław	społeczny
4.	Borkowski Wiesław	„BOR-ARS” Reklamy i szyldy, tablice przyrodnicze	gospodarczy
5.	Buczek Jarosław	Buczek Jarosław	społeczny
6.	Chlebek Józef	Chlebek Józef	społeczny
7.	Chlebek Zbigniew	Chlebek Zbigniew	społeczny
8.	Cwynar Anna	Cwynar Anna	społeczny
9.	Franczyk Jan	Franczyk Jan	społeczny
10.	Fudala Jadwiga	Fudala Jadwiga	społeczny
11.	Górecka Beata	Górecka Beata	społeczny
12.	Hryc Danuta	Hryc Danuta	społeczny
13.	Jagiela Ewelina	Jagiela Ewelina	społeczny
14.	Knutelski Jerzy	Knutelski Jerzy	społeczny
15.	Knutelski Marian	Knutelski Marian	społeczny
16.	Kozielec Wojciech	Kozielec Wojciech	społeczny
17.	Królczyk Czesława	Królczyk Czesława	społeczny
18.	Królczyk Irena	Królczyk Irena	społeczny
19.	Królczyk Stanisław	Królczyk Stanisław	społeczny
20.	Kubik Krystyna	Kubik Krystyna	społeczny
21.	Kwiatek Jan	Kwiatek Jan	społeczny
22.	Kwiatek Wiesław	Kwiatek Wiesław	społeczny
23.	Ligas Jan	Ligas Jan	społeczny
24.	Majerczak Robert	Majerczak Robert	społeczny
25.	Mikołajczyk Władysław	Mikołajczyk Władysław	społeczny
26.	Mikołajewicz Andrzej	Andrzej Mikołajewicz	gospodarczy
27.	Mikołajewicz Barbara	Mikołajewicz Barbara	społeczny
28.	Mierzyński Kazimierz	Biuro rachunkowe	gospodarczy
29.	Oleksy Józef	Oleksy Józef	społeczny
30.	Piątek Małgorzata	Piątek Małgorzata	społeczny
31.	Plewa Cecylia	Pensjonat „Widok”	gospodarczy
32.	Podgórska Jadwiga	Podgórska Jadwiga	społeczny
33.	Ponicki Edward	Ponicki Edward	społeczny
34.	Runger Andrzej	Runger Andrzej	społeczny
35.	Rusin Józef	Rusin Józef	społeczny
36.	Skubisz Gerwazy	Pensjonat „ U Gerwazego”	gospodarczy
37.	Urbaniak Stanisława	Urbaniak Stanisława	społeczny
38.	Węgrzyniak Jan	Węgrzyniak Jan	społeczny
39.	Wojtaszek Andrzej	Wojtaszek Andrzej	społeczny
40.	Wojtaszek Julia	Wojtaszek Julia	społeczny
41.	Ziemianek Maria	Ziemianek Maria	społeczny
42.	Ligas Jan	Ligas Jan	społeczny
43.	Pawłowska Aneta	„ANTAWU”	gospodarczy
44.	Wojtarowicz Janusz	S.M.A.R.T.	gospodarczy
45.	Kacwin Elżbieta	Kacwin Elżbieta	społeczny

46.	<i>Szymański Edward</i>	<i>Szymański Edward</i>	<i>społeczny</i>
47.	<i>Piszczyk Zofia</i>	<i>Piszczyk Zofia</i>	<i>społeczny</i>
48.	<i>Noworolnik Stanisława</i>	<i>Noworolnik Stanisława</i>	<i>społeczny</i>
49.	<i>Błachut Antonina</i>	<i>Antonina Błachut</i>	<i>społeczny</i>
50.	<i>Wojtaszek Anna</i>	<i>P.H.U. „Jędrus” Anna Wojtaszek</i>	gospodarczy
51.	<i>Wojtaszek Waldemar</i>	<i>Wojtaszek Waldemar</i>	<i>społeczny</i>
52.	<i>Ogrodowicz Maciej</i>	<i>Maciej Ogrodowicz</i>	<i>społeczny</i>
53.	<i>Tabor Piotr</i>	<i>Piotr Tabor</i>	<i>społeczny</i>
54.	<i>Tabor Roman</i>	<i>Roman Tabor</i>	<i>społeczny</i>
55.	<i>Bodziarczyk Tomasz</i>	<i>Tomasz Bodzierzcyk</i>	<i>społeczny</i>
56.	<i>Bochniak Magdalena</i>	<i>Magdalena Bochniak</i>	<i>społeczny</i>
57.	<i>Szewczyk Leszek</i>	<i>Leszek Szewczyk</i>	<i>społeczny</i>
58.	<i>Szłaga Jacek</i>	<i>Jacek Szłaga</i>	<i>społeczny</i>
59.	<i>Mikołajczyk Maciej</i>	<i>Maciej Mikołajczyk</i>	<i>społeczny</i>
60.	<i>Kamyk Ewa</i>	<i>Ewa Kamyk</i>	<i>społeczny</i>
61.	<i>Chryczyk Stanisław</i>	<i>Stanisław Chryczyk</i>	<i>społeczny</i>
62.	<i>Smoleń Wojciech</i>	<i>Smoleń Wojciech</i>	<i>społeczny</i>
63.	<i>Gurbiel Zbigniew</i>	<i>Gurbiel Zbigniew</i>	<i>społeczny</i>
64.	<i>Jurkowska Rozalia</i>	<i>Jurkowska Rozalia</i>	<i>społeczny</i>
65.	<i>Koszyk Wiktoria</i>	<i>Koszyk Wiktoria</i>	<i>społeczny</i>
66.	<i>Knapczyk Krzysztof</i>	<i>Knapczyk Krzysztof</i>	<i>społeczny</i>
67.	<i>Jurkowski Wojciech</i>	<i>Jurkowski Wojciech</i>	<i>społeczny</i>
68.	<i>Jagiela Wojciech</i>	<i>Jagiela Wojciech</i>	<i>społeczny</i>
69.	<i>Salis Zdzisław</i>	<i>Salis Zdzisław</i>	<i>społeczny</i>
70.	<i>Tarchała Monika</i>	<i>Tarchała Monika</i>	<i>społeczny</i>
71.	<i>Gąsienica Stanisław</i>	<i>Gąsienica Stanisław</i>	<i>społeczny</i>
72.	<i>Florek Elżbieta</i>	<i>Florek Elżbieta</i>	<i>społeczny</i>
73.	<i>Ligeza Krzysztof</i>	<i>Ligeza Krzysztof</i>	<i>społeczny</i>
74.	<i>Ciesielka Iwona</i>	<i>Ciesielka Iwona</i>	<i>społeczny</i>
75.	<i>Polczyk Elżbieta</i>	<i>Polczyk Elżbieta</i>	<i>społeczny</i>
76.	<i>Zborowski Jacek</i>	<i>Zborowski Jacek</i>	<i>społeczny</i>
77.	<i>Zaziąbło Piotr</i>	<i>Zaziąbło Piotr</i>	<i>społeczny</i>
78.	<i>Wojtaszek Szymon</i>	<i>Wojtaszek Szymon</i>	<i>społeczny</i>
79.	<i>Jagiela Krzysztof</i>	<i>Jagiela Krzysztof</i>	<i>społeczny</i>
80.	<i>Jagiela Józef</i>	<i>Jagiela Józef</i>	<i>społeczny</i>
81.	<i>Jagiela Maria</i>	<i>Jagiela Maria</i>	<i>społeczny</i>
82.	<i>Jankowska Iwona</i>	<i>Jankowska Iwona</i>	<i>społeczny</i>
83.	<i>Paweł Koza</i>	<i>Paweł Koza</i>	<i>społeczny</i>
84.	<i>Łukasz Lisiecki</i>	<i>Łukasz Lisiecki</i>	<i>społeczny</i>
85.	Grzegorz Ptaszek	Grzegorz Ptaszek	społeczny
86.	Joanna Ciesielka	Joanna Ciesielka	społeczny
87.	Grzegorz Midro	Grzegorz Midro	społeczny
88.	Beata Tkacz	Beata Tkacz	społeczny
89.	Katarzyna Midro	Katarzyna Midro	społeczny
90.	Beata Niewiadomska-Bochnak	Beata Niewiadomska- Bochnak	społeczny
91.	Anna Kozielec	Anna Kozielec	Spoleczny
92.	Stanisław Faltyn	Stanisław Faltyn	Spoleczny

93.	Stanisław Michałczak	Stanisław Michałczak	Spoleczny
94.	Jacek Noworolnik	Jacek Noworolnik	Spoleczny
95.	Czesław Ligas	Czesław Ligas	Spoleczny
96.	Tadeusz Królczyk	Tadeusz Królczyk	spoleczny

Sposób rozszerzania LGD o nowych członków

Sposób rozszerzania LGD o nowych członków określa Rozdział III Statutu LGD – „Członkowie, ich prawa i obowiązki”.

Członkowie Lokalnej Grupy Działania dzielą się na zwyczajnych, wspierających i honorowych.

Członkowie zwyczajni

Członkiem zwyczajnym LGD może być osoba, która spełnia warunki określone w ustawie Prawo o stowarzyszeniach, działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i wyrazi na piśmie deklarację takiego działania (przystąpienia do LGD) wg wzoru przygotowanego przez Zarząd LGD) oraz:

1. Jest przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej; lub
2. Jest rolnikiem prowadzącym osobiście i na własny rachunek działalność rolniczą w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym; lub
3. Jest rolnikiem prowadzącym gospodarstwo agroturystyczne; lub
4. Jest reprezentantem niesformalizowanych grup (struktur) społecznych, takich jak koła gospodyń wiejskich, koła zainteresowań, fora dyskusyjne, grupy inicjatywne mieszkańców itp. i przedstawi pisemną rekomendację od minimum 5 osób – członków takiej grupy (struktury); lub
5. Jest reprezentantem Rad Sołeckich z terenu LGD; lub
6. **Jest osobą fizyczną:**
  - a/ spełnia warunki określone w ustawie Prawo o stowarzyszeniach,
  - b/ jest pełnoletnia,
  - c/ posiada zdolność do czynności prawnych
  - d/ deklaruje działanie na rzecz realizacji celów statutowych LGD i przedstawi pisemną rekomendację udzieloną przez:
    - działającego na obszarze, którego dotyczy LSR, partnera społecznego lub gospodarczego,
    - lub gminę wiejską,
    - lub inną osobę prawną, której działalność związana jest z realizacją celów Stowarzyszenia,
    - lub uzyska rekomendację przynajmniej od 2 członków zwyczajnych Stowarzyszenia,

i złoży deklarację członkowską.

Członkiem zwyczajnym LGD może być **też osoba prawna** działająca na terenie objętym zakresem działania LGD; wykonuje działalność związaną z realizacją celów Stowarzyszenia, w tym jednostka samorządu terytorialnego (ustawa z 7 marca 2007 (Dz. U. Nr 64, poz.427),

która przedstawi uchwałę zawierającą deklarację przystąpienia do danego LGD organu uprawnionego do podejmowania takich decyzji i wskaże swojego reprezentanta w LGD.

Jednostka samorządu terytorialnego będąca członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia jest reprezentowana przez swój organ wykonawczy lub upoważnioną przez niego osobę.

Osoba prawna musi złożyć pisemną deklarację przystąpienia i działania na rzecz LGD wg wzoru przygotowanego przez Zarząd podpisaną przez osoby uprawnione do reprezentowania na zewnątrz danej osoby prawnej.

Członkowie wspierający i honorowi

Wg zapisu statutowego - § 13 pkt.4,5 - „Członkiem wspierającym może być każda osoba fizyczna lub prawna, która zadeklaruje wsparcie materialne lub organizacyjne działalności LGD”.

Członkiem honorowym LGD może być osoba fizyczna oraz osoba prawna. Członkostwo honorowe nadaje Walne Zebranie Członków osobom szczególnie zasłużonym dla działalności LGD.

Przyjmowanie członków

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa zwyczajnego i wspierającego w LGD następuje na podstawie uchwały Zarządu LGD - § 14 pkt 1.

Od uchwały Zarządu w przedmiocie nie nabycia członkostwa, jak i wykluczenia członka LGD przysługuje odwołanie za pośrednictwem Zarządu do Walnego Zebrania Członków w terminie 14 dni od dnia doręczenia stosownego zawiadomienia wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o trybie i terminie wniesienia odwołania. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna i podejmowana na najbliższym Walnym Zebraniu Członków, ale nie później niż w terminie do 6 miesięcy od złożenia odwołania.

LGD „Gorce- Pieniny” będąc stowarzyszeniem posiada otwartość na nowych członków, reprezentujących różne sektory.

Do 2008 roku, członkowie LGD dzielili się na członków zwyczajnych– osoby fizyczne i członków wspierających – osoby prawne, jednak ustawa o PROW z dn. 7 marca 2007 roku, dała możliwość członkostwa w LGD jako „specjalnej formie stowarzyszenia” osobom prawnym na takich samych prawach jak osobom fizycznym.

Podjęto uchwałę o dokonaniu zmian w statucie stowarzyszenia, polegających na dostosowaniu się do wymogów ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Pozwoliło to włączyć do stowarzyszenia nowy rodzaj partnerów - gminy oraz inne podmioty prawne.

Rady gmin –Krościenka n. D, Ochotnicy Dolnej oraz Czorsztyna przyjęły stosowne uchwały o przystąpieniu do stowarzyszenia – LGD „Gorce- Pieniny”

Poszerzanie składu LGD będzie w dalszym ciągu sprawą priorytetową dla władz, a szczególnie w taki sposób, aby zachęcić do przystąpienia do stowarzyszenia partnerów z sektora społecznego i gospodarczego.

Planowane są akcje informacyjne dla mieszkańców LGD „Gorce- Pieniny”, prowadzenie strony www.leadergorce-pieniny.pl oraz dotarcie z informacją poprzez organizowane szkolenia i imprezy promocyjne.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce-Pieniny”, w tym w szczególności Zarząd Stowarzyszenia będzie w ramach zarządzania procesem wdrażania LSR prowadził dalsze działania służące rozszerzaniu składu LGD o kolejnych członków, aktywizacji oraz współpracy lokalnych środowisk na rzecz rozwoju obszaru LGD.

Już dziś widać, iż partnerstwo powiększyło się o nowych członków.

4) struktura rady lub innego organu LGD, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005, zwanych dalej „organem decyzyjnym”;

Rada LGD zgodnie z Statutem Stowarzyszenia może składać się od 10 do 20 osób.

Obecnie w skład Rady wchodzi 15 osób, w podziale na trzy sektory w następujący sposób:

- a) partnerzy publiczni - 4 osoby, co stanowi 27 % składu Rady
- b) partnerzy gospodarczy - 4 osoby co stanowi 27 % składu Rady
- c) partnerzy społeczni - 7 osób, co stanowi 46 % składu Rady

Partnerzy publiczni stanowią **mniej niż 50 % składu Rady**.

Każdy z sektorów jest reprezentowany przez co najmniej 3 osoby.

Obszar każdej gminy jest reprezentowany przez co najmniej jednego przedstawiciela. Skład Rady podano w tabeli poniżej.

Skład Rady posiadająca osobowość prawną

Lp.	Nazwa podmiotu	Osoba reprezentująca podmiot	Sektor
1	Fundacja Dzieci Pienin w Krościenku	Ryszard Wojtarowicz	społeczny
2	Gmina Czorsztyń	Rafał Jandura	publiczny
3	Gmina Ochotnica Dolna	Kazimierz Konopka	publiczny
4	Gmina Krościenko	Janusz Piwoni	publiczny
5	Ochotnicza Straż Pożarna Krośnica	Marta Brząkała	społeczny
6	Gminne Centrum Kultury w Kluszkowcach z siedzibą w Maniowach	Janina Plewa	publiczny

Skład Rady nie posiadająca osobowość prawną

Lp.	Imię i nazwisko	Reprezentowany podmiot	Sektor
7	Andrzej Mikołajewicz	Andrzej Mikołajewicz	gospodarczy
8	Zofia Piszczek	„Usługi Gastronomiczne” Zofia Piszczek	gospodarczy
9	Aneta Markus	Aneta Markus	społeczny
10	Cecylia Plewa	Pensjonat „Widok”	gospodarczy

11	Andrzej Runger	Andrzej Runger	społeczny
12	Jan Ligas	Jan Ligas	społeczny
13	Gerwazy Skubisz	Pensjonat „ U Gerwazego”	gospodarczy
14	Beata Górecka	Beata Górecka	społeczny
15	Edward Szymański	Edward Szymański	społeczny

Szczegółowe dane wszystkich członków organu decyzyjnego LGD przedstawia załącznik nr 11 do Wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.

5) zasady i procedury funkcjonowania organu decyzyjnego LGD;

Stowarzyszenie LGD „Gorce-Pieniny” posiada osobowość prawną i **działa na podstawie** przepisów ustawy z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.), ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1), ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873), regulaminów opracowanych dla poszczególnych organów i Biura Stowarzyszenia oraz na podstawie statutu, będącego załącznikiem nr 1 do wniosku o wybór LGD

Władze Stowarzyszenia stanowią:

- a) Walne Zebranie Członków,
- b) Zarząd,
- c) Komisja Rewizyjna,
- d) Rada.

Walne Zebranie Członków jest najwyższą władzą LGD. Do jego kompetencji należy m.in. wybór pozostałych władz i ustalanie regulaminów ich pracy.

Zarząd odpowiada za bieżące funkcjonowanie LGD.

Skład Zarządu:

Prezes – Krystyna Kubik
Viceprezes – Zbigniew Chlebek
Viceprezes – Małgorzata Piątek
Skarbnik – Andrzej Wojtaszek
Sekretarz – Maciej Mikołajczyk
Członek – Edward Ponicki

Prace Zarządu wspiera Biuro LGD. Kwalifikacje pracowników Biura i zasady ich naboru oraz warunki lokalowe Biura określone zostały w osobnych dokumentach stanowiących załączniki do wniosku o wybór LGD.

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym funkcjonowania LGD.

Skład Komisji Rewizyjnej:

Przewodniczący – Wiesław Kwiatek
Wiceprzewodniczący – Czesława Królczyk
Członkowie – Irena Królczyk
Wiesław Borkowski
Stanisława Urbaniak
Joanna Bator

Rada jest organem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania. Liczbę członków Rady, wybór i odwołanie oraz zatwierdzenie Regulaminu Pracy Rady uchwała Walne Zebranie Stowarzyszenia.

Regulamin Rady został przyjęty przez Walne Zebranie uchwała nr 5/2009 w dniu 28.10.2009 r. i stanowi załącznik nr 2 do Wniosku o wybór LGD do realizacji LSR.

Regulamin Rady w sposób bardzo szczegółowy i precyzyjny określa całość funkcjonowania Rady.

Do regulaminu dołączona jest karta oceny zgodności operacji z LSR i wyboru projektów wraz z instrukcją jej wypełniania.

Rada liczy od 10 do 20 członków. Członkiem Rady nie może być pracownik Biura LGD, Członek Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

Członków Rady wybiera Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania „Gorce-Pieniny” w głosowaniu jawnym spośród obecnych członków zebrania przy czym w skład rady wchodzi:

- 1) obligatoryjnie przedstawiciel jednostki samorządu terytorialnego, będącej członkiem Stowarzyszenia,
- 2) 50 % członków Rady stanowią podmioty, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, – czyli partnerzy gospodarczy i społeczni oraz inne odpowiednie podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet.

W Radzie są reprezentanci społeczności (mieszkańców lub podmiotów prawnych mających siedzibę na terenie danej gminy) wszystkich trzech gmin – Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna i Czorsztyn. W Radzie są reprezentanci każdego z trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, w ilości, **co najmniej trzech osób** z każdego sektora. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego i dwóch Wiceprzewodniczących.

Ważną rolę w Radzie odgrywa reprezentacja samorządów lokalnych i innych instytucji publicznych, których przedstawiciele posiadają wysokie kwalifikacje w zakresie funduszy strukturalnych i programów rozwoju obszarów wiejskich.

Co najmniej 7 członków Rady może złożyć wniosek wraz z uzasadnieniem o odwołanie innego członka Rady. Wniosek taki jest rozpatrywany na najbliższym posiedzeniu Walnego Zebrania Członków.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia

Rozwoju Obszarów Wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez LGD LSR.

Wybór operacji, o których mowa w ust. 4, dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania, w tym Przewodniczącego lub, co najmniej jednego z Wiceprzewodniczących w trybie jawnym lub tajnym. Tryb tajny wprowadzany jest na wniosek uczestnika posiedzenia Rady, po jego przyjęciu przez Radę.

W przypadku równej liczby głosów decyduje głos Przewodniczącego, a w przypadku jego nieobecności głos Wiceprzewodniczącego, prowadzącego posiedzenie Rady. Przewodniczący Rady reprezentuje ją na zewnątrz.

Rada może powoływać ze swojego grona Komisje o kompetencjach określonych przez Radę oraz zaciągać opinii ekspertów i specjalistów przy podejmowaniu decyzji o wyborze operacji.

Walne Zebranie Członków może odwołać członka Rady w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania LGD. Poza tym członkostwo w Radzie wygasa w razie rezygnacji lub **śmierci członka**.

Posiedzenia Rady zwołuje jej Przewodniczący lub upoważniona przez niego osoba w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz w roku. Posiedzenia Rady prowadzi jej Przewodniczący lub jeden z Wiceprzewodniczących.

Wykluczenie z dyskusji i głosowania członka Rady

Zasada wykluczenia członka rady z wyboru operacji określa zapis statutowy - §22 pkt. 9 -...” Członek Rady, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji lub zgłosi powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze dane operacji zostaje wykluczony z tego wyboru”.

W przypadku, gdy wnioskodawcą projektu jest członek Rady – nie uczestniczy on ani w dyskusji ani w głosowaniu nad danym projektem. Każdy członek Rady może też zgłosić wniosek o wykluczenie siebie lub innego członka Rady z dyskusji i głosowania nad danym projektem, jeśli ma on przekonanie o tym, że sam lub dany członek Rady nie będzie obiektywny w tej dyskusji i głosowaniu. Przewodniczący poddaje pod głosowanie Rady taki wniosek. Nie można wykluczyć z dyskusji i głosowania nad danym projektem więcej niż połowy członków Rady.

OPIS WARUNKÓW TECHNICZNYCH I LOKALOWYCH BIURA ZARZĄDU STOWARZYSZENIA LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „GORCE-PIENINY”

Biuro Zarządu Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny”, w dalszej części nazywane biurem **od 01.01.2011r** , mieści się w budynku Gminnego Centrum Kultury w Krościenku n.D ul. Rynek 32. Dobre usytuowanie komunikacyjne biura sprawia, że potencjalni beneficjenci mają ułatwiony dostęp do możliwości pozyskiwania informacji o środkach z Osi 4 Leader.

Biuro dysponuje 3 pomieszczeniami/ 2 biurowe, 1 socjalne/ o **łącznej powierzchni 26 m²** z dostępem do usług telekomunikacyjnych w tym do internetu. Warunki pracy w biurze pozwalają na sprawne i efektywne wykonywanie zadań przez pracowników biura. Mamy możliwość przyjmowania i obsługi interesantów i posiedzeń zarządu. Natomiast

posiedzenia rady i walne odbywać się będą na sali konferencyjnej w budynku Urzędu Gminy oddalonym od siedziby 50 mb.

Pomieszczenie jest wydzierżawione na okres 3 lat.

W skład wyposażenia Biura wchodzi:

1. szafa na dokumenty bieżące,
2. szafa przeznaczona do archiwizacji dokumentów,
3. dwa biurka z krzesłami,
4. szafka pod ksero,
5. szafka pod telefon stacjonarny,
6. stół z sześcioma krzesłami,
7. 2 komputery stacjonarne,
8. 3 laptopy,
9. aparat cyfrowy,
10. urządzenie wielofunkcyjne (kopiarko-drukarko-skaner-fax, druk: czarno-biały),
11. drukarka czarno - biała,
12. możliwość korzystania z urządzeń WOK-u tj z z modemu-router WIFI (umożliwiający bezprzewodowy dostęp do internetu, także w razie potrzeby beneficjentom telefon stacjonarny (faks),
13. Tablica korkowa,

Biuro posiada wydzielone miejsce do przyjmowania i obsługi interesantów. Dodatkowo w razie potrzeby istnieje możliwość wynajęcia dużej sali w budynku Urzędu Gminy Krościenko do przeprowadzenia zebrań dla potrzeb LGD.

6) kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

Zgodnie z aktualnym potencjałem administracyjnym Rady Stowarzyszenia LGD „Gorce-Pieniny należy stwierdzić, iż Rada posiada wysokie kwalifikacje i różnorodne doświadczenia w zakresie realizacji projektów oraz wybranych procesów rozwoju obszarów wiejskich co z pewnością pozwoli na sprawny i efektywny wybór projektów realizowanych na obszarze wdrażania LSR.

Spośród 15 członków Rady:

- a) 11 osób posiada udokumentowaną wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich i podejścia Leader,
- b) 10 osób to osoby zameldowane na pobyt stały, na obszarze objętym LSR, przez okres co najmniej 3 lat,
- c) 10 osób posiada udokumentowane doświadczenie w zakresie realizacji operacji lub projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich współfinansowanych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej,
- d) 1 osoba posiada udokumentowaną znajomość języka roboczego Unii Europejskiej - angielski w stopniu umożliwiającym swobodne porozumiewanie się.

Szczegółowe informacje o kwalifikacjach i doświadczeniu osób wchodzących w skład organu decyzyjnego zawarto w załączniku nr 11 do wniosku o wybór lokalnej grupy działania (LGD) do realizacji lokalnej strategii rozwoju (LSR) w ramach PROW 2007-2013.

7) doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji

LGD Gorce – Pieniny uczestniczyło w Schemacie II Pilotażowego Programu Leader+. Realizowało projekt pn: „**PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ I KULTURALNEJ WSI PIENIŃSKO-GORCZAŃSKICH - SZLAK ATRAKCJI TURYSTYCZNYCH W DOLINIE DUNAJCA**”. Otrzymała ona datacje w wysokości **398 940,00 zł, na podstawie umowy nr L/02/167/2006,**

W ramach projektu LGD realizowała takie zadania jak:

Szkolenia i warsztaty:

1. Zorganizowanie cyklu warsztatów szkoleniowych dla mieszkańców regionu dotyczących nauki ginących zawodów.
2. Zorganizowanie cyklu warsztatów z zakresu wykorzystania ruchu turystycznego jako źródła dochodu oraz pozyskiwania różnych środków na działania tego typu.

Analizy i ekspertyzy:

1. Opracowanie dokumentacji projektowej zespołu boisk sportowych wraz z kompleksem kulturalno-rekreacyjnym na terenie Gminy Krościenko,
2. Opracowanie dokumentacji technicznej - projekt zagospodarowania wraz koncepcją funkcjonalno - techniczną terenów wokół źródeł mineralnych w Krościenku,
3. Opracowanie projektu zagospodarowania przestrzennego wraz z koncepcją funkcjonalno - przestrzenną terenów Bulwarów nad Dunajcem położonych w Krościenku,
4. Opracowanie dokumentacji projektowej placu zabaw wraz z kompleksem kulturalno - rekreacyjnym na terenie Gminy Krościenko,
5. Opracowanie dokumentacji projektowej - zagospodarowanie kompleksu kulturalno - rekreacyjnej w Ochotnicy Górnej,
6. Opracowanie dokumentacji technicznej – projekt zagospodarowania oraz program funkcjonalno-przestrzenny kompleksu kulturalno-sportowo-rekreacyjnego w Ochotnicy Dolnej,
7. Opracowanie projektu zagospodarowania oraz opracowania programu funkcjonalno-rekreacyjnego w Tylmanowej – w fazie koncepcji,
8. Opracowanie projektu zagospodarowania oraz opracowania programu funkcjonalno-przestrzennego kompleksu sportowego w Ochotnicy Górnej – w fazie koncepcji,
9. Opracowanie dokumentacji funkcjonalno- przestrzennej Szlaku Kultury Wołoskiej zlokalizowanego na obszarze objętym działaniem LGD;
10. Opracowanie dokumentacji technicznej ciągu ścieżek rowerowych zlokalizowanego na obszarze objętym działaniem LGD;
11. Opracowanie dokumentacji technicznej na odbudowę schroniska turystycznego na Lubaniu wraz z zagospodarowaniem terenu;
12. Opracowanie ekspertyzy dotyczącej możliwości wykorzystania energii kinetycznej wód powierzchniowych jako potencjalnego źródła energii na obszarze działania LGD;

Działania na rzecz promocji regionu:

1. Wykonanie tablic promocyjno-informacyjnych produktu turystycznego i atrakcji LGD Gorce-Pieniny
2. Opracowanie i druk nakładu albumu „Krajobrazy wsi pienińskich i gorczańskich”,
3. Opracowanie i druk nakładu broszury – folder „Wieś pienińska i gorczańska w Programie Leader+”.

4. Opracowanie strony internetowej obszaru Gorców i Pienin pod kątem promocji regionu jako potencjalnego miejsca turystyki i wypoczynku

Ponadto LGD do chwili obecnej realizowała n/ w projekty

1. „Zima w 36 odsłonach” z Programu Pożyteczne Ferie - Fundacja Wspomagania Wsi o wartości dotacji w wysokości 2 794 zł.
2. Twórcy ludowi pogranicza polsko-słowackiego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 /Mikroprojekty. Wysokość otrzymanej dotacji to **20 306,50 Euro**.
3. Zabezpieczenie wkładu własnego do projektu „ Twórcy ludowi pogranicza polsko-słowackiego” z Programu WSPIERANIA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ na terenach wiejskich ze **środków Fundacji „Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej”- „Razem możemy więcej”**. Wysokość otrzymanej dotacji to 2 500 zł.

Członkowie LGD mają bogate doświadczenie w realizacji operacji dzięki wykonaniu kilku projektów zrealizowanych na obszarach wiejskich. Są to projekty obejmujące bardzo różne dziedziny, zarówno zgodne z działaniami w Osi 3 i 4 PROW, jak i inne projekty zrealizowane na obszarach wiejskich. Wśród niektórych można wymienić projekty związane np. z współpracą przygraniczną (PHARE CBC), wsparciem młodzieży - stypendia dla uczniów, szkolenia dla młodzieży, nauczycieli (środki Banku Światowego, EFS) oraz projekty inwestycyjne - środki z SAPARD, INTEREG IIIA, PHARE INRED. Szereg małych projektów realizowały, szkoły oraz organizacje sportowe czy kulturalne, dzięki dofinansowaniu ze środków krajowych poprzez dotację Województwa Małopolskiego, Ministerstwa Sportu czy innych polskich Fundacji.

Wiele z tych projektów zrealizowanych zostało z udziałem środków europejskich.

Szczegółowe informacje o doświadczeniu członków LGD zawarto w załączniku nr 17 do wniosku o wybór lokalnej grupy działania (LGD) do realizacji lokalnej strategii rozwoju (LSR) w ramach PROW 2007-2013.

2. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

1) wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami

Gmina	Powierzchnia w km²	Typ gminy	Liczba mieszkańców*
Krościenko n/Dunajcem	57,3	Wiejska	6436
Ochotnica Dolna	141	Wiejska	8081
Czorsztyn	61,72	Wiejska	7202
Razem	260,02		21 719

* liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały na dzień 31 XII 2006 r.

Obszary gmin tworzące LGD przylegają do siebie, znajdują się w jednym obrysie i jest to obszar spójny. Bezpośrednie sąsiedztwo administracyjne, wysoka spójność pod względem przyrodniczym, historycznym, kulturowym i ekonomicznym sprawia że Gminy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju „Gorce-Pieniny”, zachowują wysoką spójność.

2) uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Przy opracowywaniu tego punktu oparto się na strategiach poszczególnych gmin, danych z BRD oraz tabelach diagnozy gmin opracowanych przez członków LGD.

Powierzchnia i położenie administracyjne oraz mapa

Region Gorce-Pieniny objęty Lokalną Strategią Rozwoju położony jest w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie nowotarskim. Składa się z trzech gmin: Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna i Czorsztyn. Są one gminami wiejskimi.

Obszar LGD wynosi 260,02 km², co stanowi 17,63 % powierzchni ogólnej powiatu nowotarskiego. Zamieszkuje go 21 719 osób, wg stanu na dzień 31. XII 2006 r. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 83,5 osób/km².

W skład gminy Krościenko nad Dunajcem wchodzi cztery wsie: Krościenko, Krośnica, Hałuszowa oraz Grywałd. W skład gminy Ochotnica Dolna wchodzi trzy wsie: Ochotnica Dolna, Ochotnica Górna oraz Tylmanowa. Gmina Czorsztyn składa się z miejscowości: Huba, Maniowy, Mizerna, Kluszkowce, Czorsztyn, Sromowce Niżne i Sromowce Wyżne.

Na rysunku pokazano obszar LGD na tle województwa małopolskiego.

Położenie geograficzne i ukształtowanie terenu

Region położony jest w paśmie Pienin, Gorców i Beskidu Sądeckiego, w dolinach dwu głównych rzek – Dunajca (w jego górnym biegu) oraz Ochotnicy. Obszar LGD Gorce Pieniny posiada dogodne położenie geograficzne min. ze względu na położenie w odległościach do takich miast jak Nowy Sącz- 45 km, Nowy Targ- 32 km, Kraków-106 km, Zakopane- 54 km. Region Gorce – Pieniny graniczy od południowego zachodu z gminą wiejską Nowy Targ (powiat nowotarski), od północy z gminą wiejską Kamienica (powiat limanowski), od północnego wschodu z gminą wiejską Łącko (powiat nowosądecki), od wschodu z miastem Szczawnica oraz na niewielkim odcinku wzdłuż Dunajca ze Słowacją.

Gmina Krościenko nad Dunajcem położona jest w malowniczej kotlinie górskiej na wysokości około 420-500 m n.p.m. pomiędzy pasmami górskimi: od południowego zachodu Pieninami, od północy Gorcami, zaś od wschodu Beskidem Sądeckim, u zbiegu rzeki Dunajec i potoku Krośniczanka. Doliny te były wykorzystywane jako trakty komunikacyjne, co najmniej od średniowiecza, a obecnie przebiega tamtędy droga wojewódzka nr 969 Nowy Sącz – Krościenko – Nowy Targ.

Gmina Ochotnica Dolna jest położona w Gorcach oraz na stokach Beskidu Sądeckiego. Gorce obejmuje swoją powierzchnią ponad 90% gminy, Beskid Sądecki- pozostałe 10%. Ich granicę wyznacza jeden z dwóch cieków wodnych rzeka Dunajec, drugim jest potok Ochotnica. Blisko 50% powierzchni gminy Ochotnica Dolna leży powyżej 700 m n.p.m.

Gmina Czorsztyn położona jest w południowej części województwa małopolskiego, na styku trzech karpackich krain geograficznych tj. kotliny Orawsko – Nowotarskiej, Gorców, oraz Pienińskiego Pasa Skalnicowego.

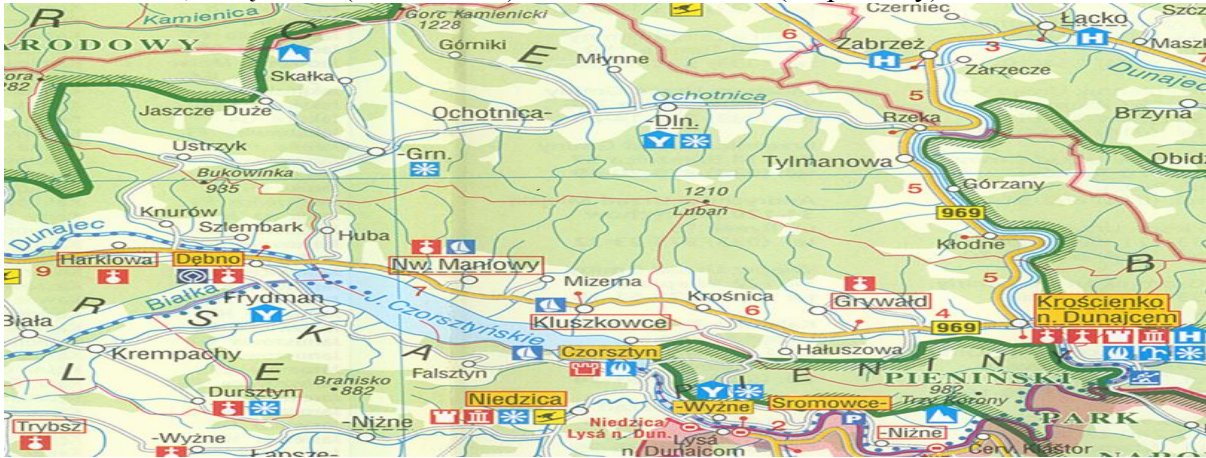
Pod względem geograficzno-fizycznym obszar regionu Gorce-Pieniny położony jest na granicy dwóch równoleżnikowo rozciągających się makroregionów [Kondracki 2000]: Obniżenia Orawsko-Podhalańskiego, które jest częścią Podprovincji Centralne Karpaty Zachodnie oraz Beskidów Zachodnich wchodzących w skład Podprovincji Zewnętrzne Karpaty Zachodnie.

W południowej części gminy Krościenko nad Dunajcem oraz wschodniej Gminy Czorsztyn zlokalizowane są Pieniny - mezoregion, będący częścią Obniżenia Orawsko-Podhalańskiego. Pieniny to niewielka grupa górską stanowiąca część długiego porożywanego pasa skałek wapiennych na granicy Centralnych i Zewnętrznych Karpat Zachodnich. Dunajec mający na obszarze Pienin dwa przełomy dzieli je na 3 człony:

- Grzbiet Braniska – Hombarku (879 m n.p.m.),

- Pieniny właściwe od przełomu między Sromowcami Niżnymi a Szczawnicą (najwyższy szczyt Trzy Korony – 982 m n.p.m.),
- Małe Pieniny (najwyższy szczyt Wysokie Skalki – 1052 m n.p.m.)

Elementami drugiego makroregionu (Beskidu Zachodniego) na terenie gminy Krościenko są dwa mezoregiony – Beskid Sądecki i Gorce. Granicę Gorców wyznaczają – Kotlina Nowotarska (od południa), Pieniny (dolina Krośnicy), przełom Dunajca między Krościenkiem, a Łąckiem (od wschodu) i dolina rzeki Raba (od północy).

Klimat

Na obszarze regionu panują specyficzne warunki klimatyczne warunkowane w dużej mierze rzeźbą terenu. Region leży w regionie klimatów górskich i według klasyfikacji Hessa (1965), która opiera się na średniej rocznej temperaturze powietrza oraz zasięgu występowania pięter roślinnych, znajduje się w obrębie trzech pięter klimatycznych:

- Umiarkowanie ciepłego o średniej temperaturze powietrza od 6 do 8°C, które obejmuje dolinę Dunajca i Krośniczanki oraz podnóża zboczy gór do wysokości w zależności od ekspozycji od 550 m n.p.m. do 750 m n.p.m.
- Umiarkowanie chłodnego o średniej temperaturze powietrza od 4 do 6°C, które obejmuje stoki i zbocza Beskidu Sądeckiego i Gorców do wysokości 1100 m n.p.m.
- Chłodnego, rozciągającego się powyżej 1100 m n.p.m., występującego tylko w paśmie Lubania o średniej temperaturze powietrza poniżej 4°C.

Przy tak znacznych różnicach wysokości pomiędzy najniższym, a najwyższym punktem na obszarze regionu zmienność czynników klimatycznych jest bardzo duża, np:

- Średnia roczna temperatura powietrza różni się o 4°C;
- Okres wegetacyjny (gdy średnia dobową temperaturę wynosi powyżej 5°C) trwa od 223 dni w dolinie Dunajca do 197 dni w Pieninach i 191 dni w Gorcach;
- Liczba dni z przymrozkiem wynosi od 123 dni w dolinie Dunajca do 108 dni w Pieninach i 138 w Gorcach;
- Pora zimowa (przy średniej dobowej temperaturze poniżej 0°C trwa od 100 dni w dolinie Dunajca do 121 dnia w górach i nawet 140 dni na szczytach gór);
- Liczba dni z mgłą wynosi od 56 w dolinie Dunajca do 81 w Pieninach i 84 w Gorcach.

Z powyższych informacji wynika, iż obszar LGD posiada bardzo dobre i zróżnicowane warunki klimatyczne – od miejsc bardzo nasłonecznionych z wyższymi temperaturami i mniejszą liczbą dni pory zimowej (głównie dolina Dunajca) do terenów wyżej położonych, z niższą temperaturą i dłużej zalegającą pokrywą śniegu.

Gleby i bogactwa naturalne.

Na obszarze LGD pokrywa glebowa jest zróżnicowana, co wynika bezpośrednio ze znacznej zmienności podłoża skalnego, rzeźby terenu, warunków klimatyczno-roślinnych. Powoduje to

odrębność budowy geologicznej części pienińskiej (południowej) oraz beskidzkiej (pozostały obszar) terenu gminy Krościenko.

W południowej części gminy dominujący jest udział gleb dwóch typów:

- Rędzin brunatnych, które tworzą siedlisko dla ciepłolubnych buczyn, reliktowych sośnic i ksenotermicznych muraw;
- Gleb brunatnych wykształconych w licznych podtypach, głównie z wapieni jurajskich zalegających w podłożu. Zajmują one znaczne przestrzenie, głównie na północnych stokach Pienin.

Wymienione powyżej gleby należą głównie do V i VI klasy bonitacyjnej, najczęściej posiadają słabo rozwinięty profil glebowy. Im wyżej położony teren tym klasa gleb się obniża; na tych terenach uprawiane są rośliny mało wymagające. Doliny rzeczne (Dunajca i Krościanki) wyścielają głównie osady aluwialne wykształcone jako mady rzeczne; pod względem bonitacyjnym są to gleby żwirowe klas IIIa, IIIb i IVa. Dominuje tu kompleks żytni dobry i bardzo dobry. Są to najlepsze gleby występujące na obszarze gminy, dlatego też uprawiane są tu rośliny o wyższych wymaganiach glebowych. [Sochacka 1996]

Na terenie Gminy Ochotnica Dolna występują gleby pochodzenia mineralnego, wykształcone na podłożu fliszowym. Przeważającym typem gleb są gleby brunatne. Na całym obszarze gminy występują gleby brunatne kwaśne o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym. Gleby szarobrunatne występują pod buczyną karpacką, posiadają lekko kwaśny odczyn i charakteryzują się rozbudowanym poziomem próchnicznym oraz korzystnymi warunkami wilgotnościowymi. Poza glebami brunatnymi w wyższych partiach regla górnego i częściowo dolnego występują gleby bielcowe i fragmentarycznie bielice żelaziste i próchniczo-żelaziste. W zagłębieniach śródpolnych i przy ciekach wodnych w niewielkich rozproszonych kompleksach występują gleby mułowo- glejowe. Są to gleby o odczynie słabo kwaśnym, zabagnione, charakteryzujące się dobrze rozwiniętym poziomem próchnicznym, wadliwymi stosunkami wodnymi. W dolinie Ochotnicy i Dunajca występują małymi kompleksami gleby torfowe oraz strefowo wzdłuż cieków napływowe mady rzeczne – mady brunatne i czarnoziemne. Gleby torfowe mają dobrze rozwinięty poziom próchniczny, odczyn słabo kwaśny oraz wadliwe stosunki wodne. Mady rzeczne charakteryzują się dobrze wykształconym profilem próchnicznym, zmiennym udziałem rumoszu oraz odczynem słabo kwaśnym lub obojętnym. Na terasach stokowych małymi fragmentami występują gleby szkieletowe. Są to gleby krzemowe o słabo wykształconym profilu glebowym i odczynie kwaśnym i słabo kwaśnym. Ze względu na erozyjne oddziaływanie wód powierzchniowych są to gleby płytkie.

Na terenie gminy Czorsztyn- brak jest gleb klasy bonitacyjnej I oraz II, pozostałe występują w następujących ilościach- III klasa-130 ha, IV klasa- 1982 ha, V klasa-1922 ha, VI- 219 ha.

Na terenie LGD nie występują bogactwa naturalne.

Lasy

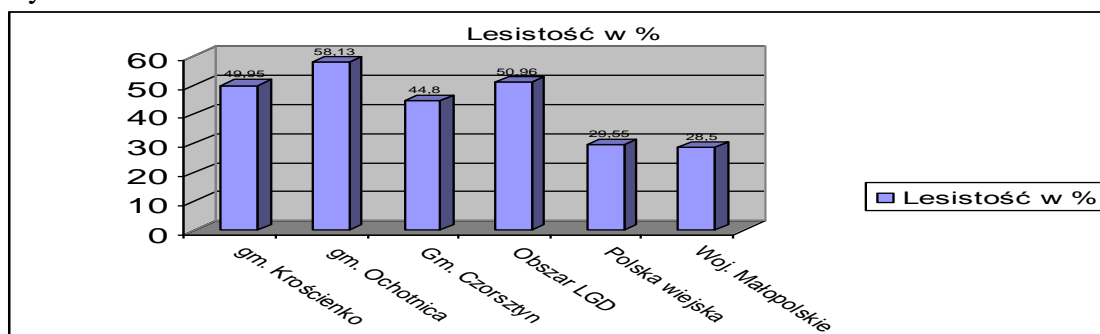
Powierzchnia lasów obszaru LGD wynosi 13686 ha, z czego lasy prywatne zajmują 8966 ha czyli 65,6 %. Lasy zajmują 50,96 % powierzchni LGD i jest to znacznie wyższa wartość od średniej dla kraju, która wynosi 28,4%, województwa małopolskiego – 28,5%, a nawet średniej lesistości powiatu nowotarskiego wynoszącej 36,9%.

Z przyrodniczego punktu widzenia szczególnie cenne są ponad 100-letnie drzewostany występujące w 3 dość zwartych kompleksach w paśmie Lubania i Dzwonkówki. Równie cenne są nasienne drzewostany jodły i modrzewia usytuowane na stokach Marszałka.

	Krościenko	Ochotnica	Czorsztyn	Obszar LGD	Polska wiejska	Woj. Małopolskie
Lesistość w %	49,95	58,13	44,8	50,96	29,55	28,5

GUS BRD-2006

Wyraźniej znaczną przewagę powierzchni lasów można zobaczyć poniżej w ujęciu graficznym.

W północnej i wschodniej części gminy Krościenko występują głównie drzewostany mieszane, w których dominują buk, jodła, świerk i brzoza. Dominującymi leśnymi typami siedliskowymi są: las górski (zajmujący 73 % ogółu powierzchni gminy), las mieszany górski (23 %) oraz bór mieszany górski. Na północnych stokach Pienin dominuje buczyna karpacka z jodłą i bukiem, z kolei w niektórych dolinach górskich wykształciły się płaty olszyny karpackiej. W rejonie Hałuszowej rosną naturalne drzewostany jodłowo-świerkowe z acidofilnymi gatunkami roślin. W obszarze otuliny Pienińskiego Parku Narodowego znajduje się kilka interesujących zbiorowisk leśnych, a mianowicie buczyna karpacka w wariacie jodłowym, dolnoregłowy bór mieszany jodłowo-świerkowy, zubożałe płaty olszyny karpackiej, jedliny, ciepłolubna buczyna storczykowa. Szczególnie atrakcyjne są relikwowe laski sosnowe stanowiące najbardziej kserotermiczne zbiorowisko leśne Pienin.

Gmina Ochotnica Dolna, podobnie jak cały obszar Gorców jest obszarem silnie zalesionym. Las górski to miejsce występowania buka, domieszkowo występuje jawor, wiąz górski, jodła i niekiedy świerk. Na 20% powierzchni Gminy występuje siedlisko lasu mieszanego górskiego. Las ten charakterystyczny jest dla regla dolnego i obejmuje zbiorowiska kwaśnej buczyny górskiej oraz las jodłowy. Przeważają w nim drzewostany bukowe z domieszką świerka i jodły, wykształcone w obrębie grzbietów górskich i stromych stoków podatnych na procesy ługowania. Kolejnym siedliskiem jest bór mieszany górski, który stanowi około 10% powierzchni leśnej i obejmuje strefę przejściową między regłami. W aktualnym składzie gatunkowym przeważają gatunki iglaste, zajmujące około 80% powierzchni leśnej. Największy udział posiada świerk i jodła. Gatunkami uzupełniającymi są sosna i modrzew. Spośród gatunków liściastych, najliczniej reprezentowany jest buk, brzoza i jawor.

Szansę tego regionu upatruje się w mądrym i zrównoważonym wykorzystaniu zasobów lasów-jako miejsc do turystyki pieszej, turystyki przyrodniczej czy jako zasobów owoców runa leśnego, które są obecnie w niewielkim stopniu wykorzystywane przez mieszkańców na potrzeby własne.

Rzeki i zbiorniki wodne oraz ich stan czystości

Obszar Gorców należy do zlewisk Raby i Dunajca, który jest prawym dopływem Wisły, powstałym z połączenia Białego i Czarnego Dunajca w okolicy Nowego Targu, na terenie Kotliny Orawsko-Nowotarskiej. Dunajec przepływa przez 5 krain geograficznych: Pieniny, Beskid Sądecki, Kotlinę Sądecką, Pogórze Rożnowskie i Nizinę Nadwiślańską. Dunajec jest zasilany lewostronnie, oprócz Krośniczanki i Ochotnicy, licznymi drobnymi potokami spływającymi doń z otaczających wzniesień Gorców, zaś prawostronnie potoki odwadniające zachodnie stoki Pasma Radziejowej. Najdłuższe z nich to potok Kozłeczki i Podkijowski. Powyżej Krościenka Dunajec płynie malowniczą, krętą doliną przełomową. Wody zwykle w gminie Krościenko są głównie typu węglanowo-wapniowo-magnezowego ($\text{HCO}_3\text{-Ca-Mg}$). Niska mineralizacja wód wskazuje na bliskie położenie stref zasilania i krótką drogę krążenia. Skutkuje to dużą ich podatnością na zanieczyszczenie z powierzchni terenu. Jakość tych wód

– zalegających w utworach podzwartorzędowych – jest dobra. Są one wykorzystywane do zaopatrzenia ludności lokalnej w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze. Jak już wspomniano, większość gospodarstw jest zaopatrywana w wodę przez lokalne wodociągi, czerpiące wodę ze źródeł lub ze studni kopanych. Wodociągi działają na zasadzie grawitacyjnej poprzez ich lokalizowanie powyżej budynków. Mocną stroną obszaru LGD „Gorce- Pieniny” jest położone na jego terenie Jezioro Czorsztyńskie.

Zespół Zbiorników Wodnych Czorsztyn – Niedzica – Sromowce Wyżne (ZZW)

Cały obszar gminy Czorsztyn jest położony w obrębie zlewiska Morza Bałtyckiego, dorzecza Wisły, w zlewni Dunajca odwadniany przez jego lewobrzeżne dopływy. Dominującymi elementami hydrologicznymi w tym obszarze są zbiorniki Czorsztyn – Niedzica ze zbiornikiem wyrównawczym Sromowce Wyżne oraz odcinek Dunajca położony poniżej zbiornika. Historia budowy zbiornika sięga początku XX wieku. Orędownikiem budowy był Gabriel Narutowicz – wybitny naukowiec i pierwszy Prezydent RP. Budowa zbiornika została zakończona w 1997 roku. Zbiornik, zwany obecnie Jezioro Czorsztyńskie ma powierzchnie zalewu równą 1120 ha / max. 1335 ha/ zaś zbiornik w Sromowcach Wyżnych, którego celem jest zapewnienie równomiernego odpływu wód- powierzchnie 95 ha.

ZZW jest obecnie niewątpliwą atrakcją turystyczną podobnie jak samo jezioro czorsztyńskie, nad którego spokojnymi wodami górują tak bliskie Tatry. Aktualnie ZZW nosi nazwę Zespół Elektrowni Wodnych Niedzica S. A. Jednak ich budowa wpłynęła znacząco na życie gminy – tak negatywnie jak i pozytywnie. Pod wodą znalazły się Maniowy i piękny, stary Czorsztyn – stolica gminy (niektóre obiekty zostały przeniesione do „ Osady Turystycznej Czorsztyn”- skansenu) oraz dolna część Kluszkowiec. Beneficjentem budowy zapory była ODGW Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej Kraków obecne RZGW. Budowa zapory zmieniła warunki życia mieszkańców Gminy, szczególnie Maniów i Czorsztyna, ale jednocześnie ogromnie podniosła i tak wspaniałe walory turystyczne, które gmina stara się wykorzystać.

Wody geotermalne

Na dzień dzisiejszy wiadomo o istnieniu wód geotermalnych na terenie gminy Krościenko. Wg. specjalistów z Oddziału Podkarpackiego PAN są one znaczne. Niestety, na razie nie prowadzone są badania na ten temat. Najbliższymi wykorzystanymi źródłami są geotermalne wody w Szczawnicy, a w Polsce pojawiają się już dobre przykłady wykorzystania takich źródeł zarówno do celów turystycznych jak i ogrzewania budynków, całych miejscowości. Przykładem może być Uniejów pod Łodzią.

Wody mineralne i lecznicze

Na terenie byłego obszaru górniczego „Krościenko” znajdują się cztery ujęcia wody leczniczej o zasobach eksploatacyjnych zatwierdzonych w kategorii „B”: „Stefan”, „Michalina”, „Maria” i „Dzikie”. Oprócz tych ujęć w niewielkiej odległości są zlokalizowane dwa źródła z wodą mineralną o własnościach leczniczych: „Z-1” i „Z-2”.

Mocną stroną tego regionu jest występowanie wód leczniczych w Krościenku i jego okolicy oraz wód geotermalnych , które poprzez mądre ich zagospodarowanie na cele rozwoju turystyki i wodolecznictwa ,oraz ekologicznych form pozyskiwania energii stanowią szansę dla tego regionu.

Ochrona przyrody

Geograficznie na obszarze działania LGD znajdują się pasma górskie: Pieniny i Gorce, w których znajduje się Pieniński Park Narodowy, Gorceński Park Narodowy oraz częściowo Popradzki Park Krajobrazowy.

Na obszarze najciekawszej i najcenniejszej pod względem przyrodniczym środkowej części Pienin utworzono dwa Parki Narodowe – Pieniński Park Narodowy (PPN) po stronie polskiej i Pieninický Národný park (PIENAP) po stronie słowackiej. Występującymi Rezerwatami przyrody są: rezerwat przyrody Biała Woda, rezerwat przyrody Przełom Białki pod Krempachami, rezerwat przyrody Wąwóz Homole, rezerwat przyrody Wysokie Skałki, rezerwat przyrody Zaskalskie- Bodnarówka. Oprócz atrakcyjności krajobrazowej, Pieniny cechuje zróżnicowana szata roślinna. Wpływają na to następujące czynniki: podłoże wapienne, zróżnicowana morfologia, specyficzny klimat, niepokrycie lodowcem podczas trzeciorzędowych zlodowaceń, stromość części stoków uniemożliwiająca rozrastanie się lasów, sąsiedztwo Tatr.

Charakterystyczne jest bogactwo siedlisk - lasów, z których część jest dobrze naświetlona, a do części, w głębokich wąwozach słońce prawie nie zagląda, łąk kośnych, skałek, z których też część jest nasłoneczniona, a część bardzo wilgotna i ciemna. Również podłoże poza wapieniami budują łupki, mułowce, iłowce, lokalnie piaskowce, a w niektórych miejscach skały wulkaniczne wylewne - andezyty i bazalty. Zdecydowało to o przetrwaniu reliktyw flory trzeciorzędowej (chryzantema Zawadzkiego, jałowiec sabiński, dębik ośmiopłatkowy), obecności gatunków i odmian endemicznych (mniszek pieniński, pszonak pieniński), roślin wysokogórskich i kserotermicznych oraz swoistych zespołów muraw naskalnych na południowych zboczach. Z różnorodnością siedlisk związana jest bogata fauna. Uważa się, że w Pieninach występuje połowa znanych w Polsce gatunków zwierząt (13-15 tys. gatunków). Większość stanowią bezkręgowce, wśród nich gatunki owadów niewystępujące nigdzie indziej w Polsce. Na terenie Pienin żyje 10 gatunków płazów, w tym: traszki, żaby, ropuchy, kumaki, salamandra plamista oraz gady: jaszczurki: zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, węże: żmija zygzakowata, gniewosz plamisty, zaskroniec zwyczajny. Różnorodność siedlisk i obecność zbiorników wodnych decydują również o dużej liczbie gatunków ptaków drapieżnych, wodnych, leśnych, polnych, sów itp. Wśród 61 gatunków ssaków przeważają drobne gryzonie i nietoperze. Duże ssaki, ze względu na niewielki rozmiar pasma oraz zabudowę utrudniającą migrację z innych pasm górskich, występują stosunkowo rzadko. Żyją tutaj dziki, sarny i jelenie, w dolinie Dunajca wydry, natomiast populację rysia ocenia się na kilka sztuk. Żbik prawdopodobnie już nie występuje, natomiast obserwowane ślady wilka i niedźwiedzia pochodzą od zwierząt zachodzących tutaj z innych obszarów, np. Magury Spiskiej.

Na terenie gminy Krościenko wydzielone zostały ostoje przyrodnicze stanowiące dziedzictwo przyrodnicze tego obszaru. Są to:

- Ostoja kompleksowa – Pieniński Pas Skałkowy, w tym ostoje cząstkowe: Pieniny Centralne mające status ochronny parku narodowego i rezerwatu ścisłego, Przełom Dunajca znajdujący się na obszarze Pienińskiego Parku Narodowego, Jaskinia w Ociemnym,

- Ostoja Popradzka – Na terenie gminy Krościenko znajduje się jedynie 0,6 % z 54024,72 ha całkowitej powierzchni tego obszaru, czyli 324,15 ha. Siedliska przyrodnicze składające się na ten obszar chroniony są zróżnicowane. Do priorytetowych gatunków znajdujących się tu zwierząt zaliczono: niedźwiedzia brunatnego, nadobnicę alpejską, wilka oraz sikhrawę karpacką.

Na obszarze tym zlokalizowana jest także ostoja ptasia o randze krajowej K 86. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 7 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Ogółem występuje ponad 160 gatunków ptaków.

W okresie lęgowym występuje (z PCK): nagórnik, pomurnik, puchacz, puszczyk uralski i sóweczka; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje dzięcioł białogrzbity i dzięcioł trójpalczasty.

W gminie Krościenko nad Dunajcem jako pomniki przyrody ożywionej zinwentaryzowano jedynie tzw. drzewa pomnikowe. Należą one do 5 gatunków drzew liściastych (lipa, jawor,

klon zwyczajny, jesion, wiąz polny) oraz iglastych (jodła pospolita). Na terenie Gminy występują również inne drzewa o wymiarach bliskich do zakwalifikowania jako drzewa-pomniki przyrody, np. lipy po północnej stronie cmentarza przy ul. Św. Kingi w Krościenku.

W gminie Ochotnica Dolna znajdują się dwa rezerваты przyrody „Pusta Wielka” (fragment lasu mieszanego z reliktywnym stanowiskiem sosny – pozostałość z okresu polodowcowego) i „Kłodne nad Dunajcem” (las buczyny karpackiej w przełomie Dunajca), obydwie w miejscowości Tylmanowa. W gminie Ochotnica Dolna występują dwa pomniki przyrody ożywionej i obydwie na terenie wsi Ochotnica Dolna. Pierwszy z nich znajduje się na Cmentarzu Parafialnym i tworzy go grupa drzew 13 lip drobnolistnych i 1 dąb szypułkowy. Drugi znajduje się również na działce należącej do Parafii Rzymsko – katolickiej i tworzy go grupa drzew 1 lipa drobnolistna i 1 jarzab pospolity.

Najcenniejsze obszary gminy Czorsztyn objęte są ochroną PPN. Występuje tu wiele cennych gatunków rzadkich reliktyw, a także endemity; m.in. tylko w Pieninach występujące rośliny jak pszonak pieniński i smagliczka. Na górze Wźdar rośnie paproć rozrzutka brunatna. Jest to jedyne w Polsce miejsce jej występowania. Jest to obszar występowania około 50 gatunków ssaków (m. in. wydra, bóbr, tchórz, żbik, rys, gronostaj, borsuk, kuna, jelen, sarna, dzik) 15 gatunków nietoperzy wśród nich rzadki podkaszaniec mały. Według ustaleń Państwowej Akademii Nauk w skład awifauny PPN wchodzi 166 gatunków ptaków, z czego ok. 100 gniazduje na tym terenie (bocian, bocian czarny, czaple siwe, puszczyk uralski, dzięcioł czarny i trójpalczasty, puchacz, orzeł przedni itp.). Bardzo bogaty jest świat owadów, wśród których są endemity i relikty - 47 gatunków mrówek i 40 gatunków koników, liczne odmiany chrząszczy oraz wyjątkowe bogactwo motyli- 1800 gatunków, tj. 65% gatunków żyjących w Polsce, w tym „niepylak Apollo” będący gatunkiem zagrożonym w skali światowej, a w Polsce występujący tylko w Pieninach. W ramach restytucji tego gatunku prowadzona jest przez PPN jego hodowla.

Na terenie gminy położony jest niewielki fragment drzewostanu „Lasek”, chroniący drzewostan jodłowo- świerkowy oraz rezerwat Modrzewie (Kluszkowce) chroniący cenne drzewostany modrzewia polskiego naturalnego pochodzenia.

Pieniński Park Narodowy utworzony został w 1932 roku na obszarze 2346 ha w tym 1311 ha stanowi własność Skarbu Państwa. Położony jest w Pieninach w południowej części kraju, w województwie małopolskim, na granicy polsko-słowackiej. Pieniny dzielą się na Pieniny Spiskie, Pieniny Właściwe (tu usytuowany jest park) i Małe Pieniny. Lasy w parku zajmują 1665 ha. Powierzchnia objęta ochroną ścisłą wynosi 750 ha. Powierzchnia otuliny PPN obejmuje 2682 ha. W Parku wytyczono około 34,7 km szlaków turystycznych.

Gorczański Park Narodowy utworzony został w 1981 roku na obszarze 5926 ha. W jego skład wchodzi centralna i północno-wschodnia część pasma Gorców, z najwyższym szczytem Jaworzyną Kamienicką (1288 m n.p.m.). Ochroną ścisłą objęto 3611 ha, w tym 3563 ha lasów. Powierzchnia otuliny GPN obejmuje 16647 ha. W Parku wytyczono około 70 km szlaków turystycznych.

Zanieczyszczenie środowiska

Ze względu na wyjątkowe wartości przyrodnicze oraz unikalną faunę i florę w perspektywie kierunku rozwoju tego regionu, którym jest turystyka, szczególnego znaczenia nabiera sprawa ochrony środowiska. Najpoważniejszymi zanieczyszczeniami gleby są metale ciężkie, które dostają się do gleby w wyniku działalności człowieka, a głównym źródłem zanieczyszczenia są przemysłowe i komunikacyjne emisje pyłów i gazów.

Charakterystykę stanu środowiska w tym czystości wód min. Dunajca można znaleźć w „Raportcie o stanie środowiska w województwie małopolskim” opracowanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie. Dane dotyczą roku 2006.

Dla regionu Gorce-Pieniny punkt pomiarowy zlokalizowany na granicy państwa w Czerwonym Klasztorze (163,8 km biegu Dunajca).

Ponieważ jest to region, w którym brak jest dużych zakładów przemysłowych, jeśli chodzi o zanieczyszczenie powietrza to głównym źródłem zanieczyszczeń są emisje indywidualne oraz pochodzące ze środków transportu kołowego.

Uwarunkowania kulturowe - zabytki, zwyczaje, wydarzenia historyczne

GMINA Czorsztyn
Dobra kultury materialnej (muzea, pałace i dworki, zabytkowe kościoły i kapliczki, zabytki techniki, inne)
<ul style="list-style-type: none"> - Kościół parafialny p/w Św. Katarzyny w Sromowcach Niżnych – datowanie XVII wiek - Ruiny Zamku w Czorsztynie – XIII wiek - Zespół Kościoła p/w Stanisława Kostki wraz z cmentarzem przykościelnym w Sromowcach Wyżnych (datowanie XIX –XX wiek) - Cisowy Dworek w Sromowcach Wyżnych – XX wiek - Izba regionalna w Sromowcach Wyżnych – XIX wiek - 3 Kapliczki murowane: 1 w Sromowcach Wyżnych – XX w., 1 Huba – XX w., - 1 w Kluszkowcach z XIX w. - 2 Kapliczki w miejscowości Maniowy – XX wiek - 6 Kapliczek kamiennych: 3 w miejscowości Maniowy – XX wiek, 2 w Sromowcach Niżnych z XIX wieku, 1 przeniesiona z Podzamcza w miejscowości Czorsztyn – XIX wiek, - Zabytkowy, drewniany Kościółek w Maniowach – XX wiek - Osada turystyczna wraz z obiektami w miejscowości Kluszkowce: <i>XIX – wieczne piwniczki, Zagroda Jana Królczyka przeniesiona z terenu Kluszkowiec – XX wiek, Drewniane zagrody z XX wieku wraz z otoczeniem, Willa nr 333 przeniesiona z terenu Maniów –drewniana, XX wiek; przeniesione z terenu Czorsztyna: Dwór Drohojewskich– drewniany-XX wiek, Willa Józefa Galoty– drewniana-XX wiek, Willa Leopolda Sziperlinga– drewniana- XX wiek, Willa Teofila Sanoka– drewniana- XX wiek, Willa Zbyszek -drewniana, XX wiek, Willa Basia II –drewniana, XX wiek, Willa Basia III- II – drewniana, XX wiek,</i> <ul style="list-style-type: none"> - Kapliczka kamienna – replika dawnej kaplicy z centrum Czorsztyna – przełom XVIII i XIX wiek. -Kaplica cmentarna (pierwotnie altana parkowa)w Czorsztynie -XIX/XX w. - Kamienna figurka Matki Boskiej przeniesiona z góry Szubienicznej w miejscowości Czorsztyn – XIX wiek. - Przydrożne krzyże (2 szt.) w miejscowości Sromowce Niżne – XX wiek. - 2 Kapliczki ceglane: 1 w miejscowości Sromowce Wyżne – XIX/XX w., 1 w miejscowości Mizerna – XIX w. - Drewniany Krzyż z kapliczką szafkową w Kluszkowcach – XX wiek. - Pomnik Ofiar walk wewnętrznych po II Wojnie Światowej w Kluszkowcach – XX wiek - Pomnik Nieznanego Żołnierza w Kluszkowcach – XX wiek
zwyczaje, obyczaje, tradycje
Lany Poniedziałek, Podłazy, Ogrywanie Maji, Oczepiny – obrządku weselne, deptanie kapusty
Legandy, baśnie, opowieści
<p>Powstanie Przełomu Dunajca- jednej z największych atrakcji Pienin - owiane jest wieloma legendami, podsycanymi przez naukowców, którzy do końca nie są zgodni. Najciekawsze są jednak podania ludowe na ten temat. Jedna z legend głosi, że ujście Dunajcowi wyrąbał mieczem król Bolesław Chrobry. Inna z legend mówi o Ferkowiczu, ścigającym króla węzów, który uciekając wyrzucił swym cielskiem wąż, wytyczając drogę rzecze.</p> <p>Zamek w Czorsztynie - legenda o dzielnym przywódcy chłopskiego powstania. 15 czerwca 1651 do bram zamku w Czorsztynie wraz z towarzyszami przybył oficer wojska polskiego Aleksander Kostka- Napierski. Przedstawił list od króla uprawniający go do przejęcia zamku i przygotowania do obrony. Przejął zamek, który po kilku dniach został odbity, gdyż poznano się na prawdziwych jego intencjach. List był fałszywy, a sam oficer był tak naprawdę emisariuszem Bohdana Chmielnickiego, namawiającym chłopów do wypowiedzenia posłuszeństwa swym panom i przyłączenia się do oddziałów buntowniczych, które wzmocnione przez oddziały węgierskie Rakoczego miały uderzyć na Kraków wykorzystując fakt iż wojska polskie walczyły z rebelią na Ukrainie. 18 lipca 1651, na wzgórzu Krzemionki w Krakowie Aleksander Kostka-Napierski został stracony poprzez nawleczenie na pal. Ale legenda o nim, jako przywódcy chłopskiego powstania trwa po dziś .</p>
Cykliczne imprezy
Dożynki Gminne, Międzynarodowe regaty kajakowe na Dunajcu im. Olgi Małkowskiej, Przegląd działalności kulturowej w gminie, Rodzinne popołudnie „Zdrowo i wesoło”, Dzień Sportu, Dzień Kluszkowiec, Wieczór z folklorem, Lato pod Trzema Koronami, Konkurs Potraw Regionalnych, Zawody Narciarskie o puchar Gorców, Międzygminny konkurs recytatorski, Festyn rodzinny „Mamo, tato baw się z nami”, Lato w Mizernej, Konkurs „Mój ogród kwiatowy”, Konkurs Literacki, Młodzieżowy turniej piłki nożnej o puchar Wójta Gminy Czorsztyn, Wiec z okazji odzyskania niepodległości
Produkty lokalne kulinarne

Salata na Serwatce, zupa z prawdziwków, chleb ze smolcem, kapusta śtuchano, nalewka z czarnej porzeczki, pierogi z kapustom i grzybami, jucha na wendzonce, groch z kapustom, sos po Sromowsku, nalewka z aronii, solianka, zupa kwacano, pierogi z bobem, pierogi z grulami, pierogi z kaszom i twarogiem, kura po wypadku z fizołami, korytko, chleb orkiszowy, nalewka wiśniowa, chłodnik wielkanocny, gołki, krupy na wendzonce, gołąbki z gruli, kwaśnica wędzona, fizoły ze śliwkami suszonymi, gałuski, bryja z cornyj mąki, bryja kluscano, sałata gotowana, zufka na serwatce, żurek

Twórcy ludowi, Produkty lokalne niekulinarne

Na terenie Gminy tworzą twórcy ludowi: 8 rzeźbiarzy, 4 malarzy-plastyków, 5 osób zajmuje się haftem artystycznym, dwie – tkactwem, 1 osoba – lutnictwem. Wiele osób uprawia np. haft dla własnych potrzeb.

Organizacje kulturalne, instytucje kultury

Placówki kulturalne: Gminne Centrum Kultury w Kluszkowcach z/s w Maniowach dysponujące domami kultury w Kluszkowcach oraz w Maniowach; Gminna Biblioteka Publiczna z/s w Kluszkowcach, z bibliotekami publicznymi w 6 miejscowościach (oprócz Huby). Biblioteki w Maniowach i w Mizernej są wyposażone w komputery, a filia w Maniowach w programy multimedialne.

Zespoły muzyczne: zespół góralski „Lubań”, „Maniowanie”, regionalne zespoły dziecięce „Małe Flisoki” i „Sromowanie”, orkiestra dęta, kapela „Mizerzanie”.

GMINA Krościenko n/ Dunajcem

Dobra kultury materialnej (muzea, palace i dworki, zabytkowe kościoły i kapliczki, zabytki techniki, inne)

- Obszar osady przedlokacyjnej i miasta lokacyjnego Krościenka,
- Trakt Czorsztyński - teren wzdłuż ulicy Jagiellońskiej w Krościenku do przecięcia z Krośniczanką,
- Obszar północnej części ul. Św. Kingi do rozwidlenia z ul. Pienińską; leżący poza zespołem lokacyjnym obszar z folwarkiem plebańskim oraz tereny leżące na prawym brzegu Dunajca - Przedmieście Zawodzie w Krościenku,

- Szlak Architektury Gotyckiej, Nowy Targ – Kieżmark:

drewniany Kościół Św. Marcina z II poł. XV w. zlokalizowany w Grywałdzie (przy którym rosną drzewa -pomniki przyrody), w którym na uwagę zasługują: oryginalna bryła budowli, polichromia „Męka Pańska” (1618r.), tryptyk gotycki w ołtarzu głównym (pocz. XVII w.), obraz „Matka Boska z Dzieciątkiem” (pocz. XVII w.); mурowany Kościół Wszystkich Świętych w Krościenku z 1350 r., gdzie znajdują się: polichromia Żywyoty Świętych (XIV/XV w.), gotycka chrzcielnica (1493 r.), polichromia w nawie (1589 r.) oraz Droga Krzyżowa (XVII w.).

- Szlak Architektury Drewnianej, Trasa nr 3, Region Orawsko – Podhalańsko – Pieniński:

- w sumie 43 obiekty i zespoły budownictwa drewnianego. Najliczniejszą grupę zabytków tworzą budowle sakralne. Jest tutaj 20 kościołów (w tym jeden zamieniony na placówkę muzealną) i 2 kaplice. Pozostałe obiekty to 9 pojedynczych budynków zabytkowych, 7 skansenów i 5 zespołów zabudowy.

- dwór szlachecki w Grywałdzie,

- domy w Rynku i przy ul. Zdrojowej w Krościenku będące relikdami zabudowy drewnianej,

- układ ulic i rynek w centrum miasteczka z okresu lokacji.

- domy w Krościenku: przy ulicy Jagiellońskiej - dom nr 54 i Stara Poczta nr 68; przy Rynku - dom nr 13; dom, Rynek 24; dom, Rynek 25; dom, Rynek 26; dom, Rynek 27; - przy ulicy Zdrojowej - dom nr 68.

- Kaplica Św. Rocha mieszcząca się w Krościenku przy ulicy Trzech Koron,

- Kaplica pod wezwaniem „Przemienienia Pańskiego” w Krościenku przy ulicy Zdrojowej,

- Kaplica pod wezwaniem „Przemienienia Pańskiego”, w Krościenku przy ulicy Św. Kingi,

- Kaplica Św. Kingi - pod Ociemnym, w Krościenku (koniec ulicy Św. Kingi),

- Kapliczka pod wezwaniem Św. Antoniego Padewskiego, w Krościenku przy ulicy Jagiellońskiej.

- ruiny najwyższej położonej w Polsce warowni – **Zamku Pienińskiego** zbudowanego w latach 1257-87. Według podań ludowych zamek wybudował Bolesław Wstydlivy dla swej żony – św. Kingi i tam też znalazła ona schronienie podczas najazdu Tatarów. Zamek został zburzony w latach 1431-1433, prawdopodobnie przez husytów. Przed II wojną światową istniała tutaj pustelnia, a w 1904 roku, w skalnej wnęcie umieszczono posąg św. Kingi. Obecnie corocznie na zamku zawsze w niedzielę, w okolicach 24 lipca odbywa się uroczyste nabożeństwo.

Zwyczaje, obyczaje, tradycje

Wspólne kołędowanie, XVI Powiatowa Parada Orkiestr Dętych, Festyn „Gorczańskie Kośby” Przedstawienie „Jaselka bożonarodzeniowe”. W strojach góralskich występują w czasie różnych świąt kościelnych i odpustów. Dzieci przystępujące do bierzmowania również ubrane są w stroje regionalne. Zarówno stroje, gwarę, jak i folklor pieniński kultywują i upowszechniają też zespoły regionalne. Z Krościenka pochodzi Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Pieniny”, powstały w 1953 roku przy Spółdzielni Pracy Rękodziela Ludowego i Artystycznego "Pieniny".

Legandy, baśnie, opowieści

Siedem Mnichów (Sedem mnichov)- Przy trzecim zakolu Dunajca wznoszą się wysokie na 80 m skaliste turnie. Zwią te skały Siedmioma Mnichami, jako że do dnia dzisiejszego rozpoznac można w nich postaci siedmiu grzesznych zakonników z Czerwonego Klasztoru, którzy skamienieli, gdy próbowali zakraść się do mniszki po polskiej stronie Dunajca – jej wizerunek także można zobaczyć na ścianie skalnej Facimiechu.

Jak powstał Dunajec- Mieszkał niegdyś w Tatrach gad niezwykły, król węzów, który na głowie koronę złotą z diamentami nosił, a wszystkie węże słuchać go musiały. Skarbów też niezmiernych, w głębi ziemi ukrytych,

strzegł. Raz pasterz bogactw jego popróbować zechciał. Ale nic zdziałać nie mógł, rozzłościł tylko wężowego monarchę, który same nieszczęścia na lud pieniński rzucił. Był w Szczawnicy chwata pewien, Perłowiczem zwany. On to postanowił gada zgładzić. Dowiedział się, że dokonać tego może dzięki palicy, która leży na Siodełku, na stoku Bystrzyka. I kij zabrał, ku Tatrom ruszył i wężowego króla odnalazł. A wąż przestraszyć go chciał, ale nie zdołał, więc przed uderzeniami palicy uciekać zaczął, a cielskiem swoim koryto kręte w skałach żłobił. Zabił go w końcu Perłowicz, krew trysnęła na skały, które od tej pory nazywane są Czerwonymi Wierchami. A jak wracał bohater do wsi, w wąwozie wyrwężowym cielskiem już woda spieniona płynęła. A Perłowicz mnichem został i w Czerwonym Klasztorze zamieszkał.

Cud św. Kingi- wczesną wiosną mniszki z Sącza pod przewodnictwem św. Kingi przed Tatarami uciekały, gospodarz Krasem zwany pole właśnie pszenicą obsiewał. A mniszki przystanąły i odpoczęły chwilę. Wtedy chłop pomoc zaferował i pogoń zmylić chciał. Na to Pienińska Pani odrzekła: „Mówcie zawsze prawdę, gospodarzu. Prawda Bogu miła.” I poszły niewiasty swoją drogą, a za nimi czambuł tatarski przybieżył i o klaryski dopytywać zaczął. A Kras odparł, że przeszły tędy, kiedy pole ziarnem obsiewał. I zdumiał się, gdy zobaczył, że Mongołowie pogoni zaniechali, bo na miejscu dopiero co zasianej pszenicy, łany dojrzałe szumiały! Na pamiątkę tego cudu miejsce owo Krasem jest zwane.

Jak powstały Pieniny – św. Kinga z mniszkami przed Azjatami uchodziła, by schronienia szukać w Pienińskim Zamku, doganiać je zaczęli tatarscy jeźdźcy. Już niewiasty myślały, że zginąć im przyjdzie z rąk pogan, albo w jasyr popaść, kiedy ich przewodniczka od paska różaniec odpięła i pod kopyta mongolskich koni rzuciła. I cud się stał: z paciorków różańca góry wyrosły, skały ostre! Ale nie na długo pogoń powstrzymały. Już, Tatarzy się przybliżali, kiedy Kinga grzebień kościany ku nim cisnęła. I las gęsty z niego wyrósł. A kiedy to nie pomogło, ksieni wstążkę, co za pasek jej służyła, odpięła i w dół rzuciła. A ona w rwącą rzekę się zmieniła i ostatecznie Mongołów zatrzymała.

Cudowna mgła- klaryski z Sącza, uciekające przed Tatarami, na Zamku Pienińskim się schroniły, trudno im się w nim żyło. Dokuczało im zimno, brakowało drewna, jedzenia i wody. I wtedy Azjaci kryjówkę odkryli i pod mury zamku dotarli. Słaby opór mniszki stawić mogły i przerażone gorąco modlić się zaczęły. Nagle chmury słońce przesłoniły, a z dołu mgła gęsta podnosić się zaczęła i osłoniła szczelnie warownię. A wojownicy w niej się całkiem zatracili i w otchłań pospadali. A św. Kinga Bogu podziękowała, że cud dla niej uczynił raczył.

Produkty lokalne kulinarne

kwaśnica - jest to zupa na soku z kapusty kiszonej z mięsem, **galuszki** – kluseczki przyrządzane z gotowanych ziemniaków, podawane z bryndzą lub polane tłuszczem, **kapusta z pęcakiem**, **pamułę** (gotowane suszone gruszki, zatrzepane mąką), a na Wielkanoc **trzęsionkę**, czyli zupę podawaną w wielkanocną niedzielę zamiast obiadu, przygotowywana w oparciu o koszyczkowe wiktuały

Twórcy ludowi, Produkty lokalne niekulinarne

Krystyna Aleksander – malarstwo, pisanie wierszy; Maria Czepiel - haft, malarstwo na szkle, wyszywanie stroi góralskich; Stanisław Czepiel - rzeźba w drewnie, malarstwo, wykonawstwo instrumentów lutniczych: skrzypce, altówki, wiolonczele i instrumentów ludowych: gęśle, złobcoki i oktawki; Krystyna Grywalska – malarstwo, haft; Marian Knutelski - rzeźba w drewnie; Jan Kubik – krojenie, wyszywanie /cyfrowanie/ spodni, kamizelek, cuch i sukman góralskich, gra na skrzypcach; Anna Oleś - haft różnymi metodami; Janina Garwol - wyszywanie gorsetów i kamizelek góralskich oraz szat liturgicznych z motywami ludowymi.

Organizacje kulturalne, instytucje kultury

Placówki kulturalne: Gminne Centrum Kultury z/s w Krościenku, Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku, filie biblioteczne w Grywałdzie i Krośnicy, świetlice socjoterapeutyczne w Krośnicy, Hałuszowej, Grywałdzie Tylce.

Zespoły muzyczne: Zespół ”Pieniny”, Zespół dziecięcy „Trzy Korony” w Grywałdzie, muzyka Jaśka Kubika, muzyka góralska BIAŁOPOTOCANIE, ognisko muzyczne „Małe Pieniny”. W gminie działa także Strażacka Orkiestra Dęta, licząca 50 osób.

GMINA Ochotnica Dolna

Dobra kultury materialnej (muzea, pałace i dworki, zabytkowe kościoły i kapliczki, zabytki techniki, inne)

- drewniany kościół p. w. Znalezienia Krzyża Świętego z 1813 r. (przebudowany w latach 1899 i 1930 r., stanowiący z cmentarzem zespół zabytkowy) otoczony grupą kilkunastuletnich lip uznanych za pomniki przyrody,
- drewniane zabudowania młyna,
- wiele zabytkowych kapliczek, domów i zabudowań gospodarczych,
- kolyby, pasterskie stodoły, piwnice będące pozostałościami po kulturze wołoskiej w Ochotnicy Dolnej,
- pomnik w centralnej części wsi symbolizujący bohaterską postawę ludności wsi podczas hitlerowskiej okupacji oraz będący świadectwem walk partyzanckich formacji z okupantem niemieckim. Upamiętnia tzw. „krwawą wigilię” 1944 r., podczas której zginęło kilkadziesiąt mieszkańców wsi, w tym kobiet i dzieci. W związku z tą bohaterską postawą wieś Ochotnica Dolna została odznaczona Krzyżem Grunwaldu III klasy.
- Kurnytowa Koliba w Ochot. Dolnej (pochodząca z 1839 r. budynek mieszkalny stanowiący tzw. „kurną chatę”),
- prywatne muzeum regionalne w osiedlu Studzienki w miejscowości Ochotnica Górna,
- muzeum lotnictwa w budynku Wiejskiego Ośrodka Kultury w miejscowości Ochotnica Górna,

- wiele zabytkowych zabudowań będących relikwiami drewnianego budownictwa regionalnego w Ochotnicy Górnej
- drewniane szałas pasterskie będące relikwiami kultury pasterskiej mającej korzenie Wołoskie znajduje się na gorczańskich polanach na zboczach doliny Ochotnicy,
- część drogi powiatowej (9 km), po obydwu stronach Przełęczy Knurowskiej, stanowi historyczny zabytek austro-węgierskiej inżynierii wojskowej – górską drogę strategiczną, wybudowaną na przełomie XIX i XX wieku.
- klasycystyczny dwór z 1840 roku (murowany, odnowiony w 1954 r. stanowiący ze starodrzewiem pozostałość zespołu dworskiego) w miejscowości Tylmanowa,
- drewniany kościół z 1756 roku p.w. Św. Mikołaja w miejscowości Tylmanowa z ołtarzem Św. Antoniego z I połowy XVII w., w którego parafialnym skarbcu znajduje się m.in. rokokowa monstrancja i bogaty zbiór ornatów. Wewnątrz znajdują się oryginalne elementy wystroju, a także cenny witraż Jana Joachimiaka.
- dzwonnica z I poł. XIX w. w miejscowości Tylmanowa,
- kapliczki przydrożne w os. Kąt, Potok, Buciorówka i kapliczka św. Floriana przy remizie strażackiej oraz dwie oryginalne kapliczki skalne na Baszcie oraz przy Grzebakach i Kozubach w miejscowości Tylmanowa,
- drewniane zabudowania mieszkalne i gospodarcze, których wiele znajduje się na terenie wsi Tylmanowa np. w os. Klepy (z 1901 r.) i Górzany (z 1905 r.).

Zwyczaje, obyczaje, tradycje

W zimie - „przędki” i „skubacki” na których kobiety – odpowiednio - przędły len i wełnę owczą, darły pierze, a które były okazją do rozrywki i zabawy ze śpiewem ludowych (miejscowych) przyśpiewek, tradycyjną muzyką i tańcem. To czas na obrzędy i zwyczaje związane z okresem Bożego Narodzenia – Pasterka, wspólne Kolędowanie związane z wzajemnymi odwiedzinami, Kuligi, „Zapusty”. Okres wiosenny - obrzędy wielkanocne z tradycyjną barwną procesją wielkanocną, będącą okazją do prezentacji barwnych ludowych strojów, śmigusem-dyngusem, a także poprzedzającą Święta Wielkanocne Niedzielą Palmową. Wiosna to tradycyjne „majówki” odprowadzane przy licznych figurach i kapliczkach przydrożnych oraz związane z nimi zabawy i rozrywki na świeżym powietrzu w majowe wieczory. Okres lata - czas na tradycyjne i bardzo charakterystyczne dla Ochotnicy „kośby”, czyli wykaszanie licznych gorczańskich polan, będące także okazją do spotkań mieszkańców, grupowej pracy przy koszeniu i suszeniu trawy (typowej górskiej „psiórki”) i oczywiście śpiewu, muzykowania i tańca. Jesień - deptanie kapusty, kopanie ziemniaków i młocką, deptanie słomy.

Legends, baśnie, opowieści

Legenda o bacy uwarzonym w żętycy, a także legendy: o błakającej się głowie, o zbójckim placu, o miejscach ukrycia skarbów i inne. Miejscowe nazwy związane ze zbójnictwem:

- Zbójcka Jama-jaskinia położona na zboczach Jaworzyny Kamienickiej. Wiąże się z nią podania o ukrytych skarbach jak również miejscem schronienia zbójników.
- Zbójcki Plac – na polanie Średniok w Ochotnicy Górnej, gdzie plac mieli wytańcować zbójnicy
- Zbójckie Dziury - niewielkie jaskinie w paśmie Lubania, związana z legendą o podziemnym połączeniu jaskiń z korytem Dunajca oraz miejscem ukrycia skarbów przez ochotnickiego zbójnika Józefa Baczyńskiego.
- Zbójnickie Stoły - uskok skalny pod szczytem Lubania, miejsce często odwiedzane przez zbójników.
- Borsuczyny - grzbiet nad Ochotnicą Górną miejsce, gdzie w jamach borsucznych są ukryte wielkie skarby

Cykliczne imprezy

„Gorczańskie Kośby”, „Ochotnicko Watra”, „Tylmanowskie Lato”, „Festyn Misyjny” w Tylmanowej, „Spotkania z Gorcami” – impreza edukacyjna.

Produkty lokalne, kulinarne

Ser owczy, ser krowi - „Bundz”, bryndzaowcza i krowia, jucha, sapka, placki „na blasze”, „moskole”

Organizacje kulturalne, instytucje kultury

Placówki kulturalne: Wiejski Ośrodek Kultury mający siedzibę w Ochotnicy Dolnej, Gminna Biblioteka Publiczna w Ochotnicy Dolnej, filie biblioteczne w Tylmanowej i Ochotnicy Górnej, Wiejskie Ośrodki Kultury w Tylmanowej i Ochotnicy Górnej, świetlica kościelna w Ochotnicy Dolnej.

Zespoły muzyczne: Zespół Dziecięcy „Mali Ochotni”, Regionalny Zespół „Ochotni”, Zespół muzyczny i Zespół Regionalny „Mali Tylmanowianie”. Przy Ośrodku Kultury w Ochotnicy Dolnej działa także Strażacka Orkiestra Dęta licząca około 50 członków, ognisko muzyczne liczące około 30 osób oraz młodzieżowy zespół teatralny

3) Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej.

Liczba ludności LGD „Gorce- Pieniny”, obszaru obejmującego swym zasięgiem 3 gminy – Czorsztyn, Krościenko n/Dunajcem oraz Ochotnica Dolna wg miejsca zamieszkania na dzień

31 XII 2007 roku wyniosła 21 719 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 83 osoby/ km².

Saldo migracji w 2006 roku dla obszaru LGD wyniosło 5 osób, przy czym w gminach Krościenko n. Dunajcem i Ochotnica Dolna było dodatnie, a w gminie Czorsztyn ujemne.

Wskaźnik migracji w 2006 roku wyniósł 0,2 na 1000 mieszkańców. Dla porównania wskaźnik ten dla obszarów wiejskich w Polsce wyniósł 1,7.

Przyrost naturalny w 2006 roku był dodatni we wszystkich gminach i wyniósł łącznie 81 osób, co daje wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców – 3,7.

Dla porównania wskaźnik ten dla obszarów wiejskich w Polsce wyniósł w 2007 roku - 0,8.

Strukturę wiekową ludności wg grup wieku produkcyjnego podano poniżej.

Grupa wiekowa	Liczba w LGD	%	Polska Wieś
ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	5666	26,24	22,63
ludność w wieku produkcyjnym	12908	59,76	61,92
ludność w wieku poprodukcyjnym	3023	14,00	15,45

Stopa bezrobocia w powiecie nowotarski w końcu czerwca 2008 roku wyniosła – 8,2 %.

Dla porównania stopa w Polsce wyniosła 9,6 %, a w województwie małopolskim – 7,4 %.

Szkolnictwo

Dbłość o wykształcenie mieszkańców przejawia się min. poprzez zapewnioną infrastrukturę oświatową- ilość i jakość szkolnictwa w regionie.

Rodzaj	Krościenko	Ochotnica Dolna	Czorsztyn	Liczba mieszkańców LGD na szkołę	L. mieszkańców – obszary wiejskie
Szkoły podstawowe	3	7	4	1551	1504
Ilość Uczniów	454	778	611		
Gimnazja	2	3	2		4357
Ilość Uczniów	700	441	332	3103	

BDR, stan na 31. XII 2006

Podstawą nauczania są szkoły podstawowe i gimnazja, które bardzo często na obszarach wiejskich znajdują się w tych samych budynkach. Klasy „0” prowadzone są przez szkoły podstawowe. Ze względu na spore odległości od szkoły do miejsc zamieszkania, część dzieci jest dowożona do szkół.

Porównując liczbę mieszkańców LGD do tzw. Polski wiejskiej przypadającą na 1 szkołę – widać, że podobnie wygląda to w wypadku szkół podstawowych, a jeśli chodzi o gimnazja to teren LGD jest w korzystniejszej sytuacji niż biorąc pod uwagę dane z obszarów wiejskich. Na jedno gimnazjum przypada na 3103 mieszkańców, a w przypadku Polski wiejskiej - na 1 gimnazjum przypada 4357 osób.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gminy Ochotnica Dolna funkcjonują 3 ośrodki zdrowia oraz 3 apteki.

W Krościenku nad Dunajcem jest 1 publiczny ośrodek zdrowia i punkt przyjęć w Grywałdzie. W Czorsztynie działa Samodzielny Publiczny Gminny Ośrodek Zdrowia w Maniowach poprzez poradnie: lekarza medycyny rodzinnej i ogólnego, pediatryczną, ginekologiczną, chirurgiczną, otolaryngologiczną, gabinety rehabilitacyjne, stomatologiczny oraz punkt przyjęć pracowni analitycznej. W Sromowcach Niżnych są gabinety lekarskie SPGOZ. Funkcjonuje apteka w Maniowach i punkt apteczny w Sromowcach Wyżnych.

Do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej na obszarze LGD działają Ośrodki Pomocy Społecznej.

Gospodarka, podmioty gospodarcze, rolnictwo

Ochotnica Dolna- gmina ze względu na wysoki poziom zalesienia, i znaczne obszary podlegające prawnej, które w sumie stanowią 78,95% powierzchni gminy stwarzają ograniczone warunki dla rozwoju działalności gospodarczej. Obejmuje ona głównie drobny handel (62), budownictwo (110) oraz działalność turystyczną i agroturystyczną.

Liczba jednostek zarejestrowanych w systemie REGON w gminie Ochotnica Dolna jest niska i wynosi zaledwie 385 podmiotów. Powierzchnia gruntów klasyfikowanych jako użytki rolne wynosi 35,5% ogólnej powierzchni gminy Ochotnica Dolna (5018 ha). Największy udział w nich mają łąki (17,0%) oraz grunty orne (14,3%). Powierzchnia sadów wynosi zaledwie 22 ha (niesprzyjający klimat).

Krościenko- z ogólnej powierzchni gminy około 50% objęte jest różnymi formami ochrony, co powoduje liczne utrudnienia w prowadzeniu gospodarstw rolnych. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 3,84 ha w tym użytków rolnych 2,29 ha. Występuje tendencja podziału gospodarstw rolnych. Przeważają grunty klasy piątej i szóstej. Hodowle dotyczą średniej wielkości stad owiec. Sposób użytkowania gruntów i jednocześnie słabo rozwinięty przemysł wraz z warunkami geograficznymi sprzyjają rozwojowi turystyki wiejskiej oraz agroturystyki. Na terenie gminy Krościenko w roku 2007 zarejestrowanych było w systemie REGON - 466 podmiotów gospodarczych.

Czorsztyn posiada zarejestrowaną liczbę 840 podmiotów gospodarczych, najszybciej widoczny wzrost ich liczby na przestrzeni ostatnich lat. Dominującą branżą są usługi turystyczne, w tym działalność flisacka oraz drobne usługi, handel i budownictwo.

Liczba gospodarstw wynosi 1170, w obszarowo 405 gospodarstw do 1 ha, 741 gospodarstw do 5ha, 23 gospodarstwa do 10 ha ,oraz 1 gospodarstwo do 15 ha. Powyżej 15 ha gospodarstwa nie występują. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 1,80 ha

Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON na obszarze LGD „Gorce- Pieniny” wyniosła w 2007 roku – 1691, co daje wskaźnik ilości podmiotów na 1000 mieszkańców – 77,92. Analogiczny wskaźnik dla obszarów wiejskich w Polsce wyniósł – 60,31. Na obszarze LGD zarejestrowana jest tylko 1 spółka handlowa z udziałem kapitału zagranicznego.

Liczba podmiotów w sekcji I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność jest duża, podczas gdy w sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, stosunkowo niska (w porównaniu z do większości gmin w Polsce). Wynika to z tego, że szczególnie w gminie Czorsztyn, wiele podmiotów gospodarczych to flisacy. Natomiast, biorąc pod uwagę charakter gospodarczy obszaru LGD, widać też, że odsetek podmiotów w sekcji H – Hotele i restauracje jest ponad dwukrotnie wyższy od odsetka dla obszarów wiejskich w Polsce.

W związku z niewielkim znaczeniem rolnictwa dla lokalnej gospodarki podstawowym problemem staje się poszukiwanie źródeł dochodów lokalnej ludności. Sytuacja ta podobna jest na całym Podhalu, gdzie ważnym źródłem dochodu jest praca poza krajem, jak również okresowe zatrudnienie np. w firmach budowlanych na obszarze całego kraju.

W tak bogatym w zasoby kulturowe i przyrodnicze regionie szansą jest rozwój turystyki, a w szczególności agroturystyki. Ważne stanie się określenie do jakich osób będzie skierowana oferta turystyczna i jakie należy podjąć już dziś kroki związane z tworzeniem infrastruktury oraz aktywnością mieszkańców czy przedsiębiorców lokalnych.

Organizacje pozarządowe

Na obszarze LGD wg Systemu REGON w 2007 roku były 43 fundacje i stowarzyszenia, co daje wskaźnik 1,98 na 1000 mieszkańców. Dla porównania dla obszarów wiejskich w Polsce wskaźnik ten wyniósł – 2,03. Najprężniej działają OSP, Kluby sportowe oraz organizacje zajmujące się kultywowaniem tradycji regionu Gorce- Pieniny.

Gmina Czorsztyn - działają organizacje: Oddział Związku Podhalan, Ludowe Kluby Sportowe: „Lubań” Maniowy, „Zapora” Kluszkowce, „Trzy Korony” Sromowce Niżne, „Splyw” Sromowce Wyżne, „Czorsztyn - ski” Kluszkowce. W Sromowcach Wyżnych na terenie należącym do boiska sportowego funkcjonuje kompleks sportowo-rekreacyjny- zadaszona estrada z pomieszczeniami socjalnymi, kort tenisowy i boisko do siatkówki. Uczniowskie Kluby Sportowe: „Szarotka” Kluszkowce, „Splyw II” Sromowce Wyżne – specjalizujący się w kajakarstwie górskim i osiągający w tej dziedzinie sukcesy nie tylko w Polsce, ale i międzynarodowe. UKS „Splyw II” od pięciu lat jest organizatorem Międzynarodowych Regat w Kajakarstwie Górskim im. dh Olgi Małkowskiej, w których uczestniczy corocznie ok. 150 zawodników z Polski i Słowacji.

Gmina Krościenko n/D - działają organizacje: Oddziały Związku Podhalan, Kluby Sportowe: „SOKOLICA” w Krościenku oraz kluby sportowe w Krośnicy i w Grywałdzie – „Pieniny”. Ważnym wydarzeniem jest Międzynarodowy splyw kajakowy na rzece Dunajec organizowany co roku w Krościenku.

Gmina Ochotnica - działają organizacje: Oddziały Związku Podhalan (w Tylmanowej, Ochotnicy Dolnej i Ochotnicy Górnej), kluby sportowe: LZS KS „GORC” Ochotnica i LZS „LUBAŃ” Tylmanowa oraz Szkolne Kluby Sportowe. W Ochotnicy Górnej powstał kompleks sportowy w ramach programu rządowego „ORLIK 2012”, składający się z boiska do piłki nożnej i boiska wielofunkcyjnego (boiska o sztucznych murawach) oraz boisko do siatkówki plażowej. Kompleks jest wyposażony w wielofunkcyjne zaplecze z szatniami, łazienkami, pokojem dla trenera, magazynami sprzętu. Docelowo w obiekcie tym planuje się uruchomić wypożyczalnię sprzętu sportowego (rowery, narty, itd.).

Turystyka

Obszar Gorce- Pieniny ze względu na bogate zasoby przyrodniczo- kulturowe stanowi wyjątkowe miejsce. Pieniny, zwłaszcza ich środkowa część, są jednym z najatrakcyjniejszych regionów turystycznych w Polsce. Decydują o tym walory przyrodnicze i pozaprzyrodnicze tych gór, dobra dostępność komunikacyjna oraz dobrze zorganizowana baza noclegowa i infrastruktura turystyczna. Dodatkowo na ich atrakcyjność wpływa występowanie kwaśnych, nasyconych dwutlenkiem węgla wód mineralnych zwanych szczawami, eksploatowanych w uzdrowiskach: Szczawnicy i Krościenku. Atrakcją turystyczną na skalę europejską jest splyw tratwami Przełomem Dunajca. Równolegle (po słowackiej stronie rzeki) biegnie też szlak pieszo-rowerowy zwany Drogą Pienińską. Szlak można rozpocząć od Sromowiec Niżnych przechodząc na stronę słowacką (Czerwony Klasztor) przez drewnianą kładkę na rzece Dunajec. Interesujące są ruiny zamku w Czorsztynie i gotycko-renesansowy zamek w Niedzicy, a także drewniane kościołki w Grywałdzie, Jaworkach, Dębnie Podhalańskim, kościoły w Białej i Frydmanie.

Szlaki na obszarze gminy Krościenko n/Dunajcem

Szlak **żółty** - bierze początek w rynku i wiedzie przez Pieniny do Sromowiec Niżnych. Wiedzie przez Toporzyska, Bajków Groń (679 m n.p.m.). Przełęcz Chwała Bogu (z której warto odbić niebieskim szlakiem na Trzy Korony) i Wąwóz Sobczański.

Szlak **zielony** - rozpoczyna się w rynku i prowadzi na Czertezik (772 m n.p.m.) w Pieninkach przez Toporzyska i Ociemny Wierch (724 m n.p.m.). Z góry Czertezik możemy kontynuować wędrowkę szlakiem niebieskim na Sokolicę (742 m n.p.m.) Z polany Burzyna wrócić możemy także zielonym szlakiem wiodącym doliną Dunajca u podnóża pasma Pieninek.

Szlak **czerwony** - przebiega przez Krościenko ul. Lubań, Sobieskiego, most na Dunajcu i za nim ul. Źródlaną. Z jednej strony prowadzi on na Prehybę (1176m n.p.m.) w Beskidzie Sądeckim przez Górę Wisielec (835 m n.p.m.) z drugiej w Gorce - na Lubań przez Jaworzynę (1050 m n.p.m.)

Szlaki na obszarze gminy Ochotnica Dolna

Czerwony - Lubań – Przełęcz Knurowska – Kiczora. Szlak ten biegnący z Krościenka przez grzbiet Lubania i następnie na Turbacz - długość 32 km;

Zielony – szlak Turbacz – Gorce – Ochotnica Dolna – Lubań, łączący szczytu głównego pasma Gorców i pasam Lubania - długość 25 km;

Niebieski – szlak biegnący przez Lubań – Ochot. Dolną – Młynne do Kamienicy – dł. 15 km;

Zielony – jest wytyczony grzbietem oddzielającym dolinę Ochotnicy od Przełomu Tylmanowskiego Dunajca, biegnący przez Ochot. Dolną, rzekę Makowice i Lubań – dł. 5 km;

Żółty – biegnie przez Przysłop – Kosarzyska – Ochotnicę Górną – Jamne. Nazywa się go „szlakiem chatkowym”, prowadzi do studenckiej chatki „Hawiarskie Koliby”. Długość 3 km.

Szlaki na obszarze Gminy Czorsztyn:

Na Trzy Korony szlakiem żółtym- Szlak zaczyna się przy Schronisku PTTK "Trzy Korony" - przez wapienny wąwóz Sobczański, aż na przełęcz Szopka (Chwała Bogu). Na przełęczy, aby dojść do Trzech Koron, należy wejść na szlak niebieski i po około 30 min marszu wychodzi się na jeden ze szczytów Trzech Koron - Okrąglicę (882 m n.p.m)

Na Trzy Korony szlakiem zielonym - Szlak zaczyna się kilkadziesiąt metrów za Schroniskiem PTTK "Trzy Korony" - ze szlaku żółtego należy skręcić w prawo w szlak zielony. To podejście na Trzy Korony ma nieco inny charakter niż poprzednie - prowadzi niezbyt stromo pod górę, przez większość trasy idzie się cienistym lasem.

Na Górę Zamkową - można wyjść ze Sromowiec Niżnych albo ze szlaku żółtego albo z zielonego. Szlak żółty jest dłuższy, prowadzi przez wąwóz Sobczański i Trzy Korony. Szlak zielony jest krótszy, prowadzi przez polanę Ligarki. Na następnej polanie zwanej Kosarzyska szlak zielony ze Sromowiec łączy się ze szlakiem niebieskim prowadzącym z Trzech Koron. Z polany Kosarzyska szlak niebieski prowadzi do Góry Zamkowej (799 m n.p.m.)

Na Sokolice - Najdłuższa i najciekawsza trasa - przejście jej gwarantuje że zobaczy się to co w Pieninach najważniejsze i najciekawsze. Prowadzi przez wszystkie najważniejsze szczyty. Zaczyna się w Sromowcach Niżnych szlakiem żółtym, który na przełęczy Szopka (Chwała Bogu) przechodzi w niebieski, który przez Trzy Korony, Górę Zamkową, Bajków Gronik, Czerteż i Czertezik prowadzi na Sokolice (747 m n.p.m.). Z Sokolicy można zejść do Szczawnicy, przeprawiając się przez Dunajec za pomocą promu.

Ścieżki rowerowe na obszarze LGD

1. Krościenko - 1 h - Tylmanowa - 1,45 min - Ochotnica Dolna - 50 min - Ochotnica Górna
2. Krościenko - 30 min - Szczawnica - 1 h - Szlachtowa - 45 min - Jaworki - 1,45 min - Biała Woda
3. Krościenko - 45 min - Kras - 30 min - Szczawnica
4. Krościenko - 30 min - Szczawnica - 1,15 min – Sewerynowka
5. Krościenko - 1,5 h - Dzwonkówka - 3 h - Przechyba - 1,5 h - Radziejowa - 2 h - Jaworki
6. Krościenko - 45 min - Dziadowe Kąty - 30 min – Grywałd
7. Krościenko - 1 h - Krośnica - 1 h - Czorsztyn - 40 min
8. Krościenko - 1 h - Krośnica - 1 h granica - 1 h - Czerwony Klasztor
9. Krościenko - 1 h - Krośnica - 1,45 min - Sromowce Niżne
10. Krościenko - 4 h - Grywałd - 1 h Hałuszowa - 1,30 min – Niedzica
11. Krościenko - 4 h - Lubań 1,45 min - Ochotnica Dolna
12. Krościenko - 4 h - Lubań - 1 h – Krośnica
13. Krościenko - 1 h - Niwki - 20 min - Dziadowe Kąty
14. Ochotnica Dolna (Centrum) – Wierch Młynne – Zasadne - Kamienica
15. Ochotnica Dolna (Centrum) – Tarchały - Gorce - Rusnaki – Kapłony
16. Janczurowski Potok – Osobie – Kamienica

17. Ochotnica Dolna (Centrum) – Gorcowe – Gorce – Turbacz – Przełęcz Knurowska oraz Ochotnica Górna lub Kudów – Lubań – Krościenko
18. Ochotnica Górna (Ustrzyk) – Forendówki lub Bartoszkówka

W 2003 r. na terenie Gorców i Beskidu Wyspowego utworzono **Szlak Papieski**. Przez Ochotnicę Dolną przebiega trasa będąca łącznikiem pomiędzy Krościenkiem a Beskidem Wyspowym. Gorczański Szlak Papieski rozpoczyna się na Podhalu w Ludźmierzu i prowadzi wzdłuż szlaków turystycznych przez Nowy Targ– Kowaniec– Bukowinę– na halę Rusnakową do kaplicy Matki Bożej Królowej Gorców, zwanej papieską, dedykowanej Janowi Pawłowi II w roku I pielgrzymki do Polski; na Hali Długiej pod Turbaczem – Szlak Papieski rozwidła się: I wariant: wzdłuż szlaku żółtego do niebieskiego, dolina Kamienicy obok „Papieżówki” dochodzi do Przełęczy Przysłop– łączy się z Papieskim Szlakiem Zagórzańsko–Limanowskim. Dodatkowy odcinek Szlaku Papieskiego wzdłuż niebieskiego łączy Krościenko przez Lubań– Ochot Dolną (kościół)– Gorce– z Przełęczą Przysłop. Wariant 2: przez Lubań do Krościenka– Gorczański Szlak Papieski łączy się na Kopiej Górcie z Szlakiem Papieskim w Beskidzie Sądeckim (Pasma Radziejowej)– prowadzącym do Starego Sącza.

Region Gorce – Pieniny posiada wytyczonych około 30 pieszych szlaków turystycznych, kilka szlaków rowerowych, które z jednej strony stanowią o atrakcji turystycznej tego jak i również łączą najbliższe krainy i obszary ze sobą.

Szlak kajakowy

Jest zlokalizowany na Dunajcu i stanowi część szlaku kajakowego prowadzącego z Nowego Targu do Nowego Sącza. Ma długość 19550 m. Przebiega od Sromowiec, przez przełom Dunajca, dalej korytem Dunajca poprzez Krościenko do Tylmanowej. Z uwagi na uwarunkowania terenowe wymaga doświadczenia i większych kwalifikacji w tej dziedzinie turystyki.

Spływ tratwami na Dunajcu

Spływ rozpoczyna się na przystani flisackiej w Sromowcach - Kątach, gdzie znajduje się parking, pawilon wystawowy Pienińskiego Parku Narodowego, punkt informacji turystycznej, kioski z pamiątkami, restauracja oraz kasy biletowe. Istnieją dwie przystanie docelowe w Szczawnicy i Krościenku.

Szlaki konne

Pierwszy szlak prowadzi z Krościenka poprzez Marszałek na Lubań i dalej w kierunku zachodnim, częściowo pokrywa się z czerwonym szlakiem pieszym (długość 10300 m). Drugi szlak również prowadzi wzdłuż szlaku czerwonego – z Krościenka na Dzwonkówkę i dalej na wschód lub do Szczawnicy (długość 5400 m).

Gmina Czorsztyn dysponuje idealnymi warunkami do uprawiania jeździectwa - turystyki konnej. Na terenie gminy istnieje ośrodek Konia Huculskiego w Czorsztynie wchodzący w skład Pienińsko – Podhalańskiego Stowarzyszenia „Koń Huculski”, oferujący turystom swoje usługi w postaci rajdów konnych i kursów nauki jazdy.

W gminie Czorsztyn i w okolicznych gminach jest około 120 km wyznaczonych tras do tego typu turystyki, większość z nich znajduje się w Gorczańskim Parku Narodowym. Szlaki te są częścią projektowanej Pienińsko – Podhalańskiej sieci szlaków turystyki jeździeckiej, która swoim zasięgiem obejmie Podhale, Gorce, Spisz, Pieniny część Beskidu Sądeckiego. Niestety, PPN nie zezwolił na utworzenie tego typu trasy na swoim terenie.

Gmina Czorsztyn posiada duży potencjał turystyczny, rozwijany już za pomocą inwestycji oraz szerokiej promocji. Wpływa na niego wiele czynników min:

- przygraniczny charakter gminy Czorsztyn- istnieje kładka rowerowo - piesza na rzece Dunajec ze Sromowiec Niżnych do Czerwonego Klasztoru, której budowę ukończono w 2006 roku, która ma wspomóc rozwój ruchu turystycznego tych regionów. Innym przedsięwzięciem jest budowa basenów geotermalnych nad brzegiem Dunajca, wprawdzie po stronie słowackiej, ale przy udziale mieszkańców Sromowiec Wyżnych, którzy są właścicielami części terenów.

Dzięki obecności zbiornika Czorsztyńskiego w gminie panują doskonałe możliwości uprawiania turystyki wodnej. Funkcjonują wypożyczalnie sprzętu -rowerów wodnych, łódek, kajaków, a także można wyczerterować jacht. Prowadzony jest także kurs na stopień żeglarza jachtowego. Turyści mogą także zwiedzać jezioro na pokładzie statku „Biała Dama” oraz korzystać z gondoli. Zabronione, ze względu na bliskość PPN jest używanie na jeziorze łodzi z napędem motorowym.

Na terenie gminy istnieje także możliwość uprawiania turystyki powietrznej, a przede wszystkim paralotniarstwa. Głównym ośrodkiem tej turystyki jest góra Wdżar. Loty organizowane są przez Aeroklub Nowy Targ. Aeroklub organizuje również loty turystyczno – widokowe m.in. nad Gorcami i Pieninami.

Na obszarze LGD „Gorce- Pieniny” znajdują się trzy schroniska turystyczne: Całoroczne studenckie "Hawiarska Koliba" w Jamnem - prowadzona przez Oddział Akademicki PTTK w Krakowie (SKPG AGH), Schronisko prywatne „Na Skałce”, znajduje się na wysokości około 1050 m n.p. oraz Schronisko "Trzy Korony" położone jest w Pieninach, w miejscowości Sromowce Niżne, u stóp najszczytniejszego pienińskiego szczytu jakim są Trzy Korony (982 m n.p.m.)

Od roku 1997, tj. po zalaniu zbiornika, wzrósł ruch turystyczny związany z wypoczynkiem nadwodnym i rekreacją na wodzie. Szacunkowo wielkość tego ruchu w szczycie sezonu w dni wolne od pracy wynosi około 700 osób na dzień.

Inwentaryzacja szlaków na terenie obszaru LGD „Gorce- Pieniny” na rok 2007 przedstawia się następująco: *14 szlaków turystyki pieszej o łącznej długości 63,3 km; 9 szlaków spacerowych o łącznej długości 38,7 km; 7 szlaków turystyki konnej o łącznej długości 62,9 km; 7 szlaków turystyki rowerowej o łącznej długości 55,4 km; 8 ścieżek edukacyjnych o łącznej długości 41,6 km.*

Gmina Czorsztyn, z uwagi na potrzebę ochrony środowiska naturalnego szczególną wagę przykładają do gospodarki odpadami. Odbiór odpadów komunalnych /brak jest odpadów przemysłowych/ organizowany jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Maniowach, a dotyczy 1400 gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych.

W gminie od kilku lat prowadzona jest segregacja odpadów, w tym stłuczki szklanej i opakowań z tworzyw sztucznych. Uczestniczy w niej ponad 90% gospodarstw domowych, gdy jest ona korzystna finansowo. Również na terenie pozostałych gmin- Krościenku oraz w Ochołnicy prowadzona jest rzetelna gospodarka odpadami min. poprzez segregację .

4) specyfika obszaru

Wg. uczestników biorących udział w budowaniu LSR, a potem potwierdzone analizą informacji z obszaru LGD „Gorce- Pieniny” jego specyfiką jest:

➤ Spływ tratwami po Dunajcu

Jest to jeden z najbardziej znanych szlaków turystycznych, na których od dziesiątków lat organizowane są regularne spływy na tratwach, stanowiące atrakcję na europejską skalę. Początek spływu ma miejsce w Sromowcach Kątach, a koniec po 18 km w Szczawnicy (czas

trwania 2-3 godz.), drugi odcinek ma 5 km - między Szczawnicą i Krościenkiem (czas trwania: ok. 30 min). Rzeka tworzy na tym odcinku 7 pętli, a ściany górskie wznoszą się na ok. 300 m. Początki spływów sięgają pierwszej połowy XIX wieku, wówczas pasażerami spływów byli najczęściej kuracjusze oraz goście z zamków w Niedzicy i Czorsztynie. Więcej informacji na oficjalnej stronie Stowarzyszenia Flisaków Pienińskich: www.flisacy.pl

➤ **Folklor i tradycja wyrażająca się w obrzędowości, legendach, gwarze, strojach regionalnych oraz rzemiośle.**

Na terenie Górców i Pienin zaznaczyły się wpływy kilku kultur związanych z osadnictwem na tym obszarze. W kulturze obok polskich zauważamy wpływy kultury węgierskiej, włoskiej (rumuńskiej), niemieckiej i słowackiej. Słychać to i widać w gwarze miejscowej ludności, strojach regionalnych, zachowanych i kultywowanych tradycjach i obrzędach oraz pieśniach i tańcach. W całej kulturze tego regionu ważnym elementem jest gwara góralska.

Tradycje folklorystyczne, na terenie LGD kultywują min: **Regionalny Zespół Pieśni I Tańca "PIENINY" z Krościenka.** Zespół powstał w 1953 roku przy Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego i Artystycznego "Pieniny" w Krościenku n/D. Autentyczny pieniński folklor, jaki zespół prezentuje na scenie sprawia, że w różnego rodzaju przeglądach i festiwalach otrzymuje wiele nagród i wyróżnień. Folklor pieniński jest jedyny i wyjątkowy, przedstawiany jest przez zespół w barwnych strojach i żywiołowych tańcach. Repertuar zespołu obejmuje: Pieśni rekruckie i polanowe, Przyśpiewki i taniec obyrtany, Śpiew i taniec Żydówka, Przyśpiewki i taniec Polka, Śpiew i taniec Śtajerek, Taniec ogrodnik, Taniec Kąty, Śpiew i taniec Kotecka śpiew i taniec z Jurgowa, Śpiew i taniec pieniński, Taniec zbójnicki, Taniec niedźwiedź, Tańce krzesane i ozwodne.

Górale pienińscy zamieszkują głównie rejon Pienin właściwych (m.in. Szczawnicę, Krościenko, Hałuszową, Tylkę, Krośnicę, a także Grywałd oraz Czorsztyn, Sromowce Niżne i Wyżne). Choć wiele elementów ich kultury świadczy o wyraźnych wpływach sąsiedniego Spiszu oraz Podhala, wykształcili przez wieki sporo cech, pozwalających wyróżnić ich jako osobną grupę etnograficzną. Tradycyjny strój ludowy, szczególnie męski, zdecydowanie wyróżnia górali pienińskich. Jego typowymi elementami są: jaskrawoniebieska kamizelka z bogatym kolorowym haftem, noszona najczęściej do białej koszuli, oraz czarny kapelusz z paskiem imitującym sznur muszelek. Tak obowiązkowo ubrani są flisacy pienińscy, obsługujący spływ przełomem Dunajca. Tylko „od parady” w niedziele i święta, czy podczas imprez folklorystycznych, można spotkać mężczyznę w białych góralskich portkach z wyszywanymi najczęściej na czerwono parzenicami, zwanymi sercówkami lub borytasami. Zanikają białe i brązowe cuchy, pełniące funkcję wierzchniego nakrycia, zdobione haftami z motywem korony – według tradycji, na pamiątkę wizyty króla Jana Kazimierza. Mniej charakterystyczny i obecnie rzadziej noszony ludowy strój kobiecy podobny był do ubrań typowych dla pobliskich Karpat: kwieciste spódnice (z tzw. tybetki), haftowane zapaski, białe

koszule z dużymi kołnierzeniami zdobione haftem, czarny lub czerwony gorset, a niekiedy też męska, niebieska kamizelka i kierpce.

➤ **„Różnorodność i bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowo przyrodniczego min. unikalnej fauny i flory regionu Gorce- Pieniny”.**

Region Gorce-Pieniny leży w całości w zasięgu obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym – 43M Obszar Sądecki. W jego skład wchodzi następujące tereny chronione opisane w pkt.2- diagnoza LGD:

- Parki narodowe – Gorczański Park Narodowy, Pieniński Park Narodowy.
- Parki krajobrazowe – Popradzki Park Krajobrazowy, projektowany Park Krajobrazowy Pasma Lubania, projektowany Park Krajobrazowy Dolina Kamienicy.
- Dwa specjalne obszary ochrony siedlisk projektu „NATURA 2000”: PLH120009- Pieniny oraz PLH 120010-Ostoja Popradzka.
- Ostoje przyrody w programie Corine-Biotopes. Na terenie gminy Krościenko opisano ostoje przyrodnicze stanowiące dziedzictwo przyrodnicze środowiska tego obszaru. Są to: Ostoja kompleksowa – Pieniński Pas Skałkowy oraz Ostoja Popradzka.
- Obszar chronionego krajobrazu byłego województwa nowosądeckiego.
- 21 rezerwatów przyrody.
- Pomniki przyrody, które stanowią pojedyncze drzewa lub ich zespoły w liczbie 39.

Flora i fauna na obszarze scharakteryzowanym w strategii zawiera relikty i endemity prawie nigdzie nie spotykane w Europie i na świecie. Jest to obszar będący ostoją gatunków zwierząt będących na czerwonych listach i czerwonych księgach zagrożonych gatunków, a w skali całych Karpat mających priorytetowe znaczenie w dyrektywie siedliskowej Unii Europejskiej:

- ptaki – m.in. orzeł przedni, głuszec, jarząbek, puszczyk uralski, 5 gatunków dzięciołów, sokół wędrowny, przepiórka;
- drapieżniki – m.in. ryś, niedźwiedź, wilk, żbik, wydra;
- kopytne – m.in. jeleń, sarna.
- chronione gatunki: paproć rozrzutki brunatnej, dziewięciśl, motyl - niepylak apollo, czarny bocian

Lp	Elementy specyfiki obszaru	Sposoby jej wykorzystania
1	Spyływ tratwami po Dunajcu	Atrakcja ta, jedyna w swoim rodzaju ściąga w obszar LGD turystów z całej Polski i nie tylko. Atrakcja ta winna stać się osią, wokół której rozwijać się powinny kolejne atrakcje turystyczne, baza noclegowa czy usługowa. Wśród pomysłów znajduje się np. „Lato z kajakiem”, który ma na celu rozwój zainteresowania tą dziedziną sportu jakim jest kajakarstwo górskie
2	Folklor i tradycja wyrażająca się w obrzędowości, legendach, gwarze, strojach regionalnych oraz rzemiośle.	Folklor i poczucie tożsamości kulturowej mieszkańców tego regionu jest naturalnym kierunkiem do jego rozwoju. Tradycja znana i utrzymywana głównie przez starsze pokolenie może być przekazywana młodym pokoleniom poprzez z jednej strony odtworzenie zaplecza do rozwoju tych tradycji, a drugiej strony przez prowadzenie warsztatów twórczych i rękodzielniczych, które wspierać będą również produkty lokalne i lokalną przedsiębiorczość.
3.	„Różnorodność i bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowo przyrodniczego min. unikalnej fauny i flory regionu Gorce- Pieniny”.	Region bogaty w unikalne i chronione gatunki fauny i flory może stwarzać warunki do rozwoju turystyki związanej z odkrywaniem przyrody, czerpaniem w sposób nieinwazyjny z jej bogactwa. Projekty tworzenia przewodników czy edukacji ekologicznej są tego przykładem.

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

SWOT jest jedną z technik wspomagających porządkowanie danych i informacji wykorzystywaną powszechnie w uspołecznionym procesie planowania. Polega ona na ocenie szans i zagrożeń procesu rozwoju w kontekście własnych atutów (silnych stron) i słabości. Nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:: strenghts - mocne strony, weaknesses - słabe strony, opportunities - szanse/możliwości, threats - zagrożenia. Analiza SWOT jest elementem porządkowania danych wyjściowych, zbierania i podsumowywania opinii lokalnych społeczności oraz jako narzędzie przydatne w zespołowej analizie i ocenie zjawisk, zdarzeń i problemów wspierające wybór najlepszego rozwiązania

Analiza SWOT opracowana została przez LGD „Gorce- Pieniny” w czasie warsztatów, które odbyły się w dniu 18 lipca 2008 w Krościenku.

Mocne strony		
1.	Korzystne położenie geograficzne	<ul style="list-style-type: none"> - W pobliżu granicy ze Słowacją - Bliskość Jeziora Czorsztyńskiego - Wielość szlaków turystycznych przebiegających przez region, łączących inne regiony
2.	Walory środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> - Dwa parki narodowe (PPN, GPN) i jeden park krajobrazowy (PPK) - Zasoby surowców naturalnych (wód mineralnych) - Bardzo dobre warunki mikroklimatyczne (powietrze, duże nasłonecznienie, duże opady śniegu)
3.	Walory kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> - Bogactwo kulturowe i historyczne - Bogactwo tradycji regionalnych i kulturalnych - Tradycyjna życzliwość i gościnność mieszkańców - Przedsiębiorczość mieszkańców
4.	Walory turystyczne:	<ul style="list-style-type: none"> - Atrakcyjne szlaki turystyczne - Przełom Dunajca - Walory widokowe - Oaza ciszy i spokoju - Możliwość uprawiania wielu sportów – narciarstwo, lotniarstwo, turystyka piesza i rowerowa - Istniejąca baza turystyczna, agroturystyczna i możliwość ich rozwoju
5.	Tradycyjny system gospodarowania w rolnictwie	
6.	Dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych	
Słabe strony		
1.	Słaba infrastruktura techniczna	<ul style="list-style-type: none"> - Słaba infrastruktura drogowa (zły stan techniczny dróg, niedostateczna sieć dróg) - Słabo rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa - Brak umocnienia brzegów potoków - Słaby dostęp do mediów komunikacyjnych

		(Internet, TV, telefonia komórkowa) - Słaba komunikacja publiczna
2.	Słaba infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	- Mała ilość boisk sportowych - Niewystarczająca liczba sal gimnastycznych - Brak basenów kąpielowych - Mała ilość wyciągów narciarskich - Brak lodowiska - Brak schroniska na Lubaniu - Niewystarczająca ilość placów zabaw dla dzieci - Mała liczba tarasów/platform widokowych - Zły stan szlaków turystycznych - Niszczyjące baczki
3.	Brak dostatecznej dbałości o środowisko naturalne i kulturowe	- Mała ilość ekologicznych kotłowni - Stosowanie azbestu w budownictwie - Niedoskonała gospodarka odpadami - Niedoskonała gospodarka wodna – brak umocnień brzegów rzek i potoków w rejonach o dużym zagęszczeniu domów mieszkalnych - niszczyjące zabytki i dobra kultury
4.	Problemy rolnictwa	- Rozdrobnienie własności gruntów rolnych - Powiększający się areal nieużytków
5.	Problemy kulturowe i edukacyjne	- Niski poziom wykształcenia mieszkańców - Brak dbałości o rozwój kulturalny mieszkańców i kultywowania tradycji - Brak imprez kulturalnych i regionalnych, w tym także imprez integrujących turystów z mieszkańcami - Małe zaangażowanie społeczne w sprawy bieżące
6.	Bezrobocie i małe szanse zatrudnienia	- Migracja osób szczególnie młodych do pracy za granicą, - brak ofert pracy, lokalnego biznesu, brak zewnętrznych inwestorów
7.	Słaby dostęp do niektórych świadczeń leczniczych	
8.	Słaba promocja regionu	- Brak współpracy w regionie
9.	Mała dostępność środków finansowych na szczeblu regionalnym.	
Szanse		
1.	Rozwój turystyki i rekreacji	- Rozwój bazy noclegowej i szlaków turystycznych - Odnowienie i budowa infrastruktury wzdłuż szlaków turystycznych - Organizacja szkoły lotniarskiej - Zaprojektowanie i budowa ścieżek edukacyjnych - Budowa wyciągów narciarskich - Budowa basenu - Projekt i budowa pól namiotowych - Legenda Janosika
2.	Rozwój małych zakładów, przedsiębiorstw	- Pozyskiwanie kapitału z zewnątrz na rozwój lokalnej przedsiębiorczości - Zagospodarowanie wód mineralnych i owoców runa leśnego
3.	Poprawa stanu dróg i infrastruktury drogowej	

4.	Możliwość wykorzystania energii odnawialnej	
5.	Odpowiednia promocja regionu w kraju i zagranicą, w tym również zasobów kulturowych	
6.	Rozwój ekologicznego rolnictwa oraz wykorzystania bogactwa lasów	
7.	Bliskość zbiornika Niedzica-Czorsztyn	
8.	Wykorzystanie środków z UE na różnego rodzaju przedsięwzięcia	
9.	Korzystne dla samorządów ustawodawstwo	
Zagrożenia		
1.	Emigracja wykwalifikowanej młodzieży	
2.	Niż demograficzny, starzejące się społeczeństwo	
3.	Degradacja środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> - Brak dbałości o zachowanie krajobrazu, - Zanieczyszczenie rzek, potoków, powietrza - Brak dbałości o dobrą praktykę rolniczą, - Stosowanie azbestu w budownictwie, - Rabunkowa gospodarka leśna - Obniżenie poziomu wód gruntowych - Zagrożenia powodziowe, tereny osuwiskowe
4.	Zbyt rygorystyczne przepisy parków dotyczące budowy infrastruktury technicznej w otulinach parków	
5.	Nie wykorzystanie posiadanych walorów turystycznych i kulturowych	
6.	Demoralizacja i wzrost przestępczości	

Wnioski z Analizy SWOT

Wnioskowane z Analizy SWOT cele LSR (pokazane w tabeli poniżej) wynikają z tego, aby:

- wykorzystać i zachować Mocne Strony
- zlikwidować Słabe Strony
- wykorzystać Szanse
- uniknąć Zagrożeń.

Elementy Analizy SWOT	Wnioskowane cele
M-2 Walory środowiska naturalnego, M-3 Walory kulturowe, M-4 Walory turystyczne, S-2 Słaba infrastruktura turystyczna i rekreacyjna Sz-1 Rozwój turystyki i rekreacji Sz-7 Bliskość zbiornika Niedzica- Czorsztyn Z-5 Nie wykorzystanie posiadanych walorów turystycznych	Cel 1. Rozwój turystyki i agroturystyki (poprawa stanu infrastruktury turystycznej)
M-3 <u>Walory kulturowe</u> (bogactwo kulturowe i historyczne, tradycje regionalnych i kulturalnych, tradycyjna życzliwość i gościnność mieszkańców) oraz przedsiębiorczość mieszkańców, S-3 Brak dostatecznej dbałości o środowisko przyrodnicze i kulturowe Sz-1 Rozwój turystyki i rekreacji	Cel 2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym wypromowanie produktów lokalnych

<p>Sz.5 Odpowiednia promocja regionu w kraju i zagranicą, w tym również zasobów kulturowych Sz.6 Rozwój ekologicznego rolnictwa oraz wykorzystania bogactwa lasów Z-5 Nie wykorzystanie posiadanych walorów turystycznych i kulturowych</p>	
<p>M-2 Walory środowiska naturalnego, M-3 Walory kulturowe, M-4 Walory turystyczne, S-8 Brak promocji regionu +brak współpracy Sz-5 Odpowiednia promocja regionu w kraju i zagranicą, w tym również zasobów kulturowych</p>	<p>Cel 3. Promocja regionu poprzez integrację środowisk lokalnych.</p>
<p>S-2 Słaba infrastruktura turystyczna i rekreacyjna S-5 <u>Problemy kulturowe i edukacyjne</u> (niski poziom wykształcenia mieszkańców, brak dbałości o rozwój kulturalny mieszkańców kultywowanie tradycji, brak imprez kulturalnych i regionalnych, w tym także imprez integrujących turystów z mieszkańcami, małe zaangażowanie społeczne w sprawy bieżące) Sz-1 Rozwój turystyki i rekreacji</p>	<p>Cel 4. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu. Tworzenie centrów sportowo- rekreacyjnych.</p>
<p>M-5 Tradycyjny system gospodarowania w rolnictwie S-6 Bezrobocie i małe szanse zatrudnienia Sz 1 Rozwój turystyki i rekreacji Sz 2 rozwój małych zakładów, przedsiębiorstw Z1. Emigracja wykwalifikowanej młodzieży Z 6 Demoralizacja i wzrost przestępczości</p>	<p>Cel 5 Rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy.</p>

Wskazane jako wnioski z Analizy SWOT cele przyjęto jako cele szczegółowe LSR, natomiast cele ogólne grupują po kilka celów szczegółowych tworząc „pomost” pomiędzy zaproponowaną wizją rozwoju obszaru, a celami szczegółowymi.

4. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych w ramach, których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”

Wizja

Podczas kolejnego spotkania w dniu 18. 07 2008 związanego z budowaniem strategii LSR dla LGD „GORCE- PIENINY” jednym z pierwszych poruszanych zagadnień było skonkretyzowanie wizji. Podczas warsztatów wypracowano następującą wizję obszaru LGD.

Nasze LGD Gorce – Pieniny w 2015 to:

obszar atrakcyjny turystycznie, o bardzo zróżnicowanej całorocznej ofercie, bogaty kulturą i tradycją, zamieszkały przez młodych, przedsiębiorczych, wykształconych ludzi, którzy potrafią połączyć tradycje z nowoczesnością w celu jej zachowywania i rozwijania, aby było to miejsce dobrego życia i pracy. Na terenie będą powstawały nowe miejsca pracy, które będą gwarantowały satysfakcjonujące zarobki. Naszym atutem będzie przyroda (Natura 2000) i mądre jej wykorzystanie dla turystyki aktywnej i rodzinnej. Obszar przyjazny szczególnie osobom starszym z wykorzystaniem wód mineralnych. Nasze agroturystyczne gospodarstwa oferują dobrą kuchnię wykorzystującą żywność pochodzącą z naturalnych i zdrowych produktów.

Cele ogólne:

- I. Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.**
- II. Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia.**

Cele szczegółowe:

Cel 1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych

Cel 1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych

Cel 2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu

Cel 2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD

Cele szczegółowe określono w oparciu o analizę SWOT. Zaplanowane cele osiągnąć będą głównie poprzez projekty realizowane w ramach Działania 4.1 PROW.

Realizacji celów służyć będą też projekty współpracy w ramach Działania 4.21 oraz Działanie 4.31, głównie poprzez kreowanie projektów, pomoc wnioskodawcom w przygotowaniu projektów i kojarzeniu partnerów ze sobą.

Cele szczegółowe służą realizacji celów ogólnych w następujący sposób:

<u>Cel ogólny I. Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.</u>	
<u>Cel szczegółowy</u>	1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych
<u>Cel szczegółowy</u>	1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych
<u>Cel ogólny II. Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia.</u>	
<u>Cel szczegółowy</u>	2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu
<u>Cel szczegółowy</u>	2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD

Przedsięwzięcia

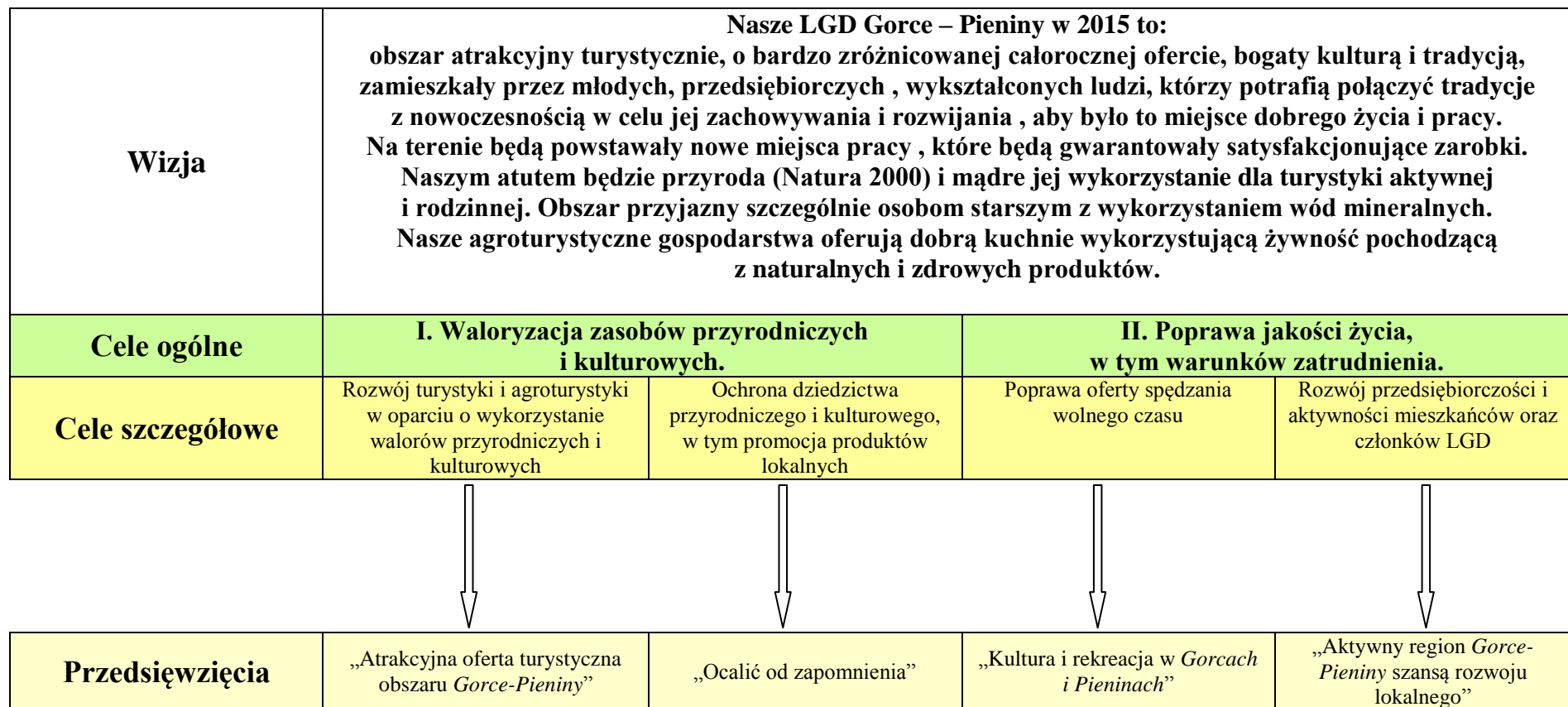
W oparciu o zgłoszone karty projektów, a także w oparciu o dyskusję podczas spotkań szkoleniowo-warsztatowych sformułowano 4 przedsięwzięcia, które przedstawiono w tabeli poniżej. Numeracja celów j/w.

L.p.	Przedsięwzięcie	Cele szczegółowe			
		1	2	3	4
1.	„Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i> ”	x			
2.	„Ocalić od zapomnienia”		x		
3.	„Kultura i rekreacja w <i>Gorcach i Pieninach</i> ”			x	
4.	„Aktywny region <i>Gorce-Pieniny</i> szansą rozwoju lokalnego”				x

W celu realizacji LSR wspierane będą projekty, na zasadach określonych w ramach poszczególnych działań Osi 4 Leader oraz zgodnych z LSR oraz lokalnymi kryteriami wyboru określonymi przez LGD Gorce-Pieniny.

Szczegóły na temat tego, kto i na jakich warunkach może starać się o środki w ramach poszczególnych działań znajdują się w odpowiednich rozporządzeniach regulujących wdrażanie osi 4 Leader.

Rys. LGD Gorce- Pieniny: Schemat wizji, celów i przedsięwzięć

Matryca realizacji LSR przez LGD *Gorce-Pieniny*

LOGIKA INTERWENCJI: <ul style="list-style-type: none"> • cele ogólne • cele szczegółowe • przedsięwzięcia 	Wskaźniki	Wartość bazowa wskaźnika w 2009 r.	Wartość docelowa Wskaźnika w 2015 r.	Źródła informacji	Założenia/ryzyko niezależne od LGD
Cel ogólny 1. Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych	Wskaźnik oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LGD mierzony liczbą osób korzystających z noclegów 	15 774 os.	16 089 os.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane GUS • Dane podmiotów świadczących usługi turystyczne • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra koniunktura gospodarcza • Stały wzrost dochodów ludności
Cel szczegółowy 1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z nowej, zmodernizowanej/wyposażonej infrastruktury turystycznej • Liczba osób uzyskujących wiedzę o obszarze LGD za pośrednictwem materiałów promocyjnych i informacyjnych, stron internetowych • Liczba uczestników wydarzeń promujących obszar <i>Gorce-Pieniny</i> 	0 os.	500 os.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy • Dane z gmin, organizatorów imprez 	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie wśród turystów obszarem LGD, • Wzrost dochodów ludności (potencjalnych turystów), • Brak barier prawnych, • Wysoki standard materiałów promocyjnych

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

<p>Przedsięwzięcie I. Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i></p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych zadań z zakresu rozwoju infrastruktury turystycznej Liczba wydanych materiałów/opracowań promocyjnych, informacyjnych, w tym stworzonych stron internetowych Liczba wydarzeń promujących obszar <i>Gorce-Pieniny</i> 	<p>0 szt.</p> <p>0 tytuł</p> <p>0 szt.</p>	<p>8 szt.</p> <p>5 tytuł</p> <p>5 szt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dane z ankiet Beneficjentów pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> Zainteresowanie beneficjentów realizacją przedsięwzięć, Brak barier finansowych i prawnych w realizacji przedsięwzięć Dostępność źródeł finansowania wkładu własnego oraz operacji do czasu otrzymania zwrotu kosztów
<p>Cel szczegółowy 1.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych</p>	<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba osób, uzyskujących wiedzę o obszarze LGD za pośrednictwem materiałów promocyjnych i informacyjnych, stron internetowych Liczba osób korzystających z zmodernizowanych/odnowionych /wyposażonych obiektów i miejsc o znaczeniu kulturowym, w tym zabytków i miejsc cennych przyrodniczo Liczba uczestników wydarzeń promujących i kultywujących lokalną tradycję i kulturę, w tym produkty lokalne Liczba osób, które nabyły wiedzę dzięki uczestnictwu w wydarzeniach edukacyjnych i warsztatowych związanych z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym Liczba imprez z udziałem zespołów i stowarzyszeń korzystających z zakupionego wyposażenia 	<p>0 os.</p> <p>0 os.</p> <p>0 os.</p> <p>0 os.</p> <p>0 szt.</p>	<p>500 os.</p> <p>300 os.</p> <p>500 os.</p> <p>50 os.</p> <p>5 szt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dane z ankiet Beneficjentów pomocy Dane z instytucji kultury 	<ul style="list-style-type: none"> Zaangażowanie organizacji z terenu LGD działających w sferze kultury i ochrony środowiska przyrodniczego; Wysoki standard materiałów dokumentujących dorobek kulturowy oraz walory przyrodnicze obszaru Dostępność środków finansowych umożliwiających realizację operacji
<p>Przedsięwzięcie II. „Ocalić od zapomnienia”</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Liczba materiałów dokumentujących/promujących dorobek kulturowy i przyrodniczy obszaru Liczba zmodernizowanych/odnowionych /wyposażonych obiektów i miejsc o znaczeniu kulturowym, w tym zabytków i miejsc cennych 	<p>0 tytułów</p> <p>0 szt.</p>	<p>4 tytuły</p> <p>5 szt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dane z ankiet Beneficjentów pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> Zainteresowanie beneficjentów realizacją przedsięwzięć Brak barier finansowych

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

	<p>przyrodniczo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydarzeń promujących lokalną tradycję, kulturę, w tym produkty lokalne • Liczba zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjnych i warsztatowych związanych z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym • Liczba wspartych grup folklorystycznych, zespołów, organizacji, podmiotów kultywujących lokalną tradycję i kulturę, dla których dokonano zakupu wyposażenia 	0 szt.	3 szt.		
		0 szt.	4 szt.		
		0 szt.	3 szt.		
<p>Cel ogólny 2 Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia</p>	<p>Wskaźnik oddziaływania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost dochodów gmin z terenu LGD z tytułu podatku dochodowego 	3 461 039 zł	3 530 259 zł	<ul style="list-style-type: none"> • Dane Urzędów Gmin, obiektów kultury i sportu • Dane GUS 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobra koniunktura gospodarcza • Stały wzrost dochodów ludności, • Zmniejszenie barier prawno-finansowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej • Podmioty wyrejestrowane z rejestru REGON
<p>Cel szczegółowy 2.1 Poprawa oferty spędzania wolnego czasu</p>	<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z nowych /zmodernizowanych /wyposażonych obiektów i miejsc infrastruktury społeczno-kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej objętych wsparciem • Liczba uczestników wydarzeń sportowych, rekreacyjnych, społeczno-kulturalnych, integracyjnych, aktywizacyjnych • Liczba uczestników przedsięwzięć edukacyjnych i warsztatowych 	0 os.	500 os.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy, dane z instytucji kultury i obiektów sportowo-rekreacyjnych, gmin i szkół 	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie społeczności lokalnej i turystów uczestniczeniem w wydarzeniach kulturalnych, integracyjnych, aktywizacyjnych, • Wzrost dochodów ludności (potencjalnych uczestników wydarzeń), • Brak barier prawnych,
		0 os.	500 os.		
		0 os.	50 os.		

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

<p>Przedsięwzięcie III. „Kultura i rekreacja w Gorcach i Pieninach”</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zrealizowanych zadań inwestycyjnych z zakresu rozwoju infrastruktury społeczno-kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej • Liczba zorganizowanych wydarzeń w zakresie kultury, rekreacji, sportu, integracji i aktywizacji • Liczba zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjnych i warsztatowych 	0 szt.	5 szt.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie beneficjentów realizacją przedsięwzięć, • Brak barier finansowych i prawnych w realizacji przedsięwzięć • Dostępność źródeł finansowania wkładu własnego oraz operacji do czasu otrzymania zwrotu kosztów
0 szt.	2 szt.	0 szt.	3 szt.		
0 szt.		0 szt.	1 szt.		
<p>Cel szczegółowy 2.2 Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD</p>	<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów gospodarczych - powstałych/zmodernizowanych /doposażonych • Liczba miejsc pracy utworzonych bezpośrednio dzięki wsparciu LGD • Liczba osób uzyskujących wiedzę w wyniku przedsięwzięć edukacyjnych, warsztatowych i działań informacyjno-doradczych • Liczba uczestników działań promocyjnych w zakresie przedsiębiorczości oraz uczestników działań usprawniających proces zarządzania i realizacji LSR 	0 szt.	1 szt.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy, • Dokumentacja własna LGD, dane od gmin, GUS 	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie lokalnej społeczności uczestnictwem w działaniach edukacyjnych, • Brak barier prawnych realizacji inwestycji, • Zainteresowanie podejmowaniem działalności gospodarczej • dostępność środków finansowych zapewniających finansowanie operacji
0 szt.	1 szt.	0 szt.	100 os.		
0 os.	200 os.	0 os.			
0 os.		0 szt.	1 szt.		
<p>Przedsięwzięcie IV „Aktywny region Gorce-Pieniny szansą rozwoju lokalnego”</p>	<p>Wskaźniki produktu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zrealizowanych zadań inwestycyjnych w zakresie podejmowania, rozwijania działalności pozarolniczych • Liczba przedsięwzięć edukacyjnych, warsztatowych i działań informacyjno-doradczych • Liczba działań promocyjnych w zakresie przedsiębiorczości • Liczba spotkań badań, analiz, opracowań, ekspertyz usprawniających proces zarządzania i realizacji LSR 	0 szt.	1 szt.	<ul style="list-style-type: none"> • Dane z ankiet Beneficjentów pomocy, • Dokumentacja własna LGD 	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresowanie beneficjentów realizacją przedsięwzięć, • Brak barier finansowych i prawnych w realizacji przedsięwzięć
0 szt.	4 szt.	0 szt.	1 szt.		
0 szt.		0 szt.	14 szt.		
0 szt.		0 szt.			

Przedsięwzięcia

PRZEDSIĘWZIĘCIE I „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru Gorce-Pieniny”

- poprawa infrastruktury turystycznej, ciekawa oferta turystyczna oraz promocja obszaru LGD;

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu ogólnego 1 „Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych” oraz celu szczegółowego 1.1 „Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych”.

W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą wszelkie działania przyczyniające się do poprawy infrastruktury turystycznej, w tym gospodarstw agroturystycznych, promocji oraz wzbogacenia oferty turystycznej obszaru LGD *Gorce-Pieniny*. Planowane do realizacji zadania (projekty) mają na celu rozwój turystyki i agroturystyki na obszarze LGD *Gorce-Pieniny*. Projekty te mogą być wspierane w ramach wszystkich trzech działań osi 4 Leader.

Rekomendowany zakres projektów

- zadania inwestycyjne z zakresu rozwoju infrastruktury turystycznej, związane z budową, przebudową, remontem i modernizacją, adaptacją oraz wyposażeniem obiektów i miejsc pełniących funkcje turystyczne;
- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów małej architektury;
- uporządkowanie, zagospodarowanie i oznakowanie obiektów i miejsc pełniących funkcje turystyczne i rekreacyjne, budowy, przebudowy lub remontu szlaków turystycznych, konnych ścieżek rowerowych;
- zagospodarowania zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do turystyki;
- utworzenie lub zmodernizowanie punktów informacji, turystycznej, bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych związanych tematycznie z ofertą turystyczną obszaru objętego LSR;
- przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych i promocyjnych dotyczących obszaru objętego LSR;
- prowadzenie badań, opracowanie analiz i ekspertyz wskazujących możliwości rozwoju obszaru w oparciu o lokalne zasoby;
- organizacja wydarzeń promujących region (wystawy, targi, imprezy o charakterze turystycznym itp.);
- organizacja wydarzeń turystycznych (np. rajdy, spływy i inne formy uprawiania turystyki);
- organizacja przedsięwzięć edukacyjnych, warsztatowych;
- rozwijanie aktywności społeczności lokalnej w zakresie turystyki;
- wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie turystyki i agroturystyki;
- wsparcie inwestycyjne i szkoleniowe osób/podmiotów podejmujących lub rozwijających działalność w zakresie turystyki i agroturystyki.

Grupy docelowe beneficjentów:

Przedsięwzięcie może być realizowane m.in. przez:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- osoby fizyczne,

- osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

PRZEDSIĘWZIĘCIE II „Ocalić od zapomnienia”

- pielęgnowanie, dokumentowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru LGD, w tym produktów lokalnych;

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu ogólnego 1 „Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych” oraz celu szczegółowego 1.2 „Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych”.

W ramach tego przedsięwzięcia wspierane będą wszelkie inicjatywy przyczyniające się do zachowania, promowania oraz dokumentowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru LGD *Gorce-Pieniny*. Planowane do realizacji zadania (projekty) mogą być wspierane w ramach wszystkich trzech działań osi 4 Leader.

Rekomendowany zakres projektów

- kultywowanie tradycyjnych zawodów, rzemiosła i twórczości ludowej;
- kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, języka regionalnego i gwary;
- wspieranie zespołów i grup kultywujących miejscowe zwyczaje i tradycje, poprzez m.in. remont, odnowienie i wyposażenie muzeów, izb pamięci i innych obiektów pełniących podobną funkcję, udział zespołów, grup, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji kultywujących lokalne dziedzictwo w wydarzeniach kulturalnych; zakup towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych lub tradycyjnych zawodów;
- organizacja imprez i wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze;
- przedsięwzięcia edukacyjne i warsztatowe;
- poprawa stanu i wyposażenie obiektów o znaczeniu historycznym i kulturowym;
- zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne;
- poprawa stanu lokalnych pomników historycznych, miejsc pamięci;
- poprawa stanu pomników przyrody, miejsc, obszarów cennych przyrodniczo
- promowanie, zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego; lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000;
- inicjowania powstawania, przetwarzania, wprowadzania na rynek i rozwój produktów i usług lokalnych (których podstawę stanowią lokalne zasoby, tradycyjne sektory gospodarki lub lokalne dziedzictwo, w tym kulturowe, historyczne lub przyrodnicze);
- udział w targach i konkursach produktów lub usług lokalnych;
- promocję produktów lub usług lokalnych;
- podnoszenie jakości i certyfikacja produktów i usług lokalnych;
- budowę, adaptację lub wyposażenie niemieszkalnych obiektów budowlanych wykorzystywanych do prowadzenia tradycyjnego wyrobu i sprzedaży produktów i usług lokalnych;
- prowadzenie badań, analiz, opracowanie ekspertyz w zakresie dokumentowania dorobku kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru;
- wydawanie publikacji, materiałów promocyjnych;
- odnawianie, renowacja, zabezpieczania i oznakowania budynków charakterystycznych dla budownictwa danego regionu;

- organizacji imprez, wydarzeń związanych tematycznie z lokalnym dziedzictwem, przyrodniczym, historycznym, kulturowym;
- renowacji, zabezpieczania i oznakowania miejsc i budowli charakterystycznych dla obszaru Gorce-Pieniny (np. rekonstrukcja, odnowienie kolib wraz z wyposażeniem).

Grupy docelowe beneficjentów:

Przedsięwzięcie może być realizowane m.in. przez:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- osoby fizyczne,
- osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

PRZEDSIĘWZIĘCIE III „Kultura i rekreacja w Gorcach i Pieninach”

- rozwój zaplecza sportowego i rekreacyjnego, ciekawa oferta sportowo – rekreacyjna i wspólna integracja.

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu ogólnego „Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudniania” oraz celu szczegółowego „Poprawa oferty spędzania wolnego czasu”.

Operacje realizowane w ramach tego celu będą miały za główne zadanie poprawić stan infrastruktury kulturalno-sportowej na terenie LGD oraz przyczynić się wzbogacenia oferty sportowo – rekreacyjnej służącej m.in. większej integracji mieszkańców. Będą to projekty związane z budową, modernizacją i wyposażeniem obiektów sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych.

Rekomendowany zakres projektów

- zadania inwestycyjne z zakresu rozwoju infrastruktury społeczno-kulturalnej i sportowej, związane z przebudową, remontem lub wyposażeniem obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, budową, remontem lub przebudową infrastruktury związanej z rozwojem funkcji sportowych lub społeczno-kulturalnych;
- wydarzenia w zakresie kultury, rekreacji, sportu, integracji i aktywizacji;
- kształtowanie oraz zagospodarowanie obszaru przestrzeni publicznej;
- inwestycje związane z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie usług dla ludności oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem;
- polegające na podnoszeniu jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR przez udostępnianie urządzeń i sprzętu, organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR, organizację imprez kulturalnych, promocyjnych, rekreacyjnych lub sportowych związanych z promocją lokalnych walorów;
- polegające na rozwijaniu aktywności społeczności lokalnej przez remonty połączone z modernizacją lub wyposażeniem istniejących świetlic wiejskich oraz innych obiektów, pełniących ich funkcję, oraz zagospodarowanie terenu przylegającego do tych obiektów, promocję i organizację lokalnej twórczości kulturalnej lub aktywnego trybu życia;
- wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej.

Grupy docelowe beneficjentów:

Przedsięwzięcie może być realizowane z udziałem m.in. następujących grup docelowych:

- samorządy i jednostki im podległe np. domy kultury tworzące obiekty użyteczności publicznej,
- organizacje pozarządowe z obszaru LSR,
- przedsiębiorcy,
- kościoły i parafie,
- osoby fizyczne,
- osoby prawne.

PRZEDSIĘWZIĘCIE IV „Aktywny region Gorce-Pieniny szansą rozwoju lokalnego”

- rozwój przedsiębiorczości oraz aktywizacja mieszkańców

Przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia celu ogólnego „Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudniania” oraz celu szczegółowego „Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD”.

Operacje realizowane w ramach tego celu będą miały za główne zadanie poprawić stan przedsiębiorczości na terenie LGD. Będą to projekty związane z budową, modernizacją i wyposażeniem przedsiębiorstw, działania o charakterze edukacyjnym, podnoszącym poziom kwalifikacji mieszkańców obszaru oraz operacje związane z promocją przedsiębiorczości.

Rekomendowany zakres projektów

- zadania inwestycyjnych w zakresie podejmowania i rozwijania działalności pozarolniczych;
- organizację szkoleń, spotkań i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym, warsztatowym i działania informacyjno-doradcze, jako podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR;
- działania promocyjne w zakresie przedsiębiorczości, przykładowo targi, wystawy, konkursy w celu rozwijania aktywności społeczności lokalnej przez promocję lokalnej przedsiębiorczości;
- prowadzenie badań nad obszarem wdrażania LSR oraz badania, analizy, opracowania usprawniające proces zarządzania i realizacji LSR;
- inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług, których podstawę stanowią lokalne zasoby, tradycyjne sektory gospodarki lub lokalne dziedzictwo, w tym kulturowe, historyczne lub przyrodnicze, zwanych dalej „produktami lub usługami lokalnymi”, albo podnoszenie jakości takich produktów lub usług przez budowę, adaptację lub wyposażenie niemieszkalnych obiektów budowlanych wykorzystywanych do prowadzenia sprzedaży produktów lub usług lokalnych;
- wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej, w tym polegającej na wynajmie pokoi w gospodarstwie rolnym, z wyłączeniem działalności rolniczej.

Grupy docelowe beneficjentów:

Przedsięwzięcie może być realizowane z udziałem m.in. następujących grup docelowych:

- rolnicy/domownicy podejmując pozarolniczą działalność gospodarczą,
- mikroprzedsiębiorcy, którzy zamierzają rozwijać działalność gospodarczą,
- samorządy lokalne,
- organizacje pozarządowe,
- osoby fizyczne,
- osoby prawne.

5. Określenie misji LGD

Zgodnie ze statutem stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Gorce- Pieniny”.

LGD „ Gorce- Pieniny” jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego.

LGD działa jako Stowarzyszenie i jest dobrowolnym, samorządnym i trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, działającym niezarobkowo na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce - Pieniny”, zwana dalej LGD, działa na podstawie przepisów:

- 1) Ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427 z 2007r.);
- 2) Ustawy z dnia 7 kwietnia 1989r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.); Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 roku w sprawie wsparcia Rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE 1277 z 21.10.2005r. str.1),
- 3) Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 roku w sprawie wsparcia Rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE 1277 z 21.10.2005r. str.1),
- 4) Oraz Statutu Stowarzyszenia.

Stowarzyszenie LGD nie prowadzi działalności gospodarczej, opiera swoją działalność na pracy społecznej członków. Do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

Misją LGD jest:

- 1) Budowanie kapitału społecznego; działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 2) Przyczynianie się do powstania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich; promocję zatrudnienia i aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- 3) Polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzację;
- 4) Opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju (zwanej dalej LSR) w rozumieniu ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007- 2013;
- 5) Pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób;
- 6) Działalność charytatywną;
- 7) Podtrzymywanie tradycji narodowych, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 8) Działalność na rzecz mniejszości narodowych;

- 9) Ochronę i promocję zdrowia;
- 10) Działania na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 11) Upowszechnianie i ochronę praw kobiet i mężczyzn oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- 12) Działalność wspomagającą rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 13) Naukę, edukację, oświatę i wychowanie;
- 14) Krajoznawstwo oraz wypoczynek dzieci i młodzieży;
- 15) Kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji;
- 16) Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu;
- 17) Ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego;
- 18) Porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym;
- 19) Upowszechnianie i ochronę wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 20) Ratownictwo i ochronę ludności;
- 21) Pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 22) Upowszechnianie i ochronę praw konsumentów;
- 23) Działania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami;
- 24) Promocję i organizację wolontariatu;
- 25) Działalność wspomagającą technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz innych partnerów LGD w zakresie zgodnym z celami LGD.

6. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Związek (spójność) pomiędzy specyfiką obszaru i celami LSR wykazano w tabeli:

Cele szczegółowe LSR	Specyfika obszaru
1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	Folklor i tradycja wyrażająca się w obrzędowości, legendach, gwarze, strojach regionalnych oraz rzemiośle.
2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu	
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	Spływ tratwami po Dunajcu
1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	
2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu	
1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	Różnorodność i bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowo przyrodniczego min. unikalnej fauny i flory regionu „Gorce- Pieniny”.
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

Jedną z głównych zasad podejścia Leader jest zintegrowany charakter. Może się on wyrażać zarówno w integracji przedstawicieli różnych sektorów, którzy podejmują wspólne i partnerskie działania w kierunku rozwiązania problemów swojego regionu jak i również w łączeniu pomysłów/projektów w większe i różnorodne działania zwane tutaj przedsięwzięciami.

Projekty realizowane w ramach LSR posiadać będą różny charakter – od tych o charakterze gospodarczym, przez chroniące i wykorzystujące zasoby dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego po aktywizujące mieszkańców i promujące ich region. Połączone w przedsięwzięcia będą stwarzały szeroko rozumiane „obszary rozwoju i aktywności”, w których sednem stanie się rozwiązanie konkretnego problemu.

Projekty gospodarcze (w ramach „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw”) realizowane w ramach różnych przedsięwzięć dotyczą też różnych sektorów gospodarki. Przedsięwzięcie I „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru *Gorce-Pieniny*” dotyczy turystyki, Przedsięwzięcie II „Ocalić od zapomnienia” dotyczy pielęgnowania i zachowania dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru. Przedsięwzięcie III „Rekreacja w Gorcach i Pieninach” ma na celu zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie spędzania czasu wolnego, w tym podnoszenia aktywności fizycznej mieszkańców, uczestniczenia w wydarzeniach z zakresu kultury, rekreacji, sportu, integracji i aktywizacji. Projekty realizowane w ramach Przedsięwzięcia IV „Aktywny region *Gorce-Pieniny* szansą rozwoju lokalnego” przyczyniają się do rozwoju aktywności gospodarczej mieszkańców zarówno poprzez bezpośrednie wsparcie inwestycji jak również przedsięwzięcia edukacyjne, szkoleniowe, doradcze podnoszące wiedzę i kompetencje lokalnej społeczności oraz osób zaangażowanych i odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie LSR.

Planowane do realizacji przedsięwzięcia zakładają wykorzystanie różnych zasobów lokalnych, angażowania różnych grup beneficjentów do realizacji tych przedsięwzięć, oraz udziału różnych grup docelowych w projektach.

Projekty nie tylko w całej strategii, ale w ramach poszczególnych przedsięwzięć realizowane będą przez podmioty z różnych sektorów społeczno-gospodarczych.

Lp	Przedsięwzięcie	Beneficjenci
1	Przedsięwzięcie I „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i> ”	Publiczni (urzędy gmin, domy kultury) Organizacje pozarządowe (OSP, KGW, stowarzyszenia, fundacje), przedsiębiorcy
2	Przedsięwzięcie II „Ocalić od zapomnienia”	Publiczni (urzędy gmin) Organizacje pozarządowe (kluby sportowe stowarzyszenia, fundacje, związki kościelne, KGW)
3	Przedsięwzięcie III „Kultura i rekreacja w Gorcach i Pieninach”	Publiczni (urzędy gmin) Przedsiębiorcy, rolnicy Organizacje pozarządowe (OSP, stowarzyszenia, fundacje, związki kościelne)

4	Przedsięwzięcie IV „Aktywny region <i>Gorce-Pieniny</i> szansą rozwoju lokalnego”	Publiczni (urzędy gmin, domy kultury, biblioteki), przedsiębiorcy Organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje)
---	---	---

Przedsięwzięcia I-III wykorzystywać będą zasoby kulturowe i historyczne, a także przyrodnicze obszaru związane z jego specyfiką:

- „Różnorodność i bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowo przyrodniczego m.in. unikalnej fauny i flory regionu Gorce- Pieniny”;
- Folklor i tradycja wyrażająca się w obrzędowości, legendach, gwarze, strojach regionalnych oraz rzemiośle;
- Spływ tratwami po Dunajcu.

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

Termin bardziej kojarzony z ekonomią i biznesem, zdefiniowany jest w Wikipedii w następujący sposób:

Innowacja – stanowi nową (dla organizacji, społeczności czy cywilizacji), wprowadzoną przez człowieka wartość bądź jakość dotyczącą jej celów i/lub sposobów ich realizacji. Przyjęty przez Radę Europejską w roku 2000 w Lizbonie plan rozwoju Unii Europejskiej do roku 2010, tzw. Strategia Lizbońska, zakłada uczynienie z obszaru zjednoczonej Europy najbardziej konkurencyjnego i dynamicznego regionu gospodarczego na świecie. Jednym z filarów Strategii Lizbońskiej, obok liberalizacji gospodarki, rozwoju przedsiębiorczości oraz spójności społecznej jest innowacyjność, która w założeniach strategii ma być głównym motorem rozwoju gospodarczego Wspólnoty. Szczególnie istotna rola innowacyjności została także potwierdzona w 2005 roku w Odnowionej Strategii Lizbońskiej i Europejskiej Karcie Małych Przedsiębiorstw, czyli dokumencie wytyczającym główne cele wspierania przedsiębiorczości przez UE. Większość dokumentów strategicznych UE kładzie nacisk na promowanie innowacyjności, a dodatkowo każde z państw członkowskich na swój sposób stara się wspierać innowacyjne projekty ze środków krajowych.

Z doświadczeń programu Leader wynika, iż jedną z jego najtrudniejszych do zrozumienia i wprowadzenia w praktyczne działanie cech jest właśnie innowacyjność. Innowacyjność podejścia zaplanowanych przedsięwzięć w ramach LSR „Gorce-Pieniny” to:

1. Powiązanie zaproponowanych innowacyjnych rozwiązań z wykorzystaniem lokalnych zasobów.

Zdecydowana większość projektów wykorzystuje lokalne zasoby, choć większość w sposób tradycyjny. Przykładowo Przedsięwzięcie I „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru *Gorce-Pieniny*” jest połączeniem zasobów i atrakcji turystycznych regionu o bardzo różnym charakterze i stworzenie z nich wspólnej i ciekawej oferty turystycznej.

2. Innowacyjne, niestosowane wcześniej na danym obszarze rozwiązania w ramach realizowanych operacji.

Część zaplanowanych projektów, to projekty nowe na obszarze LGD (np. planuje się rekonstrukcji 16 kolib obejmując odbudowę kubatury kolib wraz z wyposażeniem typu piec, legowisko, sprzęt gospodarczy, węzeł sanitarny, co jest pomysłem o charakterze nowym i zintegrowanym).

3. Możliwość stosowania zaprezentowanych innowacyjnych rozwiązań na innych obszarach

Większość projektów i przedsięwzięć realizowanych na obszarze LGD może być również zrealizowana na innych obszarach. Innowacyjne jest „scalanie” pojedynczych projektów w „wielopłaszczyznowe” przedsięwzięcia, które będą łączyły pomysły ochrony i wykorzystania istniejących zasobów naturalnych i kulturowych, podejmowania nowatorskich przedsięwzięć ekonomicznych, rozwoju nowych produktów turystycznych czy pomysłów na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich. Innowacyjność podejścia realizowanego w ramach przedsięwzięć ma doprowadzić do skutecznego rozwiązania problemów mieszkańców obszaru LGD, tak aby wieś stała się godnym miejscem do życia i pracy. Tak rozumiana innowacyjność nasuwa sposób realizacji- partnerstwo, jako najlepszy i najpełniejszy sposób aktywizacji i rozwoju.

9. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania „Wdrożenie lokalnych grup działania” kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

Dla sprawnego funkcjonowania i osiągnięcia założonych celów konieczne jest określenie jasnych i obiektywnych zasad funkcjonowania LGD, w tym w szczególności zasad wyboru operacji, które będą mogły w przyszłości otrzymać dofinansowanie operacji w ramach wdrażania LSR.

W ramach realizacji LSR, LGD wybiera operacje do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację strategii. Pracownicy LGD pomagają potencjalnym Beneficjentom (później wnioskodawcom) w przygotowaniu wniosków. Wnioski te mogą dotyczyć operacji kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 3 - Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej:

- a) Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- b) Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw,
- c) Odnowa i rozwój wsi,

oraz innych operacji zwanych dalej „małymi projektami”, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi, tj. poprawy jakości życia lub większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD.

Przejrzystość w zakresie zasad wyboru operacji, szczególnie dla potencjalnych Beneficjentów jest jedną z ważniejszych kwestii poprawnego funkcjonowania LGD.

Opracowane poniżej procedury dotyczą zakresu wyboru operacji do wsparcia w ramach budżetu LSR dla potencjalnych Beneficjentów.

Procedury:

1. Ogólna procedura przyznawania pomocy finansowej dla potencjalnych Beneficjentów,
2. Ocena operacji na podstawie oceny zgodności operacji z LSR,
3. Ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru,
4. Procedura wyłączenia członka Rady LGD od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających jego bezstronność w procesie oceny,
5. Procedura odwoławcza od rozstrzygnięć Rady LGD,
6. Procedura zmian lokalnych kryteriów wyboru zapisanych w LSR.

1. Ogólna procedura przyznawania pomocy finansowej dla potencjalnych Beneficjentów

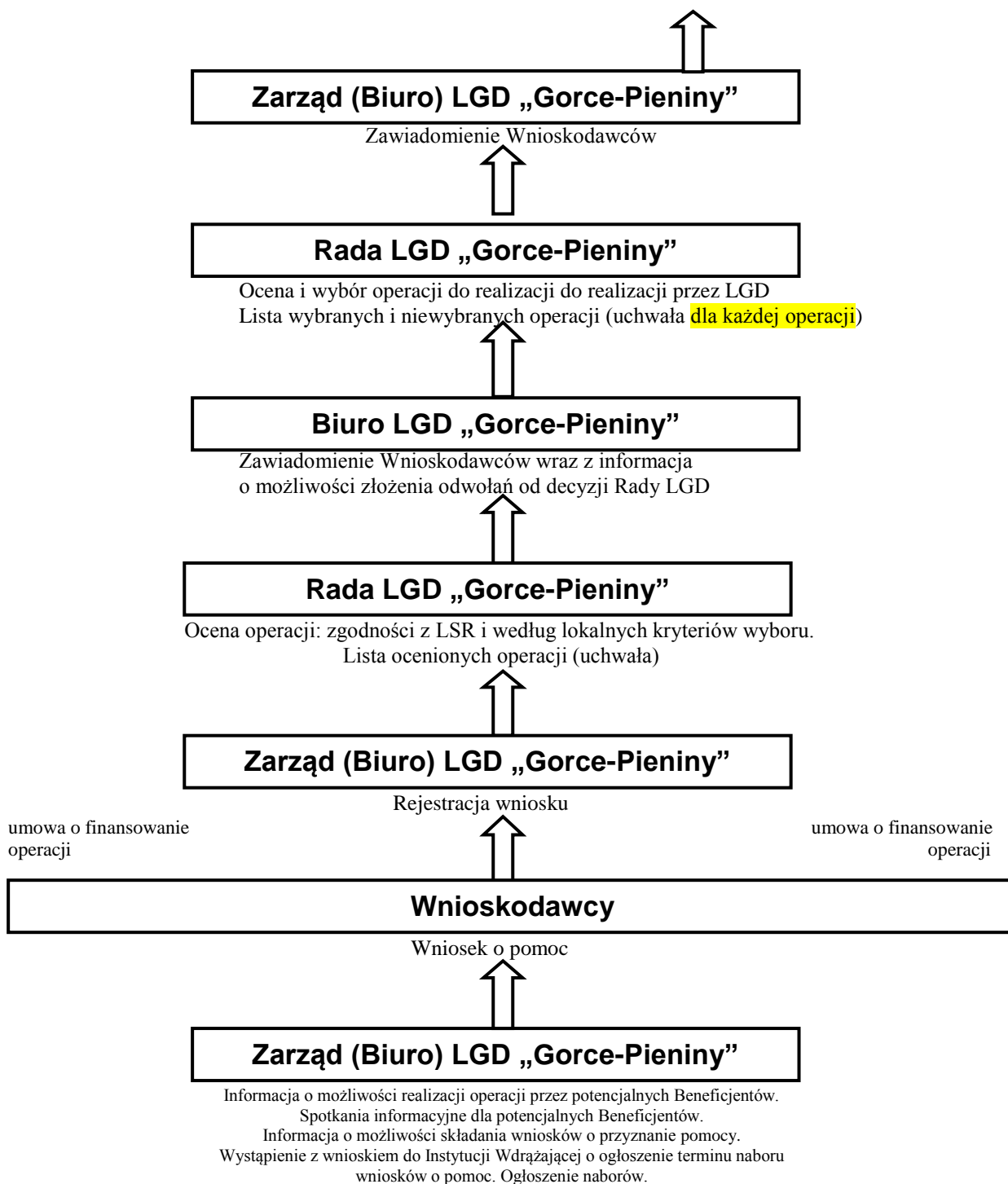
	Etap	Podmiot odpowiedzialny
1.	Opracowanie informacji o możliwości realizacji operacji przez Beneficjentów	LGD „Gorce –Pieniny”
2.	Przesłanie do Instytucji Wdrażającej wniosku o podanie do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy na operacje w terminie <u>44 dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków</u>	LGD „Gorce –Pieniny
3.	Przeprowadzenie kampanii i spotkań informacyjnych (rozdział 12 LSR-u)	LGD „Gorce –Pieniny”
4.	Opracowanie informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy za pośrednictwem LGD	LGD „Gorce –Pieniny” W porozumieniu z instytucjami wdrożeniowymi
5.	Przesłanie do Instytucji Wdrażającej dokumentów niezbędnych do podania do publicznej wiadomości informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy na operacje w terminie <u>24 dni przed planowanym dniem rozpoczęcia biegu terminu składania wniosków o przyznanie pomocy</u>	LGD „Gorce –Pieniny”
6.	Zamieszczenie informacji o możliwości składania za pośrednictwem LGD wniosków o przyznanie pomocy na operacje (ogłoszenie terminów naboru wniosków) w siedzibie i na stronie internetowej LGD i Instytucji Wdrażającej oraz w prasie lokalnej w terminie <u>14 dni przed rozpoczęciem naboru</u> Przewiduje się po jednym naborze dla każdego działania w ciągu roku	Instytucja Wdrażająca oraz LGD „Gorce – Pieniny”
7.	Składanie wniosków o przyznanie pomocy do biura LGD w wyznaczonym <u>terminie nie krótszym niż 14 dni i nie dłuższym niż 30 dni</u> przez uprawnionych Beneficjentów (nabór wniosków)	Beneficjenci przy pomocy LGD „Gorce – Pieniny”
8.	Przyjęcie wniosku – rejestracja. Sporządzenie listy przyjętych wniosków przez biuro LGD i przekazanie ich Radzie LGD. Członkowie Rady LGD zapoznają się z wnioskami o dofinansowanie. Wnioski te udostępniane są członkom Rady i przechowywane w Biurze Stowarzyszenia.	LGD „Gorce – Pieniny”
9.	Dokonanie oceny operacji przez LGD: a) Ocena zgodności operacji z LSR, b) Ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. W przypadku, gdy więcej niż jeden projekt	Rada LGD „Gorce – Pieniny”

	<p>uzyskał taką samą liczbę punktów, wszystkie powinny być umieszczone na tym samym miejscu na liście. W przypadku braku środków żadna operacji nie może być wybrana.</p> <p>Sporządzenie listy ocenionych operacji wg liczby uzyskanych punktów w ramach oceny w formie Uchwały</p>	
10	<p>Zawiadomienie wnioskodawców o wynikach oceny operacji dokonanych przez Radę LGD wraz z informacją o zgodności operacji lub nie z LSR – wskazując przyczyny niezgodności, liczbie uzyskanych punktów lub miejscu na liście ocenionych operacji oraz o możliwości złożenia odwołań od decyzji Rady LGD, <u>nie później niż w terminie 21 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków wraz z pismem Stowarzyszenie Wnioskodawcy przekazuje listy ocenionych operacji.</u></p> <p>Zamieszczenie informacji o decyzji Rady LGD na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD</p>	LGD „Gorce – Pieniny”
11	<p>Przyjęcie odwołania od decyzji Rady LGD – rejestracja.</p> <p>Sporządzenie listy przyjętych odwołań przez biuro LGD i przekazanie ich Radzie LGD.</p>	LGD „Gorce – Pieniny”
12	<p>Rada LGD na swym posiedzeniu dokonuje ponownej oceny operacji (na zgodność z LSR oraz operacji wg lokalnych kryteriów wyboru), od oceny której złożono odwołania. <u>Rada dokonuje wyboru operacji do finansowania do wysokości limitu w ramach budżetu w formie Uchwały dla każdej operacji.</u></p> <p>Każda operacja zostaje poddana głosowaniu przez Radę LGD za zgodność z LSR tj. czy przyczynia się do realizacji przynajmniej jednego przedsięwzięcia, a tym samym odpowiednich celów szczegółowych i celów ogólnych.</p> <p>Rada podejmuje Uchwały dla każdej operacji o przyznanie pomocy wybranego i niewybranego do finansowania w ramach LSR. Wybór operacji do realizacji przez LGD w terminie <u>do 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na operacje.</u></p> <p>Sporządzenie listy wybranych i niewybranych operacji w formie Uchwały uwzględniając wyniki oceny operacji dokonanej na skutek złożonych odwołań.</p>	Rada LGD „Gorce – Pieniny”
13	<p>Poinformowanie wnioskodawców o wybraniu</p>	LGD „Gorce – Pieniny”

	<p>lub niewybraniu operacji, wskazując przyczyny niewybrania, liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny operacji lub miejscu na liście operacji, które zostały wybrane lub nie wybrane. Publikacja list wybranych i niewybranych operacji na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD.</p> <p>Przesyłanie do właściwej Instytucji Wdrażającej listy wybranych i niewybranych operacji do finansowania i uchwały Rady LGD w sprawie wyboru operacji wraz z wnioskami o przyznanie pomocy. Stowarzyszenie przekaże do wiadomości SW listy operacji wybranych/niewybranych z zakresu działań „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” oraz „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p>	
14	Rozpatrzenie wniosków o finansowanie operacji pod względem kryteriów formalnych (wstępna weryfikacja wniosków, ocena wniosków pod względem kompletności i poprawności, zgodności z zasadami dotyczącymi przyznania pomocy)	Instytucja Wdrażająca
15	Podpisanie umów o finansowanie operacji z wybranymi przez Radę Wnioskodawcami, którzy pomyślnie przeszli ocenę formalną	Instytucja Wdrażająca
16	Wypłata środków finansowych z tytułu pomocy na operacje po pozytywnej weryfikacji wniosku o płatność, po zrealizowaniu operacji.	Instytucja Płatnicza

Rys. Procedura oceny i wyboru operacji-wersja graficzna

Szczegóły przygotowania informacji o naborze wniosków oraz inne wymogi proceduralne będą zgodne z zapisami Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. /Dz. U. z 2008 r. Nr 138, poz. 868/ w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 z późn. zm.

2. Ocena operacji na podstawie oceny zgodności operacji z LSR

Zgodnie z zapisami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wnioski o finansowanie operacji, kwalifikujące się do udzielenia pomocy w ramach osi 4 LEADER, mogą dotyczyć wyłącznie operacji zgodnych z LSR LGD „Gorce – Pieniny”. Zgodność danej operacji z LSR jest podstawowym i koniecznym kryterium warunkującym dalszą ocenę wniosku o finansowanie operacji przez Radę LGD wg lokalnych kryteriów wyboru oraz kolejno rozpatrywanie spełnienia wymogów formalnych na poziomie właściwej Instytucji Wdrażającej. Regulacje dotyczące oceny zgodności operacji z LSR, zostały zapisane w Regulaminie Rady LGD „Gorce – Pieniny”.

Proces oceny zgodności operacji z LSR polega na zweryfikowaniu zgodności celów operacji **z co najmniej jednym celem ogólnym LSR, co najmniej jednym celem szczegółowym LSR oraz co najmniej jednym przedsięwzięciem zapisanym w LSR**. Operacja zostanie uznana za zgodną z LSR w przypadku pozytywnej odpowiedzi na **każde z 3 pytań** (cele, przedsięwzięcia). Wynik głosowania Rady LGD w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR jest pozytywny, jeśli bezwzględnie większość głosów (50 % + 1) zostanie oddana na opcje, że operacja jest zgodna z LSR poprzez zaznaczenie jego zgodność z LSR na indywidualnych kartach oceny. Wzór „**Karty oceny zgodności operacji z LSR**” wraz z instrukcją wypełnienia w sprawie zgodności operacji z LSR stanowi załącznik nr 1 do Regulaminu Rady LGD „Gorce – Pieniny”. Głosowanie na kartach oceny jest jawne. Każda strona karty oceny operacji musi być opieczętowana pieczęcią LGD i podpisana przez członków komisji skrutacyjnej. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny zgodności operacji z LSR komisja skrutacyjna wzywa Członka Rady LGD, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady LGD może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w kratkach lub pozycjach pustych oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach i kratkach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.

Poniżej przedstawiono wzór **Karty oceny zgodności operacji z LSR** wraz z instrukcją wypełniania.

KARTA OCENY ZGODNOŚCI OPERACJI Z LSR

Miejsce na pieczętkę		KARTA OCENY zgodności operacji z LSR	
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ I NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:		
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:			
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR		☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty	
1. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?			
- celu 1 Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych		☐ tak	☐ nie
- celu 2 Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia		☐ tak	☐ nie
2. Czy realizacja projektu / operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?			
Celu 1.1.Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych		☐ tak	☐ nie
Celu 1.2.Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych		☐ tak	☐ nie
Celu 2.1.Poprawa oferty spędzania wolnego czasu		☐ tak	☐ nie
Celu 2.2.Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD		☐ tak	☐ nie
3. Czy projekt / operacja jest zgodna z przedsięwzięciami planowanymi w LSR?			
I. „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i> ”		☐ tak	☐ nie
II. „Ocalić od zapomnienia”		☐ tak	☐ nie
III. „Kultura i rekreacja w <i>Gorcach i Pieninach</i> ”		☐ tak	☐ nie
IV. „Aktywny region <i>Gorce-Pieniny</i> szansą rozwoju lokalnego”		☐ tak	☐ nie
IMIĘ I NAZWISKO CZŁONKA RADY :			
Głosuję za uznaniem/nie uznaniem* operacji za zgodną z LSR (niepotrzebne skreślić)			
MIEJSCE:		DATA:	
		CZYTELNY PODPIS:	
INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:			
Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD przed rozpoczęciem procesu oceny. Pola białe wypełnia Członek RADY LGD biorący udział w ocenie zgodności.			
a. Kartę należy wypełnić piórem lub długopisem.			
b. Ocena zgodności polega na wpisaniu znaku „x” w kratce po prawej stronie przy każdym celu/przedsięwzięciu, z którym dana operacja jest zgodna.			
c. Nie wpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością kart.			
d. Głosowanie za uznaniem lub nie uznaniem operacji za zgodną z LSR polega na skreśleniu jednej z opcji oznaczonej gwiazdką*. Skreślenie lub pozostawienie obu opcji będzie uznane za głos nieważny.			

3. Ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru

Równie ważnym jak ocena zgodność operacji z LSR kryterium wyboru operacji do finansowania jest ocena operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. Zaproponowane kryteria zostały wybrane zgodnie z celami LSR oraz opinią członków LGD.

Rada LGD dokonuje ceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru w drodze wypełnienia, przez każdego członka Rady LGD, karty oceny operacji według lokalnych kryteriów. Karta przewiduje punktowy system oceny projektów. Oceny punktowe z każdej karty oceny wg lokalnych kryteriów sumuje się i dzieli przez liczbę członków Rady biorących udział w głosowaniu.

Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady. Na podstawie wyników głosowania sporządza się listę operacji **ocenionych przez Radę**. Decyzja Rady o wybraniu bądź nie wybraniu operacji do finansowania podejmowana **jest na kolejnym posiedzeniu Rady w formie uchwały po rozpatrzeniu odwołań**.

Lokalne kryteria wyboru operacji do finansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju przygotowane zostały wspólnie dla projektów zgłoszonych w ramach działań PROW 2007-2013: Odnowy i rozwoju wsi, Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej, Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw oraz Małych projektów w sposób przedstawiony w tabeli „Lokalne kryteria wyboru operacji”.

Kryteria zostały szczegółowo opisane i w zestawieniu punktacji przedstawiono ilość punktów dla poszczególnych operacji w ramach danego kryterium:

1. **Maksymalna ilość punktów dla Odnowy i rozwoju wsi to 7 pkt.** Operacja, aby mogła otrzymać dofinansowanie **musi uzyskać min. 4 punktów** oraz zmieścić się w dostępnym dla tego naboru limicie środków finansowych. Operacja taka zostanie umieszczona na liście rankingowej operacji rekomendowanych do finansowania.
2. **Maksymalna ilość punktów dla Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw to 11 pkt.** Operacja, aby mogła otrzymać dofinansowanie **musi uzyskać min. 7 punktów** oraz zmieścić się w dostępnym dla tego naboru limicie środków finansowych. Operacja taka zostanie umieszczona na liście rankingowej operacji rekomendowanych do finansowania.
3. **Maksymalna ilość punktów dla Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej to 11 pkt.** Operacja, aby mogła otrzymać dofinansowanie **musi uzyskać min. 7 punktów** oraz zmieścić się w dostępnym dla tego naboru limicie środków finansowych. Operacja taka zostanie umieszczona na liście rankingowej operacji rekomendowanych do finansowania.
4. **Maksymalna ilość punktów dla Małych projektów to 28 pkt.** Operacja, aby mogła otrzymać dofinansowanie **musi uzyskać min. 15 punktów** oraz zmieścić się w dostępnym dla tego naboru limicie środków finansowych. Operacja taka zostanie umieszczona na liście rankingowej operacji rekomendowanych do finansowania.

W przypadku, gdy więcej niż jeden projekt uzyskał taką samą liczbę punktów, wszystkie powinny być umieszczone na tym samym miejscu na liście. W przypadku braku środków żadna operacji nie może być wybrana.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD Gorce- Pieniny

Tabela Lokalne kryteria wyboru operacji

Lp.	Kryterium lokalne	Opis kryterium lokalnego oceny operacji/	Punktacja			
			Małe projekty	Odnowa Wsi	Mikroprzedsiębiorstwa	Różnicowanie
1.	Doświadczenie Wnioskodawcy	<p>DOTCZY MP: Preferuje się wnioskodawców, którzy nie posiadają doświadczenia w realizacji projektów finansowanych ze środków UE. w tym celu należy uzasadnić posiadane doświadczenie i potwierdzić je Oświadczeniem wnioskodawcy;</p> <p><u>Zródło weryfikacji</u> Uzasadnienie i Oświadczenie Wnioskodawcy</p> <p>DOTYCZY TRM i RKDN: Preferuje się wnioskodawców:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posiadających doświadczenie w branży, w której chcą założyć/rozвивać działalność, • posiadających wiedzę i umiejętności w obszarach, w których dotyczą projekty, zapewniających sprawną i skuteczną realizację projektów <p>W celu otrzymania punktów wnioskodawca opisuje swoje doświadczenia i zasoby bez konieczności załączenia dokumentów potwierdzających ten fakt. Uzasadnienie w szczególności powinno zawierać:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opis kwalifikacji (doświadczenie w dziedzinie związanej z zakresem operacji) - opis posiadanych zasobów (ludzkie, sprzętowe, lokalowe) związane z charakterem projektu i wykorzystywane do jego realizacji - opis posiadanych certyfikatów, referencje lub zaświadczenia itp. (dotyczące tematyki projektu) <p><u>Zródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>1 pkt. - wnioskodawca nie zrealizował projektów finansowanych ze środków budżetu UE</p> <p>0 pkt. - wnioskodawca realizował projekty finansowane ze środków budżetu UE</p>	X	<p>2 pkt. -wnioskodawca posiada doświadczenie</p> <p>0 pkt. - brak doświadczenia</p>	
2.	Udział w szkoleniu organizowanym przez LGD	<p>Preferuje wnioskodawców, którzy biorą udział w szkoleniu organizowanym przez LGD dotyczącym wypełniania wniosków w roku naborów przed ogłoszeniem danego naboru</p> <p><u>Wymagany załącznik:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca do wniosku o przyznanie pomocy załącza zaświadczenie wydane</p>	<p>2 pkt. -wnioskodawca posiada zaświadczenie o udziale w szkoleniu</p> <p>0 pkt. - brak zaświadczenia o udziale w szkoleniu</p>	X	<p>2 pkt. -wnioskodawca posiada zaświadczenie o udziale w szkoleniu</p> <p>0 pkt. - brak zaświadczenia o udziale w szkoleniu</p>	

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

		<p>przez Stowarzyszenie LGD „Gorce –Pieniny” potwierdzające udział w szkoleniu</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Załącznik: Zaświadczenie wydane przez Stowarzyszenie LGD „Gorce –Pieniny” potwierdzające udział w szkoleniu</p>				
3.	Innowacyjność operacji	<p>Preferuje operacje innowacyjne, oryginalne w skali lokalnej – tj. wykorzystujące niepraktykowane dotąd lokalnie rozwiązania niespotykane dotąd na obszarze działania LGD, wiąże się z wprowadzeniem czegoś nowego, nowatorstwem, reformą, ulepszeniem. Może ona dotyczyć wszelkich dziedzin i sfer oddziaływać w różnych kierunkach.</p> <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca w uzasadnieniu określa skalę zasięgu innowacyjności swojego Projektu.</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>3 pkt. – rozwiązanie jest nowe na obszarze LGD 2 pkt. – rozwiązanie jest nowe na obszarze gminy 1 pkt. – rozwiązanie jest nowe na obszarze miejscowości 0 pkt. –rozwiązanie jest już na obszarze danej miejscowości</p>			
4.	Wpływ projektu na promocję i dobry wizerunek obszaru działania LGD	<p>Preferuje projekty, których realizacja będzie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • skutkowałą pozytywnym efektem promocyjnym dla jak największego obszaru LGD, • wzmocnieniem, utrwaleniem pozytywnego wizerunku obszaru objętego LSR (opisać jak realizacja projektu przyczyni się do promocji i budowania dobrego wizerunku obszaru LGD) • wpływała na poprawę jakości życia lub podnoszenie atrakcyjności turystycznej obszaru LGD <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca w uzasadnieniu określa miejscowości, na obszarze których realizowana będzie operacja i jaki ona ma wpływ na promocję i dobry wizerunek obszaru działania LGD.</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>3 pkt - promocja dla całego obszaru LGD. 2 pkt - promocja dla 1 gminy. 1 pkt - promocja dla 1 miejscowości. 0 pkt. – brak wpływu na promocję na obszarze LGD</p>	X	<p>1 pkt - pozytywny efekt promocyjnym dla obszaru LGD. 0 pkt. – brak pozytywnego efektu promocyjnego dla obszaru LGD</p>	
5.	Udział partnerów w realizacji operacji	<p>Preferuje operacje realizowane z udziałem wielu partnerów, lokalnych lub zewnętrznych (podać nazwy partnerów oraz opis ich zadań w projekcie) oraz wnosząca swój faktyczny wkład w realizację projektu: wkład finansowy, merytoryczny lub rzeczowy</p>	<p>1 pkt. - udział 1 lub więcej partnerów 0 pkt. – bez partnera</p>	<p>2 pkt. - udział 2 lub więcej partnerów 1 pkt. - udział 1 partnera 0 pkt. – bez partnera</p>	X	X

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

		<p>Wymagany załącznik: W celu otrzymania punktów wnioskodawca do wniosku o przyznanie pomocy załącza umowę partnerską lub deklarację partnerską lub porozumienie.</p> <p>Zródło weryfikacji Załącznik: umowa partnerska lub deklaracja partnerska lub porozumienie</p>				
6.	Liczba nowych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji operacji	Preferuje projekty przyczyniające się do utworzenia miejsc pracy powstałych w związku z realizacją operacji	X	X	2 pkt. - utworzenie 2 miejsc pracy 1 pkt. - utworzenie 1 miejsca pracy 0 pkt. - projekt nieprzyczyniający się do tworzenia miejsc pracy	
7.	Stopień wykorzystania dziedzictwa kulturowego i lokalnych zasobów	<p>Preferuje się projekty związane z dziedzictwem przyrodniczo - kulturowym i lokalnymi zasobami tj. lokalną historią, tradycją, kulturą, zabytkami, produktami lokalnymi oraz aktywnością mieszkańców</p> <p>Stopień wykorzystania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego i lokalnych zasobów należy traktować łącznie.</p> <p>2pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby oraz aktywność mieszkańców. (potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby + aktywność mieszkańców)</p> <p>1pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby lub aktywność mieszkańców: potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby lub aktywność mieszkańców</p> <p>1pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy (bez wykorzystania lokalnych zasobów) i aktywność mieszkańców:</p> <p>1pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt nie wykorzystuje potencjału przyrodniczo-kulturowego, a wykorzystuje lokalne zasoby i aktywność mieszkańców:</p> <p>1pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt nie wykorzystuje potencjału przyrodniczo-kulturowego, ani</p>	<p>2 pkt. – wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby oraz aktywność mieszkańców</p> <p>1pkt. – wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby lub aktywność mieszkańców</p> <p>0 pkt. –nie wykorzystuje potencjału przyrodniczo-kulturowego i lokalnych zasobów ani aktywności mieszkańców</p>	X	X	X

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

		<p>lokalnych zasobów, a wykorzystuje aktywność mieszkańców;</p> <p>0pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt nie wykorzystuje potencjału przyrodniczo-kulturowego i lokalnych zasobów ani aktywności mieszkańców</p> <p>0pkt otrzyma wnioskodawca jeżeli projekt wykorzystuje tylko potencjał przyrodniczo-kulturowego lub tylko lokalne zasoby</p> <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca uzasadnia wykorzystane w projekcie zasoby związane z dziedzictwem przyrodniczo - kulturowym i lokalnymi zasobami oraz aktywnością mieszkańców</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>				
8.	Status członka LGD	<p>Preferuje operacje składane przez członków LGD Partnerstwo weryfikowane jest na podstawie załączonej umowy partnerskiej, deklaracji partnerskiej, porozumienia które określa zakres współpracy przy projekcie.</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Dokumentacja własna LGD</p>	<p>2 pkt. – członek LGD powyżej 1 roku 1 pkt. – członek LGD poniżej 1 roku 0 pkt. – nie będący członkiem LGD</p>		<p>1 pkt. – członek LGD powyżej 1 roku 0 pkt. – nie będący członkiem LGD</p>	
9.	Wpływ na rozwój turystyki i rekreacji (agroturystyka)	<p>Preferuje projekty z zakresu turystyki i rekreacji zwiększające atrakcyjność turystyczną oraz projekty mające wpływ na rozwój lub powstawanie i unowocześnienie obiektów pełniących funkcje turystyczne i rekreacyjne (agroturystyka)</p> <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca we wniosku o przyznanie pomocy opisuje w jaki sposób projekt wpływa na rozwój turystyki i rekreacji.</p> <p><u>Źródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>2 pkt. – jeśli dotyczy 0 pkt.- jeśli nie dotyczy</p>	X	X	X
10.	Wpływ projektu na aktywizację społeczności lokalnej	<p>Preferowane projekty angażujące społeczność lokalną</p> <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca opisuje w jaki sposób projekt wpływa na aktywizację społeczności</p>	<p>2 pkt. – projekt aktywizuje społeczność lokalną na całym obszarze LGD 1 pkt. - projekt aktywizuje</p>		X	

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

		<p>lokalnej oraz jakie miejscowości/gminy aktywizuje.</p> <p><u>Zródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>społeczność lokalną 1 miejscowości lub więcej, ale nie wszystkich miejscowości wchodzących w skład LGD</p> <p>0 pkt. – projekt nie aktywizuje społeczności lokalnej</p>	
11.	<p>Projekt realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków</p>	<p>Preferuje się projekty, które realizują wskaźniki produktu nieosiągnięte na dzień ogłoszenia naboru wniosków zgodnie z Wykazem nieosiągniętych wskaźników produktu dostępnym w ogłoszeniu o naborze wniosków</p> <p><u>Wymagane uzasadnienie:</u> W celu otrzymania punktów wnioskodawca we wniosku o przyznanie pomocy opisuje jaki realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków na podstawie załącznika nr 1 Wykazu nieosiągniętych wskaźników produktu.</p> <p><u>Zródło weryfikacji</u> Uzasadnienie Wnioskodawcy</p>	<p>10 pkt. - projekt realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków</p> <p>0 pkt. - projekt nie realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków</p>	X

UWAGA:

Aby wniosek został wybrany do finansowania musi spełnić minimalne wymagania niezbędne do wyboru projektu przez LGD, oraz zmieścić się w dostępnym limicie **tj. 150%**.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

Proces oceny operacji polega na oddaniu głosu poprzez wypełnienie tabeli zawartej w karcie oceny operacji wg lokalnych kryteriów. Głosowanie jest jawne. Wzór „karty oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru” wraz z instrukcją wypełnienia stanowi załącznik nr 2 do Regulaminu Rady LGD „Gorce – Pieniny”.

Poniżej przedstawiono wzór **Karty oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru** wraz z instrukcją wypełniania.

Miejsce na pieczęć LGD		KARTA OCENY OPERACJI wg lokalnych kryteriów wyboru	
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:	
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:			
DZIAŁANIE PROW 2007-2013 W RAMACH WDRAŻANIA LSR		☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty	
Etap pierwszy: Zgodność operacji (projektu) z LSR			
Lp.	Kryterium	Zgodny (TAK)	Niezgodny (NIE)
1	Czy operacja przyczynia się do osiągnięcia jednego celu ogólnego określonego w LSR		
2	Czy operacja przyczynia się do osiągnięcia jednego celu szczegółowego określonego w LSR		
3	Czy operacja jest zgodna co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR		
Etap drugi: Zgodność z lokalnymi kryteriami			
Lp.	Kryterium	PUNKTY	UZASADNIENIE
1	Doświadczenie Wnioskodawcy		
2	Udział w szkoleniu organizowanym przez LGD		
3	Innowacyjność operacji		
4	Wpływ projektu na promocję i dobry wizerunek obszaru działania LGD		
5	Udział partnerów w realizacji operacji		
6	Liczba nowych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji operacji		
7	Stopień wykorzystania dziedzictwa kulturowego i lokalnych zasobów		
8	Status członka LGD		
9	Wpływ na rozwój turystyki i rekreacji (agroturystyka)		
10	Wpływ projektu na aktywizację społeczności lokalnej		
11	Projekt realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków		
SUMA PUNKTÓW			

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

IMIĘ I NAZWISKO CZŁONKA RADY :					
MIEJSCE:		DATA:		CZYTELNY PODPIS:	
* niepotrzebne skreślić – wybranie opcji „niewykonalna” skutkuje odrzuceniem operacji					
INSTRUKCJA WYPEŁNIANIA KARTY:					
Pola zaciemnione wypełnia biuro LGD, pola białe wypełnia oceniający.					
Pola białe wypełnia Członek Rady LGD biorący udział w ocenie zgodności wg lokalnych kryteriów wyboru.					
a. Kartę należy wypełnić piórem, długopisem lub cienkopisem.					
b. Wszystkie rubryki muszą być wypełnione.					
c. W etapie pierwszym w wierszach od 1 do 3 należy wpisać, czy operacja jest zgodna lub nie z LSR <u>(celem ogólnym, celem szczegółowym oraz przedsięwzięciem)</u>					
d. W etapie drugim w wierszu od 1 do 10 należy wpisać przyznaną liczbę punktów oraz uzasadnienie przyznanej punktacji					
e. W etapie drugim w wierszu SUMA PUNKTÓW należy wpisać sumę przyznanych punktów w ocenie według każdego z kryteriów oceny operacji (suma z pozycji 1-10).					
f. Nie wpisanie imienia, nazwiska, miejsca, daty i czytelnego podpisu skutkuje nieważnością karty.					

UWAGA:

Aby wniosek został wybrany do finansowania musi spełnić minimalne wymagania niezbędne do wyboru projektu przez LGD, oraz zmieścić się w dostępnym limicie środków finansowych.

Członkowie Rady oceniając wniosek opierają się dodatkowo na Karcie opisu projektu wg lokalnych kryteriów wyboru . Wzór karty :

KARTA OPISU PROJEKTU
wg lokalnych kryteriów wyboru
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Gorce – Pieniny”

I. Tytuł projektu		
II. Wnioskodawca (nazwa lub imię i nazwisko, adres)		
Nazwa/ imię nazwisko		
Adres zamieszkania		
Telefon		
e-mail		
III. Źródła finansowania (zaznacz znakiem X w kratce obok)		
Małe Projekty ☐	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐	
Odnowa i rozwój wsi ☐	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐	
IV. ZGODNOŚĆ Z CELAMI LSR		
I. W który cel ogólny LSR wpisuje się Państwa projekt (zaznacz znakiem X i uzasadnić).		
Cel I Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych		
Cel II Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia		
II. W który cel szczegółowy-LSR wpisuje się Państwa projekt (zaznacz znakiem X i uzasadnić).		
1.1 Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych.		

1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych		
2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu		
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD		
III. W które przedsięwzięcie LSR wpisuje się Państwa projekt (zaznacz znakiem X i uzasadnić)		
Przedsięwzięcie 1. „Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i> ”		
Przedsięwzięcie 2. „Ocalić od zapomnienia”		
Przedsięwzięcie 3. „Kultura i rekreacja w <i>Gorcach i Pieninach</i> ”		
Przedsięwzięcie 4. „Aktywny region <i>Gorce-Pieniny</i> szansą rozwoju lokalnego”		
V. ZGODNOŚĆ Z LOKALNYMI KRYTERIAMI WYBORU		
I.. Jakie posiadają państwo doświadczenie (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK krótko uzasadnić).		
TAK		
NIE		
II. Udział w szkoleniu organizowanym przez LGD (zaznacz znakiem X).		
TAK		
NIE		
III. Innowacyjność operacji. (zaznacz znakiem X oraz uzasadnić).		
LGD		
Gminy		
Miejscowości		
Rozwiązanie jest już znane na obszarze danej miejscowości		
IV. Wpływ projektu na promocję i dobry wizerunek obszaru działania LGD (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK krótko uzasadnić).		
promocja dla całego obszaru LGD		
promocja dla 1 gminy		
promocja dla 1 miejscowości		
brak wpływu na promocję na obszarze LGD		
V. Udział partnerów w realizacji projektu (należy podać liczbę partnerów projektu i sposób udokumentowania partnerstwa)		
VI. Liczba nowych miejsc pracy utworzonych w wyniku realizacji operacji (należy podać liczbę miejsc pracy) Nie dotyczy działania: Małe Projekty!!!		
VII. Stopień wykorzystania dziedzictwa kulturowego i lokalnych zasobów (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK uzasadnić).		
wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby oraz aktywność mieszkańców		
wykorzystuje potencjał przyrodniczo-kulturowy i lokalne zasoby lub aktywność mieszkańców		
nie wykorzystuje potencjału przyrodniczo-		

kulturowego i lokalnych zasobów ani aktywności mieszkańców		
VIII. Posiadany status członka LGD (tak ,nie)		
IX. Wpływ na rozwój turystyki i rekreacji (agroturystyka) (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK uzasadnić).		
TAK		
NIE		
X. Wpływ projektu na aktywizację społeczności lokalnej (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK uzasadnić).		
projekt aktywizuje społeczność lokalną na całym obszarze LGD		
projekt aktywizuje społeczność lokalną 1 miejscowości lub więcej, ale nie wszystkich miejscowości wchodzących w skład LGD		
projekt nie aktywizuje społeczności lokalnej		
XI. Projekt realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków (zaznacz znakiem X, jeżeli TAK uzasadnić).		
Projekt realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków		
Projekt nie realizuje wskaźnik produktu nieosiągnięty na dzień ogłoszenia naboru wniosków		

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis)

Proces oceny wg lokalnych kryteriów polega na oddaniu głosu przez Członka Rady LGD na imiennych kartach do oceny operacji, wydanych przez komisję skrutacyjną. Każda strona karty oceny operacji musi być opieczętowana pieczęcią LGD i podpisana przez komisję skrutacyjną. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru komisja skrutacyjna wzywa członka Rady LGD, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w pozycjach pustych oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis. Jeżeli po dokonaniu poprawek i uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie wypełnienia, zostaje uznana za głos nieważny. Dla każdej operacji podjęta zostanie osobna uchwała o wynikach oceny operacji. Wynik głosowania dokonuje się w taki sposób, że sumuje się oceny punktowe oceny i dzieli się przez liczbę ważnych oddanych głosów. **W przypadku, gdy więcej niż jeden projekt uzyskał taką samą liczbę punktów, wszystkie powinny być umieszczone na tym samym miejscu na liście. W przypadku braku środków żadna z operacji nie może być wybrana.**

Po dokonaniu oceny operacji w terminie nie później niż 21 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy LGD sporządza listy ocenionych operacji w

formie uchwały, ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach tej oceny i przekazuje ją Wnioskodawcom, informując ich na piśmie o:

- a) zgodności operacji albo ich niezgodności z LSR - wskazując przyczyny niezgodności;
- b) liczbie uzyskanych punktów w ramach tej oceny lub miejscu na liście ocenionych operacji;
- c) możliwości złożenia odwołania od wyników tej oceny zgodnie z procedurą określoną w LSR.

W dniu podjęcia przez Radę LGD uchwały, listy zostają upublicznione na stronie internetowej LGD według kolejności na liście rankingowej. Niezależnie od upublicznienia list Wnioskodawca uzyska potwierdzenie pisemne, które zostanie przesłane w terminie do 3 dni od daty podjęcia uchwały przez Radę LGD.

4. Procedura wyłączenia członka Rady LGD od udziału w wyborze operacji w razie zaistnienia okoliczności podważających jego bezstronność w procesie oceny

Procedura ma za zadanie zapobieganie sytuacjom, w których członkowie Rady ocenialiby operacje złożone przez wnioskodawców, z którymi są w formalnych lub nieformalnych zależnościach, uzasadniających wątpliwość co do ich bezstronności w procesie oceny i wyboru. Aby temu zapobiec członkowie Rady przed uczestnictwem w posiedzeniu Rady poświęconemu rozpatrywaniu wniosków poproszeni zostaną o wypełnienie „**Deklaracji bezstronności i poufności**” wg wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do Regulaminu Rady LGD „Gorce – Pieniny”.

Członków Rady, którzy nie złożą oświadczenia o bezstronności, Przewodniczący Rady wyłącza z udziału w posiedzeniu Rady LGD. Zapis procedury został opisany w § 21 Regulaminu Rady.

5. Procedura odwoławcza od rozstrzygnięć Rady LGD

Każdy wnioskodawca ma możliwość złożenia odwołania od decyzji Rady LGD. Odwołanie to będzie miało postać wniosku do Rady LGD o ponowne rozpatrzenie wniosku o finansowanie operacji. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o finansowanie operacji będzie musiał być szczegółowo uzasadniony. Wzór „**Wniosku o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji**” stanowi załącznik nr 4 do Regulaminu Rady LGD „Gorce – Pieniny”. Rozpatrzenia takiego wniosku dokonuje Rada LGD na kolejnym posiedzeniu.

W terminie do 7 dni od daty otrzymania pisemnego zawiadomienia o wynikach oceny operacjach, które nie zostały przeznaczone do realizacji, Wnioskodawcy wnoszą za pośrednictwem Zarządu LGD odwołanie od **decyzji** Rady LGD z uzasadnieniem i wskazaniem części procedury, w której nastąpiło uchybienie. Decyduje data wpływu wniosku do Biura LGD. Rada LGD rozpatruje wnioski – odwołania w terminie do 7 dni i przyjmuje swoje stanowisko w formie uchwały (lista wybranych i niewybranych operacji), które jest ostateczne i nie podlega żadnym odwołaniom. W tym samym terminie Wnioskodawcy przysługuje prawo wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura LGD zgodnie z § 31 pkt. 4 Regulaminu Rady.

Pozytywnie rozpatrzone wnioski o odwołanie podlegają ocenie operacji i zostają umieszczone na liście rankingowej w tym samym naborze bez konieczności powtórnego składania

wniosku. Członkowie Rady po rozpatrzeniu odwołań muszą uzasadnić decyzję dotyczącą przyjęcia/ odrzucenia wniosku o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji. Pismo do wnioskodawcy w sprawie odwołania winno zawierać uzasadnienie decyzji podjętej przez Członków Rady wraz z odniesieniem do kryteriów, które były przedmiotem odwołania.

W terminie 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na operacje LGD sporządzi listy uwzględniając wyniki oceny dokonanej na skutek złożonych odwołań:

- a) operacji, które zostały wybrane, ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełniania kryteriów wyboru operacji
- b) operacji, które nie zostały wybrane, - uwzględniając wyniki oceny operacji dokonanej na skutek złożonych odwołań, o których mowa powyżej.

6. Procedura zmian lokalnych kryteriów wyboru zapisanych w LSR

Lokalne kryteria wyboru, podobnie jak sama LSR, będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb.

Zmiany te będą dokonywane jedynie w warunkach szczególnej konieczności, ze względu na założenie integralności założeń całej LSR i spójności opracowanych kryteriów wyboru z celami i przedsięwzięciami w ramach LSR. Procedura zmiany kryteriów stanowi ostateczny mechanizm mający na celu zmianę w przypadku, gdy zaproponowane kryteria nie przyniosą oczekiwanych rezultatów lub w niekorzystny sposób będą realizowały politykę wsparcia LGD zapisaną w LSR.

W przypadku konieczności zmian kryteriów Zarząd LGD opracuje propozycję zmian lokalnych kryteriów wyboru operacji. Wniosek o zmianę kryteriów wraz z pisemnym uzasadnieniem zostanie złożony na najbliższym Walnym Zebraniu Członków LGD. Wniosek zostanie rozpatrzony przez Walne Zebranie Członków poprzez przegłosowanie (przyjęcie lub odrzucenie zmian lokalnych kryteriów wyboru operacji) w formie uchwały. Zarząd LGD przy pomocy biura LGD przygotowuje nowe karty oceny operacji wg uchwały Walnego Zebrania Członków wprowadzające zmiany.

W przypadku zmiany lokalnych kryteriów wyboru, będą one obowiązywać wyłącznie dla naborów ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

10. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji

rok	Kategoria kosztu/wydatku	Działania osi 4 przeprowadzane przez LGD w zł												
		4.1/413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 – Wdrażanie projektów współpracy			4.31 - Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja			razem oś 4	
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności	Razem 4.31		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
2009	całkowite	1	0,00	49388,00	141177,33	105789,90	296355,23	0,00	0,00	0,00	37816,24	6473,49	44289,73	340644,96
	kwalityfikowalne	2	0,00	49388,00	141177,33	105789,90	296355,23	0,00	0,00	0,00	37816,24	6473,49	44289,73	340644,96
	do refundacji	3	0,00	24694,00	105883,00	74052,93	204629,93	0,00	0,00	0,00	37816,24	6473,49	44289,73	248919,66
2010	całkowite	4	0,00	0,00	228582,67	137568,44	366151,11	0,00	0,00	0,00	84721,65	23021,72	107743,37	473894,48
	kwalityfikowalne	5	0,00	0,00	228582,67	137568,44	366151,11	0,00	0,00	0,00	84721,65	23021,72	107743,37	473894,48
	do refundacji	6	0,00	0,00	171437,00	110054,75	281491,75	0,00	0,00	0,00	84721,65	23021,72	107743,37	389235,12
2011	całkowite	7	0,00	0,00	282500,00	313957,84	596457,84	199,92	24128,65	24328,57	94404,16	29517,76	123921,92	744708,33
	kwalityfikowalne	8	0,00	0,00	282500,00	313957,84	596457,84	199,92	24128,65	24328,57	94404,16	29517,76	123921,92	744708,33
	do refundacji	9	0,00	0,00	226000,00	251166,27	477166,27	199,92	24128,65	24328,57	94404,16	29517,76	123921,92	625416,76
2012	całkowite	10	129495,00	196182,00	623238,80	339914,63	1288830,43	0,00	40828,43	40828,43	52943,79	8348,98	61292,77	1390951,63
	kwalityfikowalne	11	129495,00	196182,00	623238,80	339914,63	1288830,43	0,00	40828,43	40828,43	52943,79	8348,98	61292,77	1390951,63
	do refundacji	12	64747,50	98091,00	498591,00	271931,70	933361,20	0,00	40828,43	40828,43	52943,79	8348,98	61292,77	1035482,40
2013	całkowite	13	0,00	0,00	0,00	635470,75	635470,75	0,00	0,00	0,00	106658,76	53983,52	160642,28	796113,03
	kwalityfikowalne	14	0,00	0,00	0,00	635470,75	635470,75	0,00	0,00	0,00	106658,76	53983,52	160642,28	796113,03
	do refundacji	15	0,00	0,00	0,00	508376,60	508376,60	0,00	0,00	0,00	106658,76	53983,52	160642,28	669018,88
2014	całkowite	16	0,00	0,00	0,00	142972,81	142972,81	0,00	0,00	0,00	105616,40	26344,53	131960,93	274933,74
	kwalityfikowalne	17	0,00	0,00	0,00	142972,81	142972,81	0,00	0,00	0,00	105616,40	26344,53	131960,93	274933,74
	do refundacji	18	0,00	0,00	0,00	114378,25	114378,25	0,00	0,00	0,00	105616,40	26344,53	131960,93	246339,18

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

rok	Kategoria kosztu/wydatku	Działania osi 4 przeprowadzane przez LGD w zł												
		4.1/413 – Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 – Wdrażanie projektów współpracy			4.31 - Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja			razem oś 4	
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności	Razem 4.31		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2015	całkowite	19	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	kwalifikowalne	20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	do refundacji	21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2009 - 2015	Całkowite	22	129 495,00	245 570,00	1 275 498,80	1 675 674,37	3 326 238,17	199,92	64 957,08	65 157,00	482 161,00	147 690,00	629 851,00	4 021 246,17
	kwalifikowalne	23	129 495,00	245 570,00	1 275 498,80	1 675 674,37	3 326 238,17	199,92	64 957,08	65 157,00	482 161,00	147 690,00	629 851,00	4 021 246,17
	do refundacji	24	64 747,50	122 785,00	1 001 911,00	1 329 960,50	2 519 404,00	199,92	64 957,08	65 157,00	482 161,00	147 690,00	629 851,00	3 214 412,00

Koszty całkowite przyjęto jako koszty netto (bez VAT).

Podział budżetu w działaniu 4.1:

1.	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	2,57%	64747,50
2.	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	4,87%	122785,00
3.	Odnowa i rozwój wsi	39,77%	1001911,00
4.	Małe projekty	52,79%	1329960,50
BUDŻET NA WDRAŻANIE LOKALNYCH STRATEGII ROZOJU		100%	2 519 404,00

Biuro LGD funkcjonować będzie do 31.12.2014 roku. Podobnie do tego samego okresu czasu realizowane będzie całe Działanie 4.31 Osi 4 PROW, związane głównie w części „Nabywanie umiejętności” z pomocą Beneficjentom w rozliczaniu się ze wsparcia finansowego uzyskanego dla realizacji projektów.

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

Harmonogram realizacji przedsięwzięć

Lp	Przedsięwzięcie	2010			2011		2012		2013		2014		2015
		IV	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I
1	„Atrakcyjna oferta turystyczna obszaru <i>Gorce-Pieniny</i> ”												
2	„Ocalić od zapomnienia”												
3	„Kultura i rekreacja w <i>Gorcach i Pieninach</i> ”												
4	„Aktywny region <i>Gorce-Pieniny</i> szansą rozwoju lokalnego”												

11. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Dla przygotowaniu LSR odbyło się jedno spotkanie informujące o Programie Leader i Osi IV PROW, trzy spotkania szkoleniowo-warsztatowe z udziałem przedstawicieli wszystkich gmin nt. budowania LSR oraz spotkania robocze w mniejszych grupach tematycznych.

Uczestnicy spotkań reprezentowali wszystkie gminy i sektory.

Poniżej w tabeli podano wykaz spotkań z podaniem daty, miejsca i tematyki spotkania wraz liczbą osób.

Temat spotkania/warsztatów	Miejsce	Data	Liczba osób
Spotkanie Zarządu	Krościenko	15. III	10
Spotkanie informacyjne nt. Programu Leader	Krościenko	25. IV	19
Określenie wizji, Analiza SWOT	Tylmanowa	18.VII	25
Analiza kart projektów, określenie celów i przedsięwzięć, wstępne kryteria wyboru projektów, podział na zespoły robocze	Maniowy	8.IX	32
Spotkania Zespołów Roboczych?	W poszczególnych gminach	10. IX- 25. X	Koordinatorzy zespołów
Budżet, procedura i kryteria wyboru projektów		30 X	26

Podczas tworzenia LSR została rozprowadzona Karta projektu do wszystkich partnerów oraz zainteresowanych podmiotów z terenu działania LGD Stowarzyszenia „Gorce – Pieniny”. Stanowi ona wstępną orientację w potrzebach oraz propozycji operacji, które będą składane w przyszłości do LGD. Zebrano Karty projektów, które stanowiły rodzaj ankiety nt. celów LSR i potencjalnych projektów, jak również specyfiki obszaru LGD. Karty te stanowiły podstawę do określenia przedsięwzięć służących realizacji poszczególnych celów szczegółowych.

Poniżej zamieszczamy wzór karty. Może ona być w przyszłości narzędziem aktualizacji LSR.

KARTA PROJEKTU
DO OPRACOWANIA LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU
DLA OBSZARU GMIN LGD „GORCE – PIENINY’

I. Tytuł projektu			
II. Wnioskodawca (nazwa lub imię i nazwisko, adres)			
III. Rodzaj wnioskodawcy (zaznacz stawiając obok w kratce znak X)			
Rolnik lub domownik	☐	Mikroprzedsiębiorca (do 10 pracowników)	☐
Organizacja pozarządowa	☐	Jednostka samorządu terytorialnego	☐
Związek kościelny	☐	Inny:	☐
IV. Cele projektu			
V. Krótki opis zamierzonych działań (konkretnych przedsięwzięć)			
VI. Co Pani/Pan uważa za specyficzne, charakterystyczne, wyróżniające dla obszaru gmin LGD			
VII. Na ile zgłoszony projekt wykorzystuje tę specyfikę, charakterystyczne cechy obszaru			
VIII. Czy projekt wykorzystuje w sposób innowacyjny lokalne zasoby? Jeśli tak, to jak?			
IX. Czy jest to nowe rozwiązanie w obszarze gmin LGD			
X. Czy projekt może być powielany w innych obszarach?			
XI. Planowane rezultaty – wymierne np. ilość miejsc pracy, zwiększona ilość turystów, podwyższony dochód, ilość powstałych organizacji, podmiotów gospodarczych, ilość uczestników projektu, przeszkolonych osób itp.			
XII. Partnerzy projektu			
XIII. Powiązanie z innymi projektami. W jaki większy projekt można by włączyć Państwa projekt.			
XIV. Termin (czas realizacji) – prosimy podać lata i miesiące oraz czas trwania w miesiącach			

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD „Gorce- Pieniny”

XV. Źródła finansowania (zaznacz znakiem X w kratce obok)				
Oś 3 – Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej; Odnowa i rozwój wsi; Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw			Oś 4 – Małe granty	
XVI. Budżet (kwoty netto – bez VAT)				
	Koszty kwalifikowane	Kwota razem [zł]	Kwota dotacji [zł]	Własne [zł]
1				
2				
3				
4				
5				
	ŁĄCZNIE			
XVII. Kontakt				
Imię i nazwisko				
Stanowisko				
Adres				
E-mail				
Telefon				

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

LSR będzie wdrażana głównie poprzez projekty realizowane przez partnerów – Beneficjentów Osi 3 i Osi 4 PROW. Podstawowe warunki wsparcia finansowego tych projektów określa Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. /Dz. U. z 2008 r nr 138, poz. 868/w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 z póź. zm. /Dz. U. z 2009 Nr 71, poz. 613/.

Informowanie o LSR

Jednym z warunków sprawnego procesu wdrażania LSR będzie odpowiednia akcja informacyjno-promocyjna wśród potencjalnych Beneficjentów.

Do promocji LSR oraz poinformowania mieszkańców, instytucji, organizacji i przedsiębiorstw działających na obszarze LGD o możliwościach przedstawiania projektów dla realizacji LSR, mogą być wykorzystane następujące środki oraz nośniki promocji i informacji:

- Ulotki
- Plakaty
- Informacje w gablotach Urzędów Gmin
- Gazety lokalne
- Strona internetowa LGD oraz strony internetowe powiatu i Urzędów Gmin z terenu LGD
- Radio i telewizja lokalna i regionalna
- Gazety codzienne o zasięgu regionalnym – np. Tygodnik Podhalański, wkładka do Dziennika Polskiego, Krakowskiej.

Informacja w telewizji, radiu i gazetach regionalnych będzie się ukazywała poprzez przygotowane artykuły i współpracę z dziennikarzami telewizji, radia i gazety. Okazją do tzw. „newsów” będą spotkania Zarządu i Rady LGD, decyzje o zakwalifikowaniu do realizacji LSR.

Informacja zostanie skierowana do ogółu mieszkańców, instytucji publicznych – urzędów gmin, szkół, domów i ośrodków kultury, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, szczególnie do tych, którzy swoją działalnością mogą przyczynić się do osiągnięcia celów LSR – przedsiębiorstw i organizacji branży turystycznej oraz instytucji zajmujących się promocją przedsiębiorczości, organizacją czasu wolnego dla dzieci i młodzieży itp.

W każdej gminie odbywać się będą spotkania informacyjne.

Na podstawie rozpoznanych potrzeb organizowane będą szkolenia nt. przygotowania wniosków do poszczególnych działań i pisania projektów.

Realizacja zadań informacyjno-promocyjnych zostanie przeprowadzana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 1159/2000 z dnia 30 maja 2000 roku w sprawie

prowadzenia przez Państwa Członkowskie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych (Dz. Urz. WE L 130 z 30.05.2000 r.).

Aktualizacja LSR

Strategia będzie aktualizowana **w miarę potrzeb mieszkańców w zakresie realizacji określonych projektów, jak również w wyniku zmian przepisów prawnych mających wpływ na proces wdrażania.**

Aktualizacji LSR LGD może dokonać w oparciu o zebrane informacje od lokalnej społeczności, wykorzystując w tym celu wzór formularza Karty projektu (podobnie jak miało to miejsce przy opracowaniu LSR), jak również w oparciu o informacje zdobyte w bezpośrednich kontaktach z mieszkańcami i podmiotami obszaru objętego LSR (rozmowy, spotkania, szkolenia, ankiety i in.). Zebrane informacje pozwolą na rozpoznanie aktualnych w danym momencie potrzeb różnych Beneficjentów w zakresie realizacji projektów.

Po zebraniu Kart projektów odbywać się będą spotkania ogólne w celu określenia rodzajów projektów i budżetu na kolejny rok.

W trakcie spotkań analizowane będą wyniki ewaluacji wewnętrznej i na jej podstawie weryfikowane będą zarówno przedsięwzięcia, jak i cele szczegółowe LSR. Aktualizacji mogą podlegać też kryteria wyboru projektów.

Zaktualizowana LSR przyjmowana będzie przez Walne Zebranie Członków LGD.

13. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Ewaluacja przeprowadzana będzie każdego roku. Jej wyniki będą miały wpływ zarówno na aktualizację strategii, jak i pracę LGD.

Celem ewaluacji jest przede wszystkim:

- weryfikacja wskaźników produktu dla poszczególnych przedsięwzięć i wskaźników rezultatu dla celów szczegółowych,
- weryfikacja ilości i zakresu przedsięwzięć,
- analiza stopnia osiągnięcia założonych celów szczegółowych.

Ponadto wyniki ewaluacji będą miały wpływ na kształt partnerstwa, jego struktur, ilość i strukturę członków, skład władz, ilość pracowników biura i zakres ich obowiązków.

Ewaluacja może dotyczyć również partnerstwa, jego zaangażowanie we wdrażanie LSR oraz funkcjonowanie LGD, działania biura LGD oraz pracy zarządu. Ewaluacji mogą zostać poddane procedury LGD.

Każdorazowo rokrocznie decyzją Walnego Zebrania Członków powoływany będzie zespół ewaluacyjny, inny w składzie od Komisji Rewizyjnej, od której oczekuje się wypełnienia standardowych obowiązków organu nadzorczego organizacji.

Zadaniem Zespołu ewaluacyjnego będzie:

- ocena wartości wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania,
- weryfikacja analizy SWOT,
- analiza aktualności celów strategicznych w stosunku do analizy SWOT,
- analiza zasadności ilości przedsięwzięć i celów szczegółowych i ich zakresów oraz wskaźników,
- zebranie uwag od członków Zarządu i pracowników LGD nt. funkcjonowania LGD, szczególnie w trakcie naboru oraz uwag zgłaszanych przez Beneficjentów,
- zebranie uwag od członków LGD nt. funkcjonowania partnerstwa,
- ocena działania biura,
- ocena funkcjonowania LGD.

Zespół ewaluacyjny będzie upoważniony do zastosowania odpowiednich instrumentów ewaluacyjnych, o ile okaże się to zasadne i uzasadnione, włącznie z koniecznością wyasygnowania odpowiednich środków na ten cel w ramach Działania 4.31 (badania własne, ankiety ewaluacyjne i monitorujące, wywiady pogłębione, obserwacja, grupy fokusowe gromadzenie danych z GUS, samorządów gminnych i powiatowych, PUP, itd....).

Zespół ewaluacyjny swoje uwagi i wnioski zaprezentuje na Walnym Zebraniu Członków. Uczestnicy Zebrania, po dyskusji, podejmą uchwałę w sprawie ich wykorzystania do aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, usprawnienia pracy Biura LGD, jak i funkcjonowania całego partnerstwa.

W celu dokonania ewaluacji własnej biuro LGD na bieżąco będzie monitorować proces realizacji strategii i funkcjonowania LGD. Monitoring bieżący polegać będzie na gromadzeniu i aktualizowaniu informacji o przebiegu procesu realizacji zapisów z LSR z myślą o podjęciu działań korygujących.

Narzędziem wykorzystywanym w procesie monitorowania realizacji LSR będą przede wszystkim: ankiety monitorujące (przekazywane przez beneficjentów), listy obecności, ankiety ewaluacyjne (w przypadku np. szkoleń), wewnętrzne zestawienia wybranych/realizowanych projektów, sprawozdania roczne, dokumenty merytoryczne i finansowe dostępne w biurze, dokumentacja dotycząca posiedzeń Rady i wyboru operacji itp.

14. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Strategia rozwoju województwa

Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem przygotowywanym przez samorząd województwa, określającym cele i priorytety polityki rozwoju, prowadzonej na terenie regionu. Strategia została przyjęta Uchwałą Nr XLI/527/2006 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 stycznia 2006 r.

W strategii podano, że „Misją samorządu województwa, sensem jego istnienia i aktywności, jest tworzenie warunków dla jak najpełniejszego rozwoju regionalnego – rozwoju regionalnej wspólnoty” oraz bez zmian przyjęto Wizję określoną w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2000 – 2006:

Małopolska - regionem szans wszechstronnego rozwoju ludzi i nowoczesnej gospodarki, silnym aktywnością swych mieszkańców, czerpiącym z dziedzictwa przeszłości i zachowującym tożsamość w integrującej się Europie.

Strategia rozwoju województwa w latach 2007-2013 koncentrować się będzie na trzech polach aktywności:

- I – Konkurencyjność gospodarcza,
- II – Rozwój społeczny i jakość życia,
- III – Potencjał instytucjonalny,

dla których wytyczone są odpowiednio trzy cele strategiczne:

Cel strategiczny I: Wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej województwa,

Cel strategiczny II: Stworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia,

Cel strategiczny III: wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa.

Cele strategiczne są rozumiane jako ogólny opis pożądanego kierunku zmian rzeczywistości regionalnej i pozycji regionu w przyszłości – w długoterminowym horyzoncie czasowym.

Każde z trzech pól działania (A,B,C) obejmuje wyodrębnione Obszary Polityki Rozwoju - obszary aktywności, w których samorząd województwa prowadzi określoną dla danego zagadnienia politykę. Dla każdego z obszarów polityki sformułowane są cele pośrednie, których osiągnięciu podporządkowane są działania planowane w ramach danego obszaru, a które z kolei warunkują osiągnięcie celów strategicznych. Strategia realizowana jest w ramach dziewięciu obszarów polityki rozwoju województwa (I-IX). W tabeli poniżej podano układ Pól, Obszarów Polityki Rozwoju i odpowiadających im celów pośrednich:

Nr	Pole aktywności	Obszar Polityki Rozwoju	Cel pośredni
I	Pole A – Konkurencyjność gospodarcza	Społeczeństwo wiedzy i aktywności	Lepiej wykształceni, twórczy i przedsiębiorczy mieszkańcy
II		Gospodarka regionalnej szansy	Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka
III			

IV		Infrastruktura dla rozwoju regionalnego	Nowoczesna i sprawna, sprzyjająca rozwojowi społeczno-gospodarczemu infrastruktura
		Krakowski Obszar Metropolitalny	Rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jako europolii
V	Pole B – Rozwój społeczny i jakość życia	Spójność wewnątrz regionalna	Spójny wewnętrznie, bezpieczny, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region
VI			
VII			
		Ochrona środowiska	Wysoka jakość życia w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym
		Dziedzictwo i przestrzeń regionalna	Wysoka jakość środowiska przyrodniczo-kulturowego i przestrzeni regionalnej
VIII	Pole C – Potencjał Instytucjonalny	Współpraca terytorialna	Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej
IX		Nowoczesne zarządzanie publiczne	Inspirująca, przejrzysta i wspierająca rozwój administracja publiczna

W ramach poszczególnych obszarów polityki rozwoju w dokumencie strategii wskazano konkretne kierunki, w których realizowane będą kluczowe, najważniejsze dla osiągnięcia celów strategii działania i w których koncentrować się będzie aktywność merytoryczna i finansowa samorządu województwa. Kierunki polityki rozwoju rozumiane są tu jako założenia, wskazówki działania w danej dziedzinie wyznaczające ramy, wewnątrz których powinny być ustalane cele szczegółowe interwencji i realizowane programowanie działań, ukierunkowane na osiągnięcie konkretnych rezultatów.

W tabeli poniżej pokazano zbieżność celów LSR z niektórymi celami pośrednimi i kierunkami polityki rozwoju województwa małopolskiego.

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	Cele Pośrednie oraz Kierunki Polityki Województwa Małopolskiego
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	II. Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka II.5. Rozwój przemysłów czasu wolnego
1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	VII. Wysoka jakość środowiska przyrodniczo-kulturowego i przestrzeni regionalnej VII.3. Opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	VIII. Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	V. Spójny wewnętrznie, bezpieczny, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region
2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu	V.3. Poprawa kondycji małopolskiej rodziny V.6. Rozwój sieci ośrodków usług publicznych
2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	I. Lepiej wykształceni, twórczy i przedsiębiorczy mieszkańcy

	<p>I.3. Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości</p> <p>II. Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka</p> <p>II.1. Wsparcie międzynarodowej konkurencyjności małopolskich przedsiębiorstw i instytucji</p>
--	--

Działanie 4.21 – „Wdrażanie projektów współpracy” jest zbieżne z celem pośrednim VIII. „Silna pozycja Małopolski na arenie krajowej i międzynarodowej” oraz kierunkiem polityki rozwoju II.1. „Wsparcie międzynarodowej konkurencyjności małopolskich przedsiębiorstw i instytucji” II. „Konkurencyjna, otwarta i innowacyjna gospodarka”.

Działanie 4.31 – „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania”, a zwłaszcza część poświęcona aktywizacji społeczności lokalnej jest spójna z kierunkiem polityki rozwoju V.5. Wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego oraz budowanie tożsamości regionalnej w celu pośrednim V. Spójny wewnętrznie, bezpieczny, zapewniający równe szanse i możliwości rozwoju region.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego 2006-2015

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego 2006-2015 opracowana została w czerwcu 2006 r.

Wizję powiatu określono jako:

Powiat nowotarski - gościnny i otwarty na współpracę – górski region zrównoważonego rozwoju, wykorzystujący walory naturalne i dziedzictwo kulturowe dla turystyki i przedsiębiorczości.

Poza wizją określono 6 obszarów aktywności i 9 celów strategicznych. Dla każdego celu strategicznego określono cele pośrednie.

W tabeli poniżej wykazano zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju powiatu.

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju	Cele pośrednie powiatu nowotarskiego
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	5.1 Przedsiębiorcy i rolnicy, szczególnie działający w priorytetowych dziedzinach (turystyka i usługi towarzyszące, tradycyjna wytwórczość i rolnictwo) mają dobre warunki do rozwoju. 5.2 Ogólnodostępna infrastruktura turystyczno-uzdrowiskowa jest dobrze rozwinięta.
1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	4.4 Dziedzictwo kulturowe jest chronione i kultywowane. 7.5 Dziedzictwo przyrodnicze i krajobraz są chronione i kultywowane.
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów 1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i	5.3 Promocja powiatu jest ukierunkowana i spójna.

kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	
2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu	4.1 Baza kulturalno-oświatowa jest w dobrym stanie. 4.3 Młodzież ma twórczo zagospodarowany czas wolny.
1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów 1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych 2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	5.1 Przedsiębiorcy i rolnicy, szczególnie działający w priorytetowych dziedzinach (turystyka i usługi towarzyszące, tradycyjna wytwórczość i rolnictwo) mają dobre warunki do rozwoju.

Cel strategiczny 8 - *Lokalne samorządy, instytucje użyteczności publicznej i mieszkańcy działają w sposób wspierający rozwój powiatu* i wszystkie jego cele pośrednie są zgodne z Działaniem 4.31 i celami Programu Leader.

Strategie gmin

Przeanalizowano dokumenty strategiczne gmin LGD:

- Strategia gminy Krościenko z 2008 r.
- Strategia Rozwoju Gminy Ochotnica Dolna z 2008 r.
- Strategia gminy Czorsztyn z 2005 r.

Cel Strategiczny Gminy Krościenko n. Dunajcem to *„Wszystostronny rozwój gminy Krościenko nad Dunajcem poprzez wykorzystanie miejscowych walorów krajobrazowo – kulturowych, bazy turystycznej oraz potencjału zintegrowanej społeczności gminy”*.

Cel ten jest zgodny z celami LSR. W tabeli pokazano zgodność celów LSR z celami niższego rzędu strategii rozwoju Gminy Krościenko n. Dunajcem.

W Strategii Rozwoju Gminy Ochotnica Dolna określono misję, jeden cel strategiczny (główny) i 5 celów operacyjnych. Wizję gminy określono w następujący sposób: *„Gmina Ochotnica Dolna enklawą aktywnego wypoczynku w sercu Gorców. Cel strategiczny rozwoju gminy określono jako:*

„Celem strategicznym jest poprawa jakości życia mieszkańców w oparciu o rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz promocje nowego wizerunku Ochotnicy jako centrum turystyki aktywnej w Gorcach a także rozwój innych komplementarnych dziedzin życia społeczno – gospodarczego, z zachowaniem unikalnych walorów miejscowego środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń.”

Cel ten jest zgodny z celami LSR. W tabeli pokazano zgodność celów LSR z celami operacyjnymi strategii rozwoju Gminy Ochotnica Dolna.

W Strategii Rozwoju Gminy Czorsztyn określono misję, 3 cele nadrzędne i cele strategiczne. Misję gminy określono w następujący sposób: *„Gmina Czorsztyn – gminą turystyczną XXI wieku wykorzystującą miejscowe walory krajobrazowo-kulturowe”*. Zgodność celów LSR z celami strategicznymi rozwoju gminy pokazano w tabeli.

Tab. Porównanie celów LSR z celami rozwoju gmin LGD

Cele szczegółowe LSR	1.1. Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych	1.2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym promocja produktów lokalnych	2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD	2.1. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu	2.2. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców oraz członków LGD
Strategia gminy Czorsztyn	B.2.1. Rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki	B.4 Stałe działania na rzecz środowiska naturalnego	A. Zapewnienie solidnego wykształcenia i podnoszenie poziomu aktywności społecznej mieszkańców	B.1 Poprawa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej	C. 1. Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy
Strategia gminy Krościenko	C.1.2. Rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystycznego C.4. Wysoki standard infrastruktury turystycznej.	B.4. Utrzymanie krajobrazu kulturowego. B.4.2. Ochrona zabytkowych miejsc. B.4.3. Istnieją zespoły folklorystyczne kultywujące tradycje górali Pienin.	C.2. Wykorzystanie możliwości i aktywności ludzi. C.3.1. Szeroko rozpropagowane walory gminy.	A.4.2. Budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. C.4.3. Zagospodarowanie terenów nad Dunajcem dla celów rekreacyjnych.	C.3. Wysokie dochody z turystyki uzyskane dzięki wykorzystaniu miejscowych walorów
Strategia gminy Ochotnica Dolna	III 4. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej III 3. Rozwijanie sieci (klastrów) gospodarstw agroturystycznych	V 5 Zachowanie i promowanie tradycji regionalnych	V 3. Rozwijanie partnerskiej współpracy z sąsiednimi gminami	I 8 Poprawa dostępności do obiektów sportowych	III 1 Opracowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej III 2 Promowanie postaw przedsiębiorczych

Programy Operacyjne Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013

LSR jest w części zgodna z **Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki (PO KL)**, którego celem głównym jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej, zarówno poprzez jeden z celów ogólnych LSR jakim jest „Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia”, jak i poprzez cel szczegółowy „Rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy”.

Natomiast cel szczegółowy LSR - Promocja regionu poprzez integrację środowisk lokalnych i Działanie 4.31 PROW, które sprzyjać będzie realizacji całej LSR, jest zgodne, szczególnie z celem strategicznym PO KL jak „Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa”.

LSR jest w jakiejś części zgodna także z **Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 (PO IG)**, którego głównym celem jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa, zarówno, podobnie jak w przypadku PO KL, poprzez jeden z celów ogólnych LSR, jakim jest „Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia” i cel szczegółowy „Rozwój przedsiębiorczości, tworzenie nowych miejsc pracy” w związku z jednym z celów strategicznych PO IG - Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy, jak i poprzez cel szczegółowy LSR – „Rozwój turystyki i agroturystyki (poprawa stanu infrastruktury turystycznej)” w związku z celem strategicznym PO IG – „Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym”, do osiągnięcia którego przyczynić się mają projekty mające na celu poprawę jakości usług turystycznych.

15. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR

Obecnie LGD nie prowadzi żadnych działań w ramach innych programów niż PROW.

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Wpływ realizacji LSR na rozwój regionu zależny będzie od skali środków przeznaczonych na poszczególne cele i działania, zarówno przy realizacji LSR, jak i strategii województwa małopolskiego.

Należy pamiętać, że obszar LGD stanowi 1,7 % powierzchni województwa małopolskiego i jest zamieszkały przez 0,7 % ludności województwa. Stopień środków możliwych do pozyskania w ramach Programu Leader+, który będzie głównym źródłem realizacji LSR, pozostaje w jeszcze mniejszej proporcji w stosunku do innych środków, które będą przeznaczone na realizację podobnych celów i działań w ramach strategii województwa małopolskiego. Dlatego wpływ realizacji LSR na rozwój regionu będzie bardzo niewielki.

LGD „Gorce-Pieniny” znajduje się na obszarze powiatu nowotarskiego zajmując 17,6 % jego powierzchni oraz obejmując 11,9 % ludności tego powiatu. W porównaniu do województwa należy więc oczekiwać, że wpływ LSR na rozwój tego powiatu będzie większy niż na rozwój województwa, ale biorąc pod uwagę w/w proporcję środków możliwych do pozyskania w ramach Programu Leader+ w stosunku do innych środków, które będą przeznaczone na realizację podobnych celów i działań - nie należy się spodziewać, że realizacja LSR wpłynie znacząco na rozwój powiatu.

W największym stopniu realizacja LSR przyczyni się do rozwoju gmin na obszarze których działać będzie LGD „Gorce- Pieniny”. Ale także tu należy brać pod uwagę, że środki jakie zostaną pozyskane przez LGD w ramach Programu Leader nie będą duże w stosunku do innych środków, którymi dysponują samorządy lokalne i inni partnerzy na rozwój gminy i powiatu.

Niemniej należy się spodziewać, że znaczenie realizacji LSR na rozwój powiatu i gmin będzie największe w zakresie aktywizacji mieszkańców wsi. Działalność LGD, szczególnie jego rola inspiracyjna i pomocowa dla partnerów LGD w kwestii pozyskiwania środków oraz możliwość pozyskania środków pomocowych przez partnerów mniej doświadczonych, także z innych źródeł niż Program Leader+, może doprowadzić do bardzo znaczących rezultatów, jakie obserwowane są nie tylko w krajach zachodnich, ale także w Polsce.

17. Informacja o dołączanych załącznikach